CUPRINS

Capitolul I
NOŢIUNI FUNDAMENTALE 3
Capitolul II
DREPTUL OMULUI LA UN MEDIU ÎNCONJURĂTOR SĂNĂTOS ŞI PROTEJAT 33
Capitolul III
DREPTUL MEDIULUI – RAMURĂ DE DREPT DISTINCTĂ ŞI RAPORTUL JURIDIC DE MEDIU 48
Capitolul IV
PROTECŢIA JURIDICĂ A ARIILOR PROTEJATE A MONUMENTELOR NATURII 65
Capitolul V
PROTECŢIA JURIDICĂ A SOLULUI (A TERENURILOR AGRICOLE) ŞI A SUBSOLULUI 78
Capitolul VI
PROTECŢIA JURIDICĂ A FONDULUI FORESTIER 89
Capitolul VII
PROTECŢIA JURIDICĂ A ATMOSFEREI 103
Capitolul VIII
PROTECŢIA JURIDICĂ A COSMOSULUI 115
Capitolul IX
PROTECŢIA ÎMPOTRIVA POLUĂRII RADIOACTIVE 119
CAPITOLUL X
PROTECŢIA JURIDICĂ A APELOR. PROTECŢIA JURIDICĂ A MĂRILOR ŞI OCEANELOR 125
Capitolul XI
PROTECŢIA JURIDICĂ A MEDIULUI ARTIFICIAL 149
Capitolul XII
RĂSPUNDEREA JURIDICĂ ÎN DREPTUL MEDIULUI 173
Capitolul XIII
SISTEMUL DE MANAGEMENT AL MEDIULUI 196
ANEXĂ 211
CAPITOLUL II
DREPTUL OMULUI LA UN MEDIU ÎNCONJURĂTOR SĂNĂTOS ŞI PROTEJAT
SECŢIUNEA I
CONSIDERAŢII GENERALE

1. Precizări în legătură cu terminologia

Analiza terminologiei, „dreptul omului la un mediu înconjurător sănătos şi protejat" este importantă datorită necesităţii reflectării cât mai complete în denumire, atât a conţinutului acestui drept cât şi a întinderii acestui conţinut.

În literatura de specialitate nu există un consens cu privire la denumirea acestui drept, fiind utilizate frecvent denumiri cum ar fi:

— *Drept la un mediu înconjurător sănătos***i**;

Motivarea acestei denumiri are la bază: argumentul după care, dreptul fundamental la un mediu sănătos reprezintă premisa realizării altor drepturi fundamentale (cum ar fi: dreptul la viaţă, la sănătate, la integritate fizică şi morală, la muncă, la proprietate, etc.); existenţa dispoziţiilor constituţionale privind drepturile omului stipulate în tratatele internaţionale; existenţa obligaţiilor fundamentale ale statului la refacerea, protejarea şi menţinerea echilibrului ecologic.

— *Drept la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic***ii**;

Pentru motivarea acestei opinii se pleacă de la ideea, că mediul trebuie protejat atât pentru protejarea vieţii cât şi pentru asigurarea calităţii ei, un astfel de drept ducând la o protecţie mult mai largă decât cea care ar putea rezulta doar din dreptul protecţiei sănătăţii.

— *Drept la un mediu înconjurător de calitate***iii**;

— *Drept la conservarea mediului înconjurător***iv**;

Această formulare este motivată în sensul că participarea cetăţenilor la conservarea mediului are un dublu aspect, de drept şi de îndatorire, aceştia nefiind doar beneficiari pasivi ci şi responsabili în conservarea şi protecţia mediului înconjurător.

În doctrină se folosesc şi alte denumiri cum ar fi: „*drept la un mediu înconjurător decent*", „*drept la un mediu înconjurător sigur*", „*drept la un mediu curat*", „*drept la un mediu înconjurător conservat*", etc.

Ne raliem opiniei**v** după care denumirile prezente includ doar elemente de conţinut ale acestui drept, ele nu au un caracter general, utilizarea lor putând crea neconcordanţă între formă, denumire şi conţinut, datorită lipsei de generalitate. De aceea, pe lângă elemente ca: sănătos, ecologic, curat, echilibrat, de calitate, este indicat să se folosească şi noţiunea de „protecţie" care-i poate asigura acestui drept generalitatea optimă. De fapt, toate noţiunile cuprinse în denumirea acestui drept sunt elemente de conţinut ale „protecţiei" pentru că în

lipsa acesteia, mediul dispare şi pe cale de consecinţă dispar toate adjectivele menţionate mai sus în calitate de denumiri.

Pentru aceste considerente, apreciem că formularea corespunzătoare este „drept la un mediu sănătos şi protejat".

2. Noţiunea de drept la un mediu sănătos şi protejat

Dreptul omului la un mediu sănătos şi protejat este un drept subiectiv atât universal (global, colectiv) cât şi individual. El este considerat ca fiind un drept nou în categoria drepturilor fundamentale ale omului, conturat mai ales şi în primul rând la nivel internaţional.

Pornind de la faptul că drepturile omului sunt efective numai în măsura în care sunt declarate prin legislaţiile interne ca drepturi fundamentale şi sunt garantate în exercitarea lor, (deci numai dacă sunt înscrise în sistemul constituţional, legislativ şi judiciar al fiecărui stat) se impune în acest sens, corelarea reglementărilor interne cu cele internaţionale.

3. Trăsăturile dreptului la un mediu înconjurător sănătos şi protejat

Alături de trăsăturile generale ale oricărui drept fundamental, dreptul la un mediu sănătos şi protejat are şi o serie de *trăsături specifice* care îi conturează personalitatea, cum ar fi:

— Este un *drept subiectiv*, strâns legat de fiecare individ, colectivitate sau populaţie;

— Are *caracter pozitiv*, în sarcina statului fiind stabilite obligaţii cu caracter constituţional**vi**, precum şi obligaţiile cuprinse în legi, a căror concretizare se face prin Legea nr. 137/1995, republicată, privind protecţia mediului;

— Este *un drept fundamental la un mediu înconjurător real şi nu ideal*, ceea ce presupune că acest drept trebuie protejat pentru asigurarea echilibrului ecologic, a calităţii şi a curăţeniei, a siguranţei şi decenţei vieţii;

— Este un drept fundamental reglementat pentru generaţiile prezente şi viitoare, deci are *caracter temporal*;

— Are un *caracter preponderent preventiv* şi nu reparator al răspunderii pentru daune ecologice în sensul că, mediul înconjurător poate fi protejat în primul rând, prin intermediul măsurilor preventive;

— *Titularul dreptului la un mediu protejat este omul*, individul;

vii

— *Garantarea acestui drept este obligatorie*, *necesară* atât la nivel *naţional cât şi internaţional*, datorită consecinţelor negative pe care le poate avea degradarea mediului, asupra vieţii pe Pământ;

— Este *un drept fundamental nou*, ce face parte din categoria drepturilor fundamentale recunoscute relativ recent în constituţiile naţionale.

4. Natura juridică a dreptului fundamental la un mediu sănătos

Dat fiind caracterul special al acestui drept, în privinţa naturii sale juridice, în doctrină s-au formulat o serie de opinii specifice, alături de cele existente în legătură cu natura juridică a drepturilor fundamentale care sunt relevante pentru toate aceste drepturi, deci şi pentru cel în discuţie.**viii**

Opiniile specifice şi diferite referitoare la natura juridică a dreptului fundamental la un mediu sănătos sunt determinate de noutatea acestui drept în categoria drepturilor fundamentale, fapt pentru care, natura sa juridică n-a putut fi încă analizată de către autorii care au avut-o în vedere pe cea a drepturilor fundamentale deja consacrate.

O primă opinie în acest sens este cea după care, dreptul fundamental la un mediu protejat este *un drept de creanţă*.**ix**

În motivarea acestei opinii se invocă faptul că textele constituţionale nu fac numai referiri la necesitatea protecţiei mediului ci, stabilesc îndatoririle statului în acest domeniu, ceea ce face ca dreptul la un mediu înconjurător protejat să reprezinte creanţa cetăţenilor faţă de stat, a cărui respectare presupune intervenţia pozitivă a puterii publice. Această opinie este contestată, deoarece se consideră că, obligaţiei statului de a proteja mediul îi corespunde un drept ce nu poate fi de creanţă**x**, iar raportul juridic ce se naşte este un raport de drept constituţional (de drept public) ce nu poate crea obligaţii (civile de drept privat) între un creditor şi un debitor ci numai îndatoriri pentru protecţia mediului atât pentru stat cât şi pentru cetăţeni, îndatoriri a căror neîndeplinire atrage acţionarea în justiţie având temei legal şi nu un contract civil.

Într-o altă opinie, se consideră că dreptul la un mediu protejat este un *drept pozitiv* şi nu natural pentru că el creează în sarcina statului şi a cetăţenilor, în mod egal, obligaţia de a-l conserva.

Conform altor puncte de vedere, acest drept este un *drept procedural*, confundându-se astfel natura sa juridică cu conţinutul.

S-a conturat şi opinia după care dreptul la un mediu protejat este un *drept moral* şi nu legal; ori se ştie că un drept subiectiv dacă este un drept moral nu mai este drept.

Ne raliem opinie[xi] după care, dreptul la un mediu sănătos şi protejat, ca orice drept fundamental este un *drept subiectiv* ce alcătuieşte împreună cu celelalte drepturi subiective şi obligaţii corelative, statutul juridic al cetăţeanului.

5. Titularul dreptului la un mediu sănătos şi protejat

În legătură cu titularul dreptului la un mediu sănătos şi protejat în literatura de specialitate s-au formulat mai multe opinii corespunzătoare teoriilor filosofice referitoare la relaţia om – natură. Amintim în acest sens:

— Teoria *antropocentrică*[xii] (sau a finalităţii umane) – consideră că singurul titular şi beneficiar al acestui drept este omul, individul;

— Teoria *cosmogonică* – după care dreptul la un mediu sănătos şi protejat aparţine naturii care include şi omul;

— Teoria *tendinţei umaniste* – conform căreia dreptul la mediu există doar pentru om ca singură finalitate, nu şi pentru natură;

— Teoria după care *titularii* acestui *drept* sunt atât *individul* cât şi *colectivitatea*; [xiii]

— Teoria după care *titularii dreptului la un mediu sănătos* sunt „popoarele”[xiv] şi chiar *Pământul*.

Teoriile care nu-l consideră pe om ca titular ai dreptului la un mediu sănătos nu pot fi acceptate pe planul dreptului, *deoarece titular al unui asemenea drept*, din punct de vedere juridic, poate fi numai *omul*, deoarece subiect de drept poate fi numai o persoană fizică sau juridică. Omul trebuie considerat parte componentă a mediului, ce nu poate fi desprins din punct de vedere juridic de acesta. Protecţia omului necesită protecţia mediului a cărui protejare atrage pe cale de consecinţă protejarea fiinţei umane.

Legea nr. 137/1995 republicată în 2000, prevede în acest sens la art.5 că: „statul recunoaşte tuturor persoanelor dreptul la un mediu sănătos”, aşadar, atât persoanelor fizice cât şi celor juridice li se recunoaşte calitatea de titulari ai dreptului la un mediu sănătos şi protejat.

SECŢIUNEA II

RECUNOAŞTEREA DREPTULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS ŞI

1. Precizări prealabile

Mediul sănătos este un mediu nepoluat, curat şi echilibrat, corespunzător dezvoltării fizice şi intelectuale a omului, absolut necesar existenţei vieţii pe Planetă.

Considerat ca un ecosistem complex aflat în strânsă interacţiune cu natura, omul este valoarea supremă ce trebuie ocrotită prin toate mijloacele, inclusiv cele juridice, fapt ce presupune recunoaşterea unanimă şi garantarea acestui drept fundamental.

Atât la nivel mondial cât şi la nivel regional şi naţional se prefigurează recunoaşterea unui drept uman nou şi fundamental, dreptul la un mediu sănătos şi protejat.

În literatura de specialitate, recunoaşterea unui asemenea drept este aproape unanimă, deoarece, chiar realităţile economico-sociale şi juridice actuale evidenţiază importanţa majoră a unui astfel de drept. Considerându-se că protecţia mediului are ca obiectiv principal ocrotirea vieţii, a integrităţii psihice şi morale a elementului fundamental al ecosistemelor naturale, orice fiinţă umană este îndreptăţită la asigurarea unui mediu echilibrat şi sănătos, tocmai în virtutea dreptului său primordial la viaţă, la sănătate şi demnitate.**xv** În sprijinul unor astfel de orientări se invocă şi faptul că, dacă dreptul omului la un mediu înconjurător corespunzător decurge din interesul comun al umanităţii, atunci, acest interes se reflectă direct în drepturile recunoscute individului.**xvi**

În plus, recunoaşterea constituţională a unui astfel de drept este importantă pentru economie, pentru legislaţia mediului şi în general pentru politica de protecţie a mediului. Cu toate acestea, în doctrină există şi opinii contrare care consideră că recunoaşterea acestui drept ca atare, este prematură, inoportună şi chiar riscantă în contextul dezvoltării actuale a societăţii, deoarece obligativitatea juridică a acestui concept va rămâne limitată datorită dificultăţilor pe care le impune aplicarea sa, dar şi a consecinţelor reduse ale utilităţii sale.**xvii**

S-a afirmat chiar că, recunoaşterea unui drept fundamental al omului la un mediu de calitate ar duce la creşterea numărului drepturilor fundamentale ceea ce poate avea drept consecinţă limitarea şi chiar devalorizarea drepturilor fundamentale „veritabile”.**xviii**

S-a mai obiectat că**xix**, prin recunoaşterea unui astfel de drept

fundamental, s-ar crea incidente negative asupra „libertăţii de mişcare”, de circulaţie în zonele protejate prin restrângerea sau chiar interzicerea accesului în acele spaţii; de asemenea, s-ar putea împiedica „libera dezvoltare a localităţilor”, ar putea fi afectat „dreptul la muncă” prin reducerea sau încetarea activităţilor poluante.

În literatura de specialitate străină**xx** s-au invocat şi alte consecinţe sau implicaţii ale consacrării drept fundamental, dreptul la un mediu sănătos şi protejat, cum ar fi: „atingerea dreptului de proprietate prin instituirea de zone de protecţie şi prin limitarea folosirii unor bunuri; existenţa pericolului acordării priorităţii acestui drept în raport cu celelalte drepturi fundamentale ale omului, ajungându-se chiar la dictatură ecologică”.

Există însă şi concepţii realiste după care, recunoaşterea unui astfel de drept ar duce la îmbogăţirea drepturilor fundamentale umane, ca o consecinţă firească a dezvoltării economico-sociale, naţionale şi mondiale, realitatea acestui drept reprezentând de fapt o condiţie esenţială a existenţei şi înfăptuirii celorlalte drepturi fundamentale precum şi a apariţiei altor drepturi noi.

2. Recunoaşterea la nivel internaţional a dreptului omului la un mediu sănătos şi protejat

Deşi atât la nivel internaţional cât şi regional s-au făcut eforturi în scopul recunoaşterii unui asemenea drept drept fundamental, totuşi în doctrina străină şi în instrumentele internaţionale, nu s-a ajuns la un consens în această problemă.

În privinţa abordării acestei problematici, în literatura de specialitate străină au existat aşa după cum am arătat o serie de opinii divergente.

Până la Conferinţa Mondială de la Rio de Janeiro din 1992, niciun instrument internaţional nu a conţinut o recunoaştere expresă a unui asemenea drept al omului. Nu se poate spune însă, că nu au existat încercări, amintind în acest sens, *Declaraţia privind mediul înconjurător*, adoptată la Conferinţa O.N.U. de la Stockholm din 1972, care proclamă principiul conform căruia, „omul are un drept fundamental la libertate, egalitate şi la condiţii de viaţă satisfăcătoare, într-un mediu a cărui calitate să-i permită să trăiască în demnitate şi bunăstare”.

De asemenea, *Carta Mondială a Naturii*, document aprobat prin Rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. din 1982, preciza obligaţia

statelor, autorităţilor şi cetăţenilor cu privire la necesitatea păstrării mediului în bune condiţii, curat, capabil să asigure o dezvoltare fizică şi psihică corespunzătoare.

Carta africană a drepturilor omului şi popoarelor, adoptată în 1981, recunoaşte implicit (la art. 24) dreptul la „un mediu satisfăcător şi global", drept al tuturor popoarelor. *Protocolul adiţional din 1988 al Convenţiei europene a drepturilor omului* stipulează în art. 11 că „fiecare are dreptul de a trăi într-un mediu sănătos şi de a beneficia de serviciile publice esenţiale".

Constituirea *Comisiei Mondiale asupra mediului înconjurător*, condusă de G.H. Brundtland, a adoptat raportul „Viitorul nostru al tuturor" în care se afirma că „toate fiinţele umane au dreptul fundamental la un mediu înconjurător suficient pentru asigurarea sănătăţii lor şi bunăstării", poluarea fiind considerată infracţiune contra umanităţii.

Pentru aceste considerente, s-a creat opinia necesităţii recunoaşterii exprese a dreptului fundamental al omului la un mediu sănătos şi protejat în instrumentele internaţionale cu forţă juridică obligatorie, pentru că numai astfel s-ar putea da o nouă dimensiune (filosofică şi juridică), atât protecţiei mediului cât şi relaţiilor internaţionale. Se apreciază în directivă că**xxi**, o astfel de recunoaştere s-ar putea realiza printr-o declaraţie de proclamare şi formulare a unui asemenea drept, care va servi ulterior pentru adoptarea unui document internaţional cu forţă obligatorie.

Prima încercare de recunoaştere expresă a dreptului la un mediu sănătos şi protejat o reprezintă, aşa după cum am arătat, *Declaraţia de la Rio*, adoptată la Summitul ecologic din 1992 de la Rio de Janeiro. Acest document deşi proclamă la art.1 faptul că popoarele au dreptul la o viaţă sănătoasă şi productivă în armonie cu natura, nu are totuşi forţa obligatorie necesară soluţionării acestei probleme deosebit de complexe.

Constituţia Uniunii Europene, stabileşte în art.3 că, unul din obiectivele Uniunii îl reprezintă realizarea unui nivel ridicat de protecţie şi ameliorare a calităţii mediului.

3. Recunoaşterea la nivel naţional a dreptului la un mediu sănătos şi protejat

3.1. Recunoaşterea constituţională a dreptului fundamental la un mediu sănătos şi protejat

Există sisteme de drept ale unor state care au recunoscut în mod expres un astfel de drept în constituţiile lor, sau doar în legile lor.

După Declaraţia privind mediul înconjurător elaborată de Conferinţa O.N.U. de la Stockholm din 1972, toate constituţiile adoptate sau modificate ulterior conţin dispoziţii privitoare la un mediu sănătos şi protejat.

Pornind de la considerentul după care, trăsăturile generale ale acestui drept sunt cele ale oricărui drept fundamental, recunoaşterea constituţională trebuie să fie expresă.

Prezentăm în continuare, câteva constituţii ale statelor lumii, în care recunoaşterea dreptului fundamental este reglementată expres, sub diferite denumiri.

Constituţia Portugaliei din 1976 modificată în 1982, stabileşte la art.66 că „toate persoanele au dreptul la un mediu înconjurător uman, sănătos şi ecologic, echilibrat", stabilind totodată în sarcina lor obligaţia de a-l proteja. Prevederile constituţionale portugheze creează posibilitatea acţionării în justiţie în vederea protecţiei împotriva degradării mediului.

Constituţia Spaniei din 1978, prevede expres la art.45 că „toţi au dreptul de a se bucura de un mediu înconjurător corespunzător pentru dezvoltarea personalităţii lor şi au îndatorirea de a-l proteja".

Corespunzător acestui drept este reglementată şi obligaţia statului şi a cetăţenilor de a proteja mediul şi resursele sale naturale.

Un astfel de drept este consacrat expres şi de constituţiile unor ţări din America de Sud**xxii**. De asemenea, o serie de state din Europa de Est au recunoscut în constituţiile**xxiii** adoptate începând cu 1990 dreptul fundamental la un mediu sănătos, corelat cu obligaţia cetăţenilor de a-l proteja şi cu responsabilitatea statului în acest sens.

Constituţia Rusiei din 1993 prevede la art.42 că: „Fiecare persoană va avea dreptul la un mediu înconjurător favorabil, informaţii sigure despre mediul înconjurător şi compensaţii pentru daunele produse sănătăţii şi proprietăţii cauzate de delictele ecologice".

Deşi în Constituţia SUA nu există dispoziţii exprese privind recunoaşterea acestui drept, unele state federale**xxiv** din cadrul lor, cuprind astfel de prevederi. Nici Constituţia Canadei nu a recunoscut la nivel federal un astfel de drept fundamental, existând o propunere *de lege ferenda* impusă de utilitatea certă a dreptului la un mediu de

calitate.

3.2. Recunoaşterea implicită a dreptului fundamental la un mediu sănătos şi protejat

Deşi majoritatea statelor lumii nu au reglementat expres prin constituţie un astfel de drept fundamental, acesta este recunoscut implicit, fie prin stabilirea de îndatoriri fundamentale în sarcina statului şi a cetăţenilor, fie în cazul statelor federale prin repartizarea atribuţiilor prevăzute în constituţiile lor în domeniul protecţiei mediului între statele federale.

În doctrină**xxv**, se consideră că, stabilirea îndatoririlor pentru stat de protejare a mediului reprezintă o recunoaştere implicită a dreptului la un mediu de calitate, beneficiar a acestui drept fiind „întreaga lume”**xxvi** care îşi asumă şi obligaţii corelative în scopul protecţiei şi dezvoltării sale durabile.

În literatura de specialitate se consideră de asemenea că, dreptul la un mediu înconjurător este recunoscut implicit şi prin interpretarea altor drepturi fundamentale (ca de exemplu dreptul la viaţă, sănătate, libertate şi fericire, la integritate fizică şi morală), în cuprinsul cărora acesta s-ar regăsi.

Considerăm că, alături de drepturile fundamentale există şi drepturi subiective nefundamentale care îşi au sorgintea în constituţii sau legi şi care nu se pot bucura de fapt de practica unor asemenea drepturi. Astfel, reglementarea constituţională a obligaţiei statului în privinţa protecţiei mediului nu poate avea ca efect recunoaşterea unui drept fundamental la un mediu sănătos şi protejat, ci doar a unui drept subiectiv de origine constituţională.

În legătură cu cea de-a doua modalitate**xxvii** de recunoaştere implicită a dreptului fundamental la un mediu sănătos, respectiv cea de repartizare de către constituţiile statelor federale a atribuţiilor lor între statul federal şi federaţii, se consideră că, problemele legate de acest drept sunt atât de competenţa statului federal cât şi a statelor federate care vor lua în acest sens măsurile necesare.

Considerăm că, recunoaşterea expresă a dreptului fundamental la un mediu sănătos şi protejat este determinată în mare măsură de existenţa condiţiilor economice şi sociale corespunzătoare într-o societate, acest drept odată recunoscut, determină necesitatea punerii sale în aplicare şi conferă dreptul de a formula acţiuni în justiţie pentru cei în drept.

3.3. Recunoaşterea legislativă a dreptului subiectiv la un mediu înconjurător sănătos şi protejat

Recunoaşterea legislativă a unui astfel de drept se găseşte în multe sisteme de drept şi se referă exclusiv numai la situaţiile când aceasta se face prin lege, deci când dreptul la un mediu sănătos şi protejat este recunoscut numai drept subiectiv nu şi drept fundamental. În SUA de exemplu, Legea politicii naţionale a mediului înconjurător adoptată la nivel federal, dispune astfel în art.101: „Congresul recunoaşte că fiecare persoană trebuie să se bucure de un mediu sănătos şi protejat", stabilind obligaţii şi responsabilităţi atât pentru stat cât şi pentru populaţie, în scopul protejării şi dezvoltării mediului înconjurător. În Norvegia, Legea protecţiei mediului din 1981 şi în Danemarca Legea asupra protecţiei mediului din 1973, au ca obiect, asigurarea unui mediu de calitate necesar sănătăţii şi bunăstării umane, corelate cu menţinerea biodiversităţii. De asemenea, în ţări ca Filipine, Indonezia, Venezuela, Noua Zeelandă, legile asupra mediului înconjurător dispun că obiectivul politicii mediului este ameliorarea calităţii, stabilind în acest sens drepturi în sarcina persoanelor şi obligaţii corelative pentru acestea şi pentru stat.

3.4. Recunoaşterea judecătorească a dreptului subiectiv la un mediu sănătos şi protejat

În doctrină există o recunoaştere judecătorească a dreptului la un mediu sănătos şi protejat, ce reprezintă de altfel o formă de protecţie nouă a acestui drept. Pe plan intern, protecţia mediului înconjurător se poate invoca la Tribunale şi Curţile Constituţionale, iar pe plan extern, în faţa Comisiei Drepturilor Omului şi a Curţii Drepturilor Omului.**xxviii**

În Italia, de exemplu, tribunalele sancţionează lipsurile ce privesc obligaţia de conservare a mediului. Jurisprudenţa irlandeză consideră că există un drept subiectiv limitat la a nu fi poluat, în timp ce jurisprudenţa canadiană încearcă o interpretare favorabilă a recunoaşterii legale a dreptului la mediu, manifestând şi anumite ezitări în privinţa severităţii sancţiunii.

Considerăm că, în contextul evoluţiei realităţilor s-a ajuns la recunoaşterea indirectă a acestui drept, pe calea practicii judiciare care, pe de o parte a luat în calcul dimensiunea mediului ca parte inseparabilă a protecţiei drepturilor umane fundamentale, iar pe de altă parte, prin stabilirea unor obligaţii în sarcina statelor şi

cetăţenilor, motivate de nevoia ocrotirii mediului.

3.5. Aspecte privind recunoaşterea dreptului fundamental la un mediu sănătos şi protejat în România, înainte de reviziunea Constituţiei

În Constituţia României din 1991 nu era recunoscut expres dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos şi protejat fiind stabilite în sarcina statului, prin dispoziţiile art.134 al.2 lit. e îndatoriri privind „refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător precum şi menţinerea echilibrului ecologic", iar prin lit.f. a aceluiaşi articol, „crearea condiţiilor necesare pentru creşterea calităţii vieţii".

Considerăm că, prin această reglementare s-a consacrat în mod indirect, prin stabilirea unei obligaţii în sarcina statului, un drept fundamental la un mediu sănătos şi protejat.

Legea protecţiei mediului nr. 137/1995, republicată, consacră în art.5, „dreptul tuturor persoanelor la mediu sănătos garantând în acest sens:

a. accesul la informaţie privind calitatea mediului, cu respectarea condiţiilor de confidenţialitate prevăzute de legislaţia în vigoare;

b. dreptul de a se asocia în organizaţii de apărare a calităţii mediului;

c. dreptul de consultare în vederea luării deciziilor privind dezvoltarea politicilor, legislaţiei şi a normelor de mediu, eliberarea acordurilor şi autorizaţiilor de mediu, inclusiv pentru planurile de amenajare a teritoriului şi de urbanism;

d. dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unei asociaţii, autorităţilor administrative sau judecătoreşti în vederea prevenirii sau în cazul producerii unui prejudiciu direct sau indirect;

e. dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit".

Acestui drept subiectiv, legea îi corelează şi obligaţiile privind protecţia mediului în sarcina persoanelor fizice şi juridice, a autorităţilor administrative centrale şi locale, precum şi responsabilităţi în acest sens, pentru autorităţile centrale şi agenţiile teritoriale pentru protecţia mediului.[xxix]

Din analiza reglementărilor art.134 (lit.e. şi f.) din Constituţia României din 1991 şi a dispoziţiilor Legii nr. 137/1995, rezultă că se recunoaşte un drept subiectiv la un mediu înconjurător sănătos şi protejat de sorginte constituţională şi care are conţinutul stabilit de lege; dispoziţiile constituţionale, care sunt de principiu, îşi găsesc

dezvoltarea şi concretizarea corespunzătoare în Legea pentru protecţia mediului, care detaliază conţinutul dreptului subiectiv la un mediu sănătos şi protejat.

Au existat opinii**xxx**

după care, recunoaşterea constituţională expresă a unui astfel de drept ar duce la blocarea mecanismului statal datorită imposibilităţilor instanţelor judecătoreşti de a soluţiona multitudinea de cereri ce s-ar formula, dar şi din cauza imposibilităţii punerii în aplicare a hotărârilor judecătoreşti ce s-ar pronunţa ca urmare a recunoaşterii exprese a acestui drept, datorită lipsei condiţiilor economice necesare în acest sens. Pentru aceste considerente este necesar să se creeze în primul rând condiţiile necesare şi apoi să se recunoască constituţional în mod expres dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos şi protejat.

Precizăm că, recunoaşterea constituţională implicită echivalează cu recunoaşterea unui drept subiectiv de sorginte constituţională, al cărui conţinut se stabileşte prin lege şi a cărui protecţie este cea specifică pentru un drept subiectiv, aşadar nu reprezintă o recunoaştere expresă.

3.6. Recunoaşterea în contextul legislativ actual ai dreptului fundamental la un mediu sănătos

Constituţia actuală a României, recunoaşte în mod expres dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos33 prin art.35, astfel: „Statul recunoaşte dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos şi echilibrat ecologic". În felul acesta se stabilesc obligaţii în sarcina statului pentru asigurarea cadrului legislativ al exercitării acestui drept, precum şi obligaţii în sarcina persoanelor de a proteja şi ameliora mediul lor de viaţă.

Recunoaşterea la nivel constituţional a unui astfel de drept prezintă importanţă pentru economie, pentru legislaţia mediului şi pentru politica de protecţie a mediului, urmărindu-se prin drepturile şi obligaţiile stipulate şi trezirea în fiecare cetăţean a conştiinţei de mediu.

NOTE BIBLIOGRAFICE

CAPITOLUL III

DREPTUL MEDIULUI – RAMURĂ DE DREPT DISTINCTĂ1**xxxi** ŞI RAPORTUL JURIDIC DE MEDIU

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII GENERALE

1. Noţiunea şi trăsăturile caracteristice ale dreptului mediului

Evoluţiile sociale, economice, politice şi legislative din ultimele decenii, dinamica dreptului şi tendinţa ce se manifestă în sfera dreptului şi anume aceea de conturare a unor noi ramuri de drept, distincte, au determinat recunoaşterea dreptului mediului ca ramură de drept autonomă în sistemul de drept.

Pentru desemnarea acestei ramuri de drept se folosesc diferite denumiri: „dreptul mediului înconjurător", „dreptul protecţiei naturii şi mediului", „dreptul ecologic", „dreptul ambiental", „dreptul mediului", etc.

Dreptul mediului poate fi definit ca fiind ramura de drept distinctă din sistemul de drept românesc, formată din totalitatea normelor juridice care reglementează relaţiile dintre persoane stabilite în legătură cu protecţia şi dezvoltarea mediului.

Din această definiţie, putem contura următoarele *trăsături* specifice dreptului mediului:

— Este o ramură de drept distinctă în sistemul nostru de drept;

— Este o ramură de drept formată din norme juridice specifice, ce prezintă trăsături comune;

— Normele de dreptul mediului reglementează relaţiile sociale formate în procesul de prevenire a poluării, ameliorarea şi dezvoltarea mediului, sancţionarea faptelor poluante etc.

2. Obiectul dreptului mediului

Obiectul dreptului mediului îl reprezintă relaţiile sociale ce se nasc în legătură cu conservarea şi dezvoltarea mediului natural şi artificial. Altfel spus, dreptul mediului, reglementează o categorie distinctă de relaţii sociale, complexe şi variate, formate în legătură cu activitatea de protecţie şi de dezvoltare a mediului.

Legea – cadru nr. 137/1995, republicată, în 2000, stabileşte în art.1 că: „obiectul prezentei legi îl constituie reglementarea protecţiei mediului obiectiv de interes public major pe baza principiilor şi elementelor strategice care conduc la dezvoltarea durabilă a societăţii".

În legătură cu obiectul dreptului mediului, s-au conturat în doctrină o serie de opinii2**xxxii**, încercându-se o grupare a relaţiilor sociale reglementate de normele ce aparţin acestei ramuri de drept3**xxxiii**, astfel:

— Relaţii sociale stabilite în scopul prevenirii poluării mediului şi producerii pagubelor ecologice;

— Relaţii sociale formate în scopul evitării producerii altor daune ecologice;

— Relaţii sociale stabilite în scopul îmbunătăţirii condiţiilor de mediu;

— Relaţii privitoare la structura organizatorică a protecţiei mediului.

*3. Metoda de reglementare4***xxxiv**

Metoda de reglementare în dreptul mediului reprezintă poziţia sau atitudinea pe care statul o alege pentru reglementarea relaţiilor sociale de mediu. Relaţiile sociale privind protecţia şi dezvoltarea mediului sunt reglementate prin norme imperative, obligatorii, de la care nu se poate deroga. Caracterul imperativ vizează toate normele, atât cele preventive şi defensive, cât şi cele represive şi reparatorii care reglementează raporturile juridice de mediu.

Statul intervine în mod autoritar şi direct în reglementarea juridică a raporturilor sociale de mediu datorită faptului că protecţia şi dezvoltarea mediului reprezintă o problemă de interes naţional.

4. Izvoarele dreptului mediului

Izvoarele dreptului mediului reprezintă formele de exprimare a normelor juridice care privesc comportamentul subiectelor raporturilor juridice de mediu, respectiv, actele normative care reglementează relaţiile sociale de protecţie şi conservare a mediului.

Izvoarele dreptului mediului pot fi specifice numai acestuia sau pot fi generale, reprezentând sursa juridică pentru diverse ramuri juridice.

Majoritatea autorilor de specialitate, atunci când enumeră izvoarele unei norme juridice, recurg la o ierarhizare a acestora în funcţie de forţa lor juridică şi de întinderea sferei relaţiilor reglementate.

În acest context, principalele izvoare de dreptul mediului sunt:

Constituţia României, din 2003 care stabileşte regulile generale aplicabile în privinţa oricărei ramuri juridice. Legea fundamentală stabileşte regulile de bază privind reglementarea drepturilor omului, cele legate de protecţia proprietăţii, a mediului în general.

Legile, care reglementează relaţiile sociale de mediu. Legea nr. 137/1995, republicată în 2000, constituie izvorul specific în materie.

Numeroase legi cuprind norme cu incidenţă în acest domeniu, cum ar fi: Codul silvic din 1996 (Legea nr. 26/1996), Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar, republicată în 1998, Legea apelor nr. 107/1996, Legea fondului cinegetic şi piscicol nr. 103/1996, republicată în 2002, Legea sanitar-veterinară nr. 60/1974, republicată în 2001, Codul civil român, Codul aerian etc.

Hotărârile Guvernului şi *Ordonanţele de Urgenţă ale Guvernului* constituie izvoare ale dreptului mediului în măsura în care reglementează relaţii de mediu.

Considerăm că sunt izvoare ale dreptului mediului şi *Convenţiile şi tratatele internaţionale* la care România este parte sau le-a ratificat, şi care cuprind reguli aplicabile în privinţa mediului.5**xxxv**

În măsura în care stabilesc reguli cu privire la protecţia mediului, sunt izvoare de drept şi *Ordonanţele miniştrilor*, precum şi *Actele emise de organele locale ale puterii executive*.

Mijloacele auxiliare (jurisprudenţa, doctrina şi dreptul comparat) se regăsesc în cadrul ramurii de dreptul mediului, cu rol subsidiar, având rol în dezvoltarea reglementărilor existente în materie, stimularea organului legislativ de a adopta noi acte normative, analiza dreptului pozitiv, studiul comparativ ai dreptului în scopul armonizării şi aproximării legislaţiilor naţionale cu reglementările comunitare şi internaţionale în materie.

SECŢIUNEA II

PRINCIPIILE DREPTULUI MEDIULUI PE PLAN INTERN

1. Noţiune şi prezentare6

Principiile dreptului mediului reprezintă idei călăuzitoare ce exprimă adevăruri faţă de care activitatea legislativă şi desfăşurarea activităţilor de protecţie şi dezvoltare a mediului trebuie să fie conforme.

Principiile dreptului mediului călăuzesc conţinutul normelor dreptului mediului, contribuind la aplicarea lor corectă şi eficientă, precum şi la asigurarea concordanţei acestora. Ele cuprind reguli ce exprimă esenţa politicii de mediu a statului şi pot fi deduse fie pe cale de interpretare a reglementărilor legale, formulate în doctrină, fie pot fi formulate direct în normele juridice.

Art. 3 din Legea nr. 137/1995, republicată în 2000, enumeră principiile şi elementele strategice care stau la baza acestei legi cadru, în scopul asigurării şi dezvoltării durabile a mediului. Ţinând cont de

această enumerare legală, dar şi de generalizările din doctrină, principiile fundamentale ale dreptului mediului sunt următoarele:

Principiul prevenirii, reducerii şi controlului integrat al poluării prin utilizarea unor tehnici corespunzătoare pentru acele activitate care pot produce poluări semnificative, consacrat prin O.U.G. nr. 91 din 2002, şi care vizează necesitatea luării unor măsuri corespunzătoare în scopul prevenirii, al controlului dar şi a reducerii efectelor negative ce ar putea fi produse prin activităţi deosebit de poluante.

Principiul prevenirii poluării, consacrat de art.3 lit. b din lege, porneşte de la faptul că prevenirea riscurilor şi pagubelor ecologice, implică costuri mai reduse decât remedierea calităţii factorilor de mediu afectaţi prin poluare. Acest principiu presupune atât activităţi de prevenirea producerii poluării sau degradării mediului, cât şi activităţi de limitare sau eliminare a efectelor dăunătoare ale poluării, însoţite de stabilirea responsabilităţilor şi sancţiunilor ce se impun.

Principiul precauţiei7 **xxxvi** *în luarea deciziilor* de către autorităţile cu atribuţii în protecţia mediului, consacrat prin art.3 lit. a din Legea privind protecţia mediului.

Precauţia reclamă ca toate drepturile de protecţie şi conservare a mediului să fie rezultate chiar dacă nu se prefigurează nicio pagubă. Precauţia, ca măsură de prudenţă trebuie să caracterizeze luarea oricăror decizii în domeniul protecţiei mediului în scopul excluderii oricăror riscuri de poluare.

Principiul conservării biodiversităţii şi a ecosistemelor, este prevăzut expres în art.3 lit. e, din Legea mediului.

Conservarea presupune menţinerea unui nivel durabil al resurselor ecologice, atât al celor regenerabile, cât şi al celor neregenerabile. Conservarea biodiversităţii şi ecosistemelor presupune protecţia ecosistemelor, conservarea biodiversităţii, precum şi utilizarea şi gospodărirea durabilă a resurselor naturale ale mediului.

Principiul „poluatorul plăteşte” 8**xxxvii** a fost consacrat de legislaţia noastră, pentru prima dată, prin Legea nr. 137/1995 în art.3 lit.d.

În sens larg, principiul „poluatorul plăteşte” presupune obligarea poluatorului la imputarea costului social al poluării provocate, care să acopere toate efectele negative produse asupra persoanelor şi bunurilor acestora, asupra mediului, în ansamblul său.

În sens restrâns, acest principiu presupune obligarea poluatorilor de a suporta costul măsurilor de depoluare, sub formă de taxe şi investiţii depoluante.

Principiul „poluatorul plăteşte" exprimă ideea că cel ce poluează mediul va suporta rigorile legii indiferent dacă este culpabil sau nu. La nivel mondial, în 1992 la Rio de Janeiro s-au adoptat Principiile de la Rio, care includea printre altele şi pe acela că „cel ce poluează trebuie să suporte costul poluării".

Semnificaţiile acestui principiu au fost precizate şi explicitate la nivel internaţional prin Recomandările OSCDE şi ale Consiliului UE, în sensul că, poluatorul trebuie să suporte cheltuielile de prevenire şi luptă împotriva poluării.

Principiul cooperării aplicabil în domeniul protecţiei mediului între cei ce deţin, administrează şi folosesc factorii de mediu, pornind de la premisa după care lupta împotriva poluării, pe plan intern, este eficientă numai dacă între stat, agenţi economici, organisme nestatale şi cetăţeni există o cooperare în acest sens.

Luând în considerare realitatea că poluarea nu are frontiere, se impune cu necesitate şi cooperarea internaţională dintre state dar şi dintre diferitele organizaţii şi organisme internaţionale, în scopul prevenirii înlăturării efectelor poluării.

Principiul priorităţii sănătăţii şi vieţii oamenilor, rezultă direct din dispoziţiile constituţionale (art.22 alin.1, art.33 alin.1 şi alin.2, art.134 alin.2 din Constituţie), dar şi din prevederile Legii nr. 137/1995 (art.3, lit. e şi art.34 alin.1).

Acest principiu exprimă ideea după care omul este cel mai important element al mediului, el ocupă o poziţie centrală în mediul natural, ceea ce impune sprijinirea înlăturării cu prioritate a acelor poluanţi care periclitează grav şi nemijlocit şi sănătatea oamenilor şi protecţia vieţii şi sănătăţii sale prin toate mijloacele.

Principiul utilizării durabile a resurselor naturale, semnifică obligaţia generală de a conserva şi proteja mediul, ca şi patrimoniu comun al umanităţii, în scopul menţinerii sale, cel puţin în starea în care a fost moştenit şi a transmiterii generaţiilor următoare. Acest principiu este denumit în doctrină9**xxxviii** şi sub forma principiului „drepturile generaţiilor viitoare".

Legea – cadru defineşte dezvoltarea durabilă ca fiind „dezvoltarea care corespunde necesităţilor prezentului, fără a

compromite posibilităţile generaţiilor viitoare de a le satisface pe ale lor".1**xxxix**0

Un alt principiu ai dreptului mediului pe plan intern, este şi principiul *monitoringului mediului*, a creării sistemului naţional de monitorizare integrată a mediului.

Principiul dezvoltării armonioase a activităţilor economico-sociale şi de protecţia mediului, exprimă cerinţa integrării activităţii de protecţie a mediului în complexul activităţilor economico-sociale, a realizării unei armonii între aceste activităţi, în scopul satisfacerii intereselor globale.

Principiul dezvoltării elaborării internaţionale pentru asigurarea calităţii mediului.

Principiul creării cadrului de participare a organizaţiilor regulamentele şi a populaţiei la elaborarea şi aplicarea deciziilor, conform căruia, organizaţiile nestatale şi populaţia cu atât dreptul cât şi obligaţia de participare la elaborarea şi aplicarea deciziilor, programelor şi planurilor privind mediul.11

2. Modalităţi de implementare a principiilor de dreptul mediului

Art.4 din Legea – cadru nr. 137/1995, republicată în 2003, stabileşte „modalităţile de implementare a principiilor şi elementelor strategice", respectiv:

§ *adoptarea unor politici de mediu armonizate cu programele de dezvoltare*, în scopul asigurării progresului ţării concomitent cu protecţia şi dezvoltarea mediului;

§ *obligativitatea procedurii de evaluare a impactului asupra mediului, în faza iniţială a proiectelor şi programelor*, în scopul evitării producerii unor efecte negative asupra mediului prin anumite activităţi economico-sociale;

§ *obligativitatea efectuării unei evoluări de mediu înainte de aprobarea anumitor planuri şi programe*;

§ *corelarea planificării de mediu cu cea de amenajare a teritoriului şi de urbanism*, care presupune o compatibilitate între planificarea dezvoltării economico-sociale şi protejarea condiţiilor de mediu. Planificarea raţională de mediu şi cea a aşezărilor umane şi a urbanizării, trebuie să reprezinte un instrument eficient pentru armonizarea dezvoltării cu ocrotirea şi îmbunătăţirea mediului;

§ *introducerea pârghiilor economice stimulative sau coercitive*, sub formă de stimulente economice de cointeresare sau de înăsprire a

sancţiunilor juridice pentru agenţii economici şi persoanele fizice, urmăreşte asigurarea respectării reglementărilor în materie;

§ *rezolvarea*, *pe niveluri de competenţă*, *a problemelor de mediu*, *în funcţie de amploarea acestora*, de către organele cu atribuţii stabilite prin lege, în legătură cu activitatea de protecţie a mediului, în mod corect şi consecvent;

§ *propunerea de acte normative armonizate cu reglementările europene şi internaţionale în domeniu*, în scopul asigurării calităţii corespunzătoare a mediului, în conformitate cu dispoziţiile comunitare;

§ *introducerea şi urmărirea realizării programelor pentru conformare*;

§ *recunoaşterea produselor cu impact redus asupra mediului*, *prin acordarea etichetei ecologice*;

§ *promovarea cercetării fundamentale şi aplicative în domeniul protecţiei mediului*, pornind de la realitatea după care ştiinţa şi tehnica sunt în măsură să descopere, să evite sau să limiteze pericolele ce planează asupra mediului;

§ *instruirea şi educarea populaţiei*, *precum şi participarea organizaţiilor neguvernamentale la elaborarea şi aplicarea deciziilor*, în scopul formării unei conştiinţe de mediu, indispensabilă protecţiei şi dezvoltării durabile a mediului.

SECŢIUNEA III
DREPTUL MEDIULUI ÎN SISTEMUL DE DREPT ROMÂNESC

1. Consideraţii generale

Pornind de la realitatea după care dreptul mediului are un obiect şi o metodă de reglementare proprie, izvoare şi principii specifice, el reprezintă o ramură autonomă şi complexă în sistemul de drept românesc, alături de alte ramuri juridice fundamentale.

Poziţia distinctă a dreptului mediului în sistemul de drept este argumentată şi de: importanţa socială, economică şi politică a relaţiilor sociale reglementate de dispoziţiile constituţionale şi de normele juridice de mediu; de puterea şi valoarea izvoarelor dreptului mediului; de importanţa luptei împotriva poluării; de caracterul planetar al mediului ce comportă o reglementare atât internă cât şi internaţională, etc.

În privinţa încadrării dreptului mediului în diviziunea fundamentală tradiţională a dreptului în dreptul public şi dreptul

privat, în literatura de specialitate nu există o opinie unitară. Astfel, unii autori1**xl**2 apreciază că dreptul mediului cuprinde atât elemente de drept administrativ cât şi elemente de drept civil, penal etc., existând o tendinţă de transformare a unor drepturi speciale (dreptul rural, dreptul urbanismului, dreptul minier) în ramuri ale sale. Se afirmă, de asemenea, că apariţia acestei ramuri de drept a avut ca şi consecinţă reconcilierea între dreptul pozitiv şi dreptul natural.

Alţi autori1**xli**3, consideră că dreptul mediului se situează în domeniul dreptului public, argumentând în acest sens că, prin întreaga activitate de protecţie a mediului se urmăreşte ocrotirea unui interes public major, că normele juridice de mediu au caracter imperativ, iar persoanele se află în raporturi de subordonare faţă de autorităţile publice centrale şi locale cu atribuţii în materie.

Totuşi, pornind de la realitatea că scopul participanţilor la raporturile juridice de mediu se bazează pe un interes propriu al fiecăruia şi pe un scop comun, acela de protecţie şi dezvoltare a mediului, şi că ramura de dreptul mediului are un caracter interdisciplinar, se consideră că este dificilă o stabilire rigidă a apartenenţei acestuia la dreptul public.

2. Corelaţia dintre dreptul mediului şi celelalte ramuri de drept

În condiţiile divizării dreptului în tot mai multe ramuri juridice şi, pe cale de consecinţă a apariţiei unor ramuri juridice mixte, şi în cadrul dreptului mediului se regăsesc norme juridice aparţinând mai multor ramuri de drept.

Delimitarea dreptului mediului de alte ramuri este dificilă şi prezintă dinamicitate, pe măsura progresului social şi a evoluţiei fenomenului juridic. Această delimitare este necesară însă pentru relevarea necesităţii şi determinaţiilor acestei ramuri de drept.

2.1. Dreptul mediului şi dreptul constituţional

Normele juridice constituţionale, reglementând relaţiile sociale fundamentale1**xlii**4, fixează şi pentru dreptul mediului, cadrul general de manifestare a relaţiilor sociale.

Constituţia cuprinde norme care consacră principii ale dreptului mediului, obligaţia statului de a ocroti şi reface echilibrul ecologic, obligaţia respectării de către proprietari a sarcinilor privind protecţia mediului, garanţii juridice ale dreptului la mediu. De asemenea Constituţia revizuită din 2003 consacră dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos (art.35).

În privinţa răspunderii juridice, dreptul constituţional creează cadrul în care trebuie să se manifeste şi răspunderea juridică în dreptul mediului.

Deşi între cele două ramuri de drept există o serie de interferenţe, deosebirile dintre ele sunt evidente şi planează asupra naturii obiectului supus reglementării.

2.2. Dreptul mediului şi dreptul civil

Dreptul civil cuprinde norme ce reglementează cea mai importantă instituţie juridică: proprietatea. În sfera de reglementare a acestei instituţii şi cu privire la aceasta, se determină domeniul relaţiilor sociale de mediu.

Interconexiunile dintre cele două ramuri sunt determinate, în primul rând, de exercitarea dreptului de proprietate asupra factorilor de mediu protejaţi legal (sol, subsol, ape, păduri, etc.).

Diferenţele dintre dreptul civil şi dreptul mediului sunt determinate de obiectul şi metodele de reglementare specifice pentru fiecare, dar şi de calitatea titularului dreptului şi a obligaţiei, în raporturile juridice civile şi cele de dreptul mediului.

2.3. Dreptul mediului şi dreptul administrativ

Între aceste două ramuri de drept există atât asemănări, cât şi deosebiri.

Astfel, atât în raporturile juridice administrative, cât şi în cele de dreptul mediului, părţile se află pe poziţie de subordonare, una dintre ele fiind, de regulă, un organ al administraţiei de stat.

Raporturile de drept administrativ se nasc în cadrul şi pentru realizarea activităţii executive, pe când, raporturile de dreptul mediului se nasc în scopul înfăptuirii protecţiei, conservării şi dezvoltării mediului.

Problema înfăptuirii şi aplicării unei politici de mediu a determinat şi instituirea unei administraţii cu atribuţii specifice, organizată special în acest sens.

De asemenea, regulile aplicabile faptelor ce constituie contravenţii în domeniul mediului, sunt stabilite prin norme juridice administrative.

Dreptul mediului şi dreptul comercial

Dreptul comercial fixează regulile de bază în privinţa cadrului de exercitare şi a exercitării în concret a drepturilor comerciale, a săvârşirii faptelor de comerţ etc.

Activităţile cu caracter comercial trebuie să se desfăşoare în aşa fel încât să nu aibă efect asupra mediului, cu respectarea normelor de dreptul mediului.

Dreptul mediului şi dreptul penal

Anumite fapte pot aduce atingere gravă valorilor sociale ale mediului şi obiectivelor politicii de mediu. Din acest motiv, legiuitorul a incriminat o serie de fapte antisociale cu privire la mediu, prin norme juridice penale speciale. De altfel, din punct de vedere istoric, se remarcă faptul că normele juridice ce au reglementat relaţiile de mediu, la începutul apariţiei acestora, au avut, în marea lor majoritate, un caracter represiv.

Dreptul mediului şi dreptul internaţional

În ultimele decenii, odată cu diversificarea domeniilor în care au incidenţă normele juridice de drept internaţional, s-a conturat tot mai clar ideea că în atingerea obiectivelor de mediu, este utilă şi necesară, implicarea statelor pe plan internaţional în elaborarea de politici de mediu, precum şi urmărirea realizării şi îndeplinirii măsurilor stabilite cu prilejul conferinţelor şi întrunirilor la nivel internaţional. Totodată, remarcăm că prin implicarea României în elaborarea, adoptarea sau ratificarea de tratate internaţionale în materie sunt realizate şi obiective de politică externă permit în acelaşi timp o apreciere pozitivă a României pe plan mondial de către statele şi organismele internaţionale implicate în monitorizarea mediului naţional şi mondial.

Dreptul mediului şi dreptul comparat

În toate statele lumii, obiectivele de bază ale politicii mediului sunt aceleaşi şi vizează protecţia şi dezvoltarea mediului, gestionarea eficientă şi continuitatea factorilor de mediu, în scopul dezvoltării sale durabile.

Diferenţele în privinţa normelor juridice cu privire la mediu, de la un stat la altul, sunt determinate, în primul rând, de obiectivele economice ale fiecărui stat, dar ele pot fi determinate şi de alţi factori cum sunt: poziţia geografică, regimul politic, structura de stat, nivelul de dezvoltare etc. Pentru aceste considerente, există norme juridice cu incidenţă în domeniul mediului, mai eficiente şi mai evoluate, mai necesare sau dimpotrivă. Totuşi, în prezent, în procesul de apropiere a legislaţiei naţionale cu reglementările comunitare ale mediului, se va ajunge la o uniformizare la nivel continental al acestor norme.

Sarcinile dreptului mediului

Sarcinile dreptului mediului sunt sarcinile complexe ale protecţiei şi dezvoltării mediului natural şi artificial.

Sarcina fundamentală a dreptului mediului o reprezintă reglementarea protecţiei mediului, a diferiţilor factori de mediu, atât prin intermediul legii generale în materie cât şi prin legi speciale.

Dreptul mediului contribuie la gestionarea eficientă a mediului, la conservarea şi ameliorarea sa.

Prin prescripţiile şi regulile sale juridice, dreptul mediului îndeplineşte o serie de funcţii specifice1**xliii**5 în raport cu scopurile principale urmărite: ocrotirea şi dezvoltarea corespunzătoare a mediului, promovarea obiectivelor dezvoltării durabile, a cooperării internaţionale în materie etc.

SECŢIUNEA IV

RAPORTUL DE DREPTUL MEDIULUI1**xliv**6

Conceptul de raport de dreptul mediului

Definiţia raportului de dreptul mediului

Raportul de dreptul mediului este acea relaţie socială formată între persoane în legătură cu protecţia şi dezvoltarea mediului (prevenirea poluării, refacerea mediului poluat, îmbunătăţirea condiţiilor de mediu) reglementată prin norme juridice de dreptul mediului.

Raporturile juridice de mediu sunt acele relaţii de mediu reglementate prin norme juridice ce aparţin dreptului mediului.

Raportul juridic de dreptul mediului se aseamănă cu alte raporturi juridice din cadrul sistemului nostru juridic (toate au caracter social, voliţional, ideologic etc.), dar se şi deosebeşte de acestea prin anumite trăsături, caractere specifice.

Trăsăturile specifice raportului juridic de mediu

Deşi prezintă caracterele specifice oricărui raport juridic, raportul juridic de dreptul mediului prezintă şi următoarele *trăsături specifice*:

— Ia naştere între persoane, în legătură cu activitatea complexă şi variată de protecţie a mediului;

— În raportul juridic de mediu participă orice persoană (organele statale, persoane fizice şi juridice), atât ca subiect activ cât şi ca subiect pasiv;

— De regulă, participanţii la raportul juridic de mediu se găsesc

pe poziţie juridică de subordonare – supraordonare şi numai ca excepţie se găsesc pe poziţie juridică de egalitate;

— De regulă, raporturile juridice de mediu, se nasc prin voinţa statului exprimată în lege (deci sunt raporturi juridice simple, voliţionale), fără a fi necesară o manifestare de voinţă expresă din partea participanţilor în scopul naşterii unor astfel de raporturi. Prin excepţie, raporturile juridice de mediu pot avea caracter dublu voliţional (atunci când iau naştere prin voinţa statului şi a participanţilor).

Categorii de raporturi juridice de mediu

Gruparea pe categorii a raporturilor juridice de mediu se face în funcţie de felul activităţii de protecţie a mediului în legătură cu care se nasc aceste raporturi juridice. Astfel, există următoarele categorii de raporturi juridice de mediu:

5. Raporturi de mediu intervenite între părţi în vederea prevenirii poluării mediului – este situaţia raporturilor juridice ce intervin între autoritatea pentru protecţia mediului şi titularii unor investiţii sau obiective noi;

6. Raport juridic de mediu născut în procesul eliminării consecinţelor negative ale poluării mediului – sunt raporturi juridice ce intervin, de regulă, între poluator şi organul competent;

7. Raport juridic de sancţionare a agentului poluant – este raportul juridic născut între poluator şi organul competent;

8. Raport juridic de mediu născut în procesul de îmbunătăţire a condiţiilor de mediu – raport juridic născut între organul de stat competent şi persoanele ce participă la această activitate;

9. Raport juridic de drept internaţional al mediului – este raportul născut între state (sau persoane juridice naţionale) şi organisme internaţionale de specialitate în legătură cu activitatea de protecţie a mediului.

Se constată că statul ca participant la activităţi complexe şi variate de protecţie a mediului, este un participant activ şi constant în raportul juridic de mediu.

Condiţiile raportului juridic de mediu

Premisa naşterii oricărui raport juridic, deci şi a unui raport juridic de mediu, o constituie *norma juridică* pentru ca în condiţiile stabilite de norma juridică să ia naştere un raport juridic de mediu este necesar să intervină un fapt social, un fapt juridic (eveniment sau

acţiune omenească).

Raporturile juridice de mediu sunt acele fapte juridice ce dau naştere raportului juridic de dreptul mediului. Nu orice fapt juridic (social) generează, modifică sau stinge raportul juridic de mediu, ci numai acele fapte juridice de care legea mediului (prin norme juridice de mediu) leagă astfel de consecinţe juridice.

Sunt izvoare ale raportului juridic de mediu:

— *Evenimentele naturale* – ca fenomene naturale, independente de voinţa omului, care au efecte poluante asupra mediului (cutremure, inundaţii, tornade, erupţii vulcanice, incendii etc.), ce generează, modifică sau sting raporturi juridice de mediu;

— *Acţiunile omeneşti* – săvârşite de persoane fizice sau juridice care au ca efect fie poluarea mediului (acţiuni poluante), fie sunt săvârşite în scopul prevenirii poluării, înlăturării efectelor sale şi îmbunătăţirii condiţiilor de mediu, şi care pot produce, modifica sau stinge raporturi juridice de mediu.

Acţiunile omeneşti pot fi săvârşite fără intenţia de a produce efecte poluante (sub formă de accidente ecologice etc.) sau pot fi săvârşite cu intenţia de a produce astfel de efecte (acţiuni poluante).

Structura raportului juridic de mediu

1.2. Subiectele raportului juridic de mediu

Subiectele raportului juridic de mediu sunt persoanele între care există o relaţie socială reglementată de o normă de dreptul mediului.

Subiectele raportului juridic de dreptul mediului sunt:

— Persoane juridice (statul, unităţile administrativ – teritoriale, agenţii economici), care pot fi de naţionalitate română sau străină;

— Persoane fizice, care pot fi cetăţeni români sau străini, apatrizi sau persoane cu dublă cetăţenie.

În funcţie de drepturile şi obligaţiile pe care le au în cadrul raportului juridic de mediu, subiectele pot fi, de asemenea:

— Subiecte de drept în raporturi juridice de drept internaţional al mediului (statul, organele sale, organizaţiile neguvernamentale);

— Subiecte de drept în raporturile juridice de drept intern al mediului (organe statale, agenţi economici, persoane fizice, organizaţiile neguvernamentale).

1.3. Conţinutul raportului juridic de mediu

Conţinutul raportului juridic de mediu îl constituie drepturile şi

obligaţiile subiectelor raportului juridic de mediu (active sau pasive), prin care acestea sunt legate între ele.

Drepturile şi obligaţiile subiectelor raportului juridic de mediu (atribuţiile lor) sunt stabilite prin legea-cadru (cap. IV), precum şi în alte acte normative cu caracter special din domeniul dreptului mediului.

1.4. Obiectul raportului juridic de mediu

Obiectul raportului juridic de mediu îl constituie conduita subiectelor raportului juridic de mediu, respectiv acţiunile sau inacţiunile lor în cadrul unor astfel de raporturi.

Obiectul raportului juridic de mediu este variat, diversificat pentru următoarele considerente:

— Activitatea de protecţie a mediului este o activitate complexă şi variată, la fel ca şi activitatea de poluare de altfel;

— Subiectele raportului juridic de dreptul mediului au conduite diferite, prezintă o diversitate mare de atitudini, de la protecţia şi ocrotirea mediului, până la poluarea lui. Această diversitate este prestabilită de normele de dreptul mediului.

Legea nr. 137/1995 privind protecţia mediului, stabileşte o serie de atribuţii (drepturi şi obligaţii) în sarcina subiectelor raportului juridic de dreptul mediului, pe care le grupează astfel:

Atribuţii şi răspunderi ale autorităţilor pentru protecţia mediului (*art.65 – 68*), *respectiv pentru autoritatea centrală pentru protecţia mediului* şi pentru *agenţiile teritoriale pentru protecţia mediului*;

Atribuţii şi răspunderi pentru autorităţile administraţiei publice centrale (*art.69*), *respectiv pentru Ministerul Sănătăţii*, *Ministerul Apărării Naţionale*, *Agenţia Naţională pentru Ştiinţă*, *Tehnologie şi Inovare*, *Ministerul de Interne*, *Ministerul Transporturilor*, *Agenţia Naţională a Tineretului şi Sportului*, *precum şi pentru autorităţile administraţiei publice locale* (*art.77*);

Atribuţii în sarcină persoanelor fizice şi juridice (*art.80*)

NOTE BIBLIOGRAFICE

CAPITOLUL IV

PROTECŢIA JURIDICĂ A ARIILOR PROTEJATE ŞI A MONUMENTELOR NATURII

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII GENERALE

1. Noţiuni introductive

Necesitatea protecţiei naturii este o problemă de care depinde buna desfăşurare a vieţii economico-sociale, fiind un element indispensabil pentru dezvoltarea socială şi economică constantă şi armonioasă atât pentru fiecare ţară şi pentru întreaga societate umană.

Conservarea diversităţii calitative şi cantitative a naturii corespunde celor mai înalte interese ale omenirii, ceea ce impune aprecierea valorii şi importanţei sale.

Nevoia şi importanţa conservării ariilor protejate şi a monumentelor naturii trebuie să ocupe unul din primele locuri în sistemul instituţionalizat al valorilor şi al principiilor etice ale omenirii.

2. Noţiunea de arii protejate. Scurt istoric. Temei legal

Legea protecţiei mediului nr. 137/1995, republicată în 2000, defineşte aria protejată (anexa 1) ca fiind o zonă delimitată geografic, cu elemente naturale rare sau în procent ridicat, desemnată sau reglementată şi gospodărită astfel încât să atingă unele obiective specifice de conservare; ea cuprinde parcuri naţionale, rezervaţii naturale şi ale biosferei, monumente ale naturii şi altele.

Ordonanţa de Urgenţă nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice1**xlv**, defineşte „aria protejată" ca fiind zona cu perimetru legal stabilit ce are un regim special de ocrotire şi conservare, zonă în care există specii de plante şi animale sălbatice, elemente şi formaţiuni biografice, peisagistice, geologice, paleontologice, speologice, sau de altă natură, cu valoare ecologică, ştiinţifică sau culturală deosebită.

Constituirea ariilor protejate şi declararea de monumente ale naturii ocupă un loc important în cadrul modalităţilor, al mijloacelor de protecţie şi conservare a naturii. De aceea, ariile protejate şi monumentele naturii se declară prin acte cu caracter normativ, inclusiv prin angajamente silvice; ariile protejate sunt evidenţiate în planurile de urbanism şi de amenajare a teritoriului, aprobate conform legii.

Prima rezervaţie naturală din Europa, s-a constituit în sec. al XIV-lea în Polonia, în pădurea Bialowez, în scopul ocrotirii unor animale rare. Primul parc naţional din lume este parcul Yellowstone din S.U.A. (1872), urmat de declararea de alte parcuri naţionale în California (1906) şi în Europa (Suedia – 1909).

Valoarea capitalului natural al României a impus de-a lungul timpului luarea unor măsuri de protecţie diverse şi complexe.

Creatorul conceptului de „monument al naturii" a fost celebrul biolog şi geograf Al. von Humboldt, considerat pionierul ecologiei moderne. În ţara noastră, promotorii fundamentării ştiinţifice ai ocrotirii naturii au fost Al. Borza şi Emil Racoviţă.

Perioada 1928 – 1944 este perioada de pionierat privind conservarea ariilor protejate şi a monumentelor naturii, care a început cu primul Congres al naturaliştilor din România, la Cluj. Prima reglementare din ţara noastră a fost Legea nr. 213/1930 pentru protecţia monumentelor naturii, abrogată prin Decretul nr. 237/1950 care declara monumentele naturii ca bun al întregului popor, libere de orice sarcini şi servituţi.

Legea privind protecţia mediului nr. 9/1973, a reglementat de protecţia rezervaţiilor naturale şi a monumentelor naturii. În anul 1990 s-au constituit un număr de 13 parcuri naţionale, iar în anul 1992 Delta Dunării este recunoscută ca şi Rezervaţie a Biosferei, ca şi arie protejată mare la nivel internaţional.

Legea nr. 137/1995 privind protecţia mediului, republicată în 2003, cuprinde dispoziţii (art.55 – 64) legate de conservarea naturii şi ariilor protejate şi totodată recunoaşte toate ariile protejate declarate anterior ca atare.

În prezent, există un număr de peste 580 arii protejate, dintre care 13 sunt parcuri naţionale, trei dintre ele fiind recunoscute internaţional ca Rezervaţii ale Biosferei.

Menţinerea şi dezvoltarea reţelei naţionale de arii protejate şi de monumente ale naturii are ca scop, conservarea biodiversităţii, a habitatelor naturale, a tuturor formaţiunilor şi structurilor cu valoare ecologică, ştiinţifică şi peisagistică.

3. Categorii de arii protejate şi trăsături caracteristice2[xlvi]

Rezervaţiile naturale, sunt zone de o frumuseţe particulară ce cuprind elemente sau specii animale sau vegetale ce posedă caracteristici unice, reprezentative. Ele sunt supuse unui regim de protecţie, strict din partea statului, fiind interzise activităţile şi accesul omului, cu excepţia scopurilor ştiinţifice.

Parcurile naţionale, sunt supuse controlului statului, având limite stabilite ferm; accesul publicului este permis, însă vânătoarea şi pescuitul sunt permise numai în anumite condiţii.

Rezervaţiile naturale, cuprind suprafeţe de teren sau de apă, destinate conservării unor medii de viaţă caracteristice. Există rezervaţii naturale: forestiere, botanice, geologice, speologice, ornitologice, zoologice, maritime etc. Ele sunt considerate sanctuare ale florei şi faunei de importanţă naţională ori mondială.

Rezervaţiile ştiinţifice, cuprind ecosisteme deosebite, specii de plante şi animale de importanţă ştiinţifică naţională, ce reprezintă subiect de studiu pentru cercetarea şi cunoaşterea ştiinţifică.

Monumentele naturii, cuprind specii de plante şi animale rare sau pe cale de dispariţie, arbori seculari, fenomene geologice unice de interes ştiinţific sau peisagistic (peşteri, chei, cascade etc.); ele desemnează un element natural individualizat, concret şi fac parte din ariile protejate.

SECŢIUNEA II

REGIMUL JURIDIC AL ARIILOR PROTEJATE

Regimul juridic special al ariilor protejate

Ordonanţa de Urgenţă nr. 236/2000 privind regimul ariilor protejate, are ca scop garantarea conservării şi utilizării durabile a patrimoniului natura, obiectiv de interes public major şi totodată, componentă fundamentală a strategiei naţionale pentru dezvoltarea durabilă.

Pentru asigurarea măsurilor speciale de protejare a bunurilor patrimoniului natural, se instituie un regim juridic diferenţiat pentru categoriile de arii protejate stabilite la nivel naţional (rezervaţii ştiinţifice, parcuri naţionale, monumente ale naturii, rezervaţii naturale şi parcuri naturale), şi la nivel internaţional (arii naturale şi zone umede de importanţă mondială, rezervaţii ale biosferei, arii speciale de conservare şi de protecţie specială).

Toate suprafeţele terestre şi acvatice care aparţin domeniului public şi care datorită valorii patrimoniului natural, necesită instituirea regimului de arie protejată, vor rămâne în proprietate publică şi vor dobândi regim de protecţie.3**xlvii** Modul de constituire şi de administrare a ariilor protejate va lua în considerare interesele comunităţilor locale în scopul păstrării practicilor şi cunoştinţelor tradiţionale locale în valorificarea acestor resurse, în beneficiul acestora.

Până la finalizarea procedurilor de instituire a regimului de protecţie a ariilor naturale protejate, deţinătorii cu orice titlu a

bunurilor cu valoare de patrimoniu natural, sunt obligaţi să aplice şi să respecte măsurile de protecţie stabilite de autorităţile pentru protecţia mediului, fiind interzise în perimetrele acestor zone, orice lucru sau activitate ce poate genera un impact negativ asupra acestora. Ariile naturale protejate se vor evidenţia în planurile naţionale şi zonale de amenajare teritorială şi de urbanism.

Responsabilităţile pentru stabilirea modalităţilor de administrare a ariilor protejate şi a altor bunuri ale patrimoniului natural, puse sub regim de protecţie şi conservare revin autorităţilor publice centrale pentru protecţia mediului şi Academiei Române pentru ariile naturale protejate declarate prin legi sau prin alte acte normative adoptate de Guvern, precum şi autorităţilor administraţiei publice judeţene sau locale pentru ariile protejate declarate astfel prin hotărâri ale acestora.

Administrarea ariilor protejate se poate face prin: structuri de administraţie special constituite; regii autonome; companii; societăţi naţionale şi comerciale; autorităţi ale administraţiei locale; servicii descentralizate ale administraţiei publice centrale; instituţii de cercetare, de învăţământ, ştiinţifice; muzee; organizaţii nonguvernamentale (art.18, pet.2, lit. a, b, c), persoane fizice cu calitatea de custode, pentru ariile protejate ce aparţin domeniului public şi nu necesită structuri de administrare special constituite (art.20, pet.1 din Ordonanţa de Urgenţă nr. 236/2000).

Bunurile cu valoare de patrimoniu natural deţinute în regim de proprietate privată, sunt ocrotite şi se conservă de proprietarii lor, în condiţii legale, în caz contrar, se va dispune măsura indisponibilizării provizorii sau definitive, în scopul instituirii unei administrări speciale ale acestora.4**xlviii**

Regimul juridic general al ariilor protejate

Legea nr. 137/1995, republicată, dispune că, 5**xlix** menţinerea şi dezvoltarea reţelei naţionale de arii protejate şi de monumente ale naturii are drept scop, conservarea unor habitate naturale, a biodiversităţii, a structurilor cu valoare ecologică, ştiinţifică şi peisagistică. Alături de ariile protejate şi monumentele naturii existente, se pot declara şi altele prin acte sau reglementări cu caracter normativ, prin amenajamente silvice, urmând a fi incluse în planurile de urbanism şi de amenajare a teritoriului, aprobate conform legii.

Art.56 din legea-cadru, stabileşte următoarele *atribuţii* în

sarcina *Autorităţii centrale pentru protecţia mediului*:

— Declară noi zone pentru extinderea reţelei naţionale de arii protejate şi monumente ale naturii, la propunerea Academiei Române;

— Organizează reţeaua de monitorizare şi stabileşte regimul de administrare a acestor zone;

— Controlează modul de aplicare a reglementărilor de către administratorii acestor zone;

— Elaborează, completează, şi difuzează „Catalogul ariilor protejate şi al monumentelor naturii" precum şi „Cartea roşie a speciilor de plante şi animale din România".

Autorităţile administraţiei publice locale are următoarele atribuţii:

— Informarea agenţilor economici, a turiştilor şi a populaţiei cu privire la existenţa în zonă şi la importanţa ariilor protejate şi a monumentelor naturii;

— Să informeze populaţia şi agenţii economici cu privire la sancţiunile aplicabile pentru nerespectarea statutului ariilor protejate şi al monumentelor naturii;

— Să pună sub ocrotire provizorie, în condiţiile expres prevăzute de lege anumite obiective, în vederea declarării lor ca şi arii protejate sau monumente ale naturii (art.58 din lege).

Persoanele fizice şi juridice au următoarele atribuţii:

— Să respecte statutul suprafeţelor limitrofe ariilor protejate, monumentelor naturii pe care s-au identificat elemente ce necesită a fi ocrotite;

— Să gospodărească ecologic şi durabil suprafeţele pe care le deţin în calitate de proprietari şi care sunt declarate arii protejate sau monumente ale naturii;

— Să nu culeagă şi să comercializeze plante declarate monumente ale naturii;

— Să nu captureze, deţină şi comercializeze animale declarate monumente ale naturii; 6**l**

— Să nu disloce, deţină şi comercializeze piese mineralogice, speologice, paleontologice, ce provin din locuri declarate monumente ale naturii;

— Să nu introducă în ţară, cu excepţia celor prevăzute de lege, culturi de microorganisme, plante şi animale vii, fără acordul autorităţii centrale pentru protecţia mediului, cu consultarea

Academiei Române.

Principalele obiective ale gestionării corecte şi viabile a ariilor protejate sunt:

— Cercetarea ştiinţifică;

— Protejarea speciilor sălbatice şi a diversităţii genetice;

— Utilizarea durabilă a ecosistemelor naturale;

— Protejarea şi ocrotirea particularităţilor culturale şi tradiţionale;

— Dezvoltarea educaţiei, a turismului;

— Stabilirea unui sistem naţional şi internaţional al categoriilor ariilor protejate;

— Gradarea intervenţiei umane cu privire la categoriile de arii protejate etc.

SECŢIUNEA III

REGLEMENTĂRI JURIDICE INTERNAŢIONALE

Mai multe grupuri de experţi ai *Uniunii Internaţionale pentru Conservarea Naturii şi a Resurselor* sale (U.I.C.N.) în colaborare cu alte organisme internaţionale, au elaborat la sfârşitul anilor ’80, documentul intitulat Strategia Mondială a Conservării Naturii, cu următoarele obiective principale:

— Menţinerea proceselor ecologice esenţiale;

— Conservarea diversităţii genetice;

— Utilizarea durabilă a speciilor şi ecosistemelor.

La Congresul Mondial despre Parcuri şi Arii protejate (Caracas, 1992) s-au adoptat o serie de recomandări ce stabilesc liniile directoare ale clasificării ariilor protejate:

— Sensibilizarea tuturor guvernelor cu privire la importanţa ariilor protejate;

— Stabilirea reţelei ariilor protejate, pe baza unor metode globale;

— Instituirea de norme internaţionale în vederea afirmării statisticilor ariilor protejate;

— Cooperarea naţională şi internaţională în scopul consacrării naturii, a promovării şi coordonării programelor în acest domeniu.

La Conferinţa Generală ONU de la Stockholm, din 1972 s-au adoptat *Recomandările 37*, document internaţional ce reglementează protecţia ariilor şi a monumentelor naturii. Prin aceste Recomandări, se cere guvernelor să-şi unească şi coordoneze eforturile pentru

gospodărirea zonelor protejate, să încheie acorduri în domenii ca: schimbul de informaţii, dispoziţii legislative de interes mondial, protecţia plantelor şi a animalelor, reglementări privind pescuitul, vânătoarea etc.

La Conferinţa ONU şi UNESCO pentru Educaţie, Ştiinţă, şi Cultură de la Paris din 1972, s-a adoptat *Convenţia privind patrimoniul cultural şi natural* care şi-a propus să realizeze o reunificare şi reconciliere între patrimoniul cultural şi cel natural, considerate componente ale patrimoniului universal, pentru a cărui ocrotire trebuie să coopereze întreaga comunitate internaţională.

Potrivit acestei Convenţii, sunt considerate ca făcând parte din patrimoniul natural:

— Monumentele naturale constituite din formaţiuni sau grupuri de formaţiuni fizice şi biologice, de valoare estetică sau ştiinţifică universală excepţională;

— Formaţiuni geologice şi fiziografice şi zone strict delimitate, ce constituie habitatul speciilor animale sau vegetale ameninţate şi care au o valoare universală excepţională din punct de vedere al ştiinţei, conservării, sau al frumuseţii naturale.

Convenţia prevede pentru fiecare stat participant, obligaţia de identifica şi delimita astfel de bunuri de pe teritoriul lor, în scopul ocrotirii, conservării, valorificării şi transmiterii lor generaţiilor viitoare. Statele părţi în Convenţie, vor prezenta Comitetului Patrimoniului Mondial de pe lângă UNESCO, un inventar al bunurilor din patrimoniul cultural şi natural ce le aparţin, însoţit de o documentaţie, pe baza cărora, Comitetul stabileşte şi difuzează lista patrimoniului mondial a bunurilor de valoare excepţională.

Pe plan internaţional, s-au elaborat şi alte documente ce constituie instrumente juridice importante pentru protejarea acestor elemente ale mediului natural, cum ar fi:

— *Convenţia privind protecţia naturii şi prezervarea vieţii sălbatice în emisfera vestică*, Washington, 1940, consacrată în principal, creării de parcuri naţionale cu resurse pentru scopuri comerciale;

— *Convenţia africană asupra conservării naturii şi resurselor naturale*, Alger, 1968, obligă statele contractante să ia măsuri de conservare a florei şi faunei, prin extinderea zonelor existente;

— *Convenţia asupra protecţiei naturii în Pacificul de Sud*, 1976,

recomandă crearea de zone protejate, parcuri şi rezervaţii naţionale în această zonă a Globului;

— *Convenţia Bennelux în domeniul conservării naturii şi al protejării peisajelor*, 1982, a propus delimitarea şi acordarea unui statut special zonelor protejate transfrontiere şi a zonelor importante pentru speciile migratoare;

— *Acordul internaţional asupra pădurilor tropicale*, Geneva, 1983;

— *Convenţia asupra conservării naturii şi resurselor naturale*, Kuala Lumpur, 1985, care prevede două categorii de zone protejate, respectiv parcurile naţionale şi rezervaţiile.

— *Convenţia asupra biodiversităţii*, document adoptat la Conferinţa O.N.U. pentru Mediu şi dezvoltare de la Rio de Janeiro în 1992, reprezintă un document relevant cu privire la importanţa şi necesitatea conservării diversităţii biologice, utilizarea durabilă a componentelor ei. În art.8 din document se prevede obligaţia de realizare a unui sistem de arii protejate în care să se ia măsuri speciale de conservare a biodiversităţii, precum şi măsuri adecvate de stabilire şi de management al acestora. De asemenea, se impune reabilitarea ecosistemelor degradate, protejarea speciilor şi populaţiilor periclitate, cooperarea internaţională pentru realizarea suportului financiar în acest domeniu, adoptarea de măsuri naţionale şi internaţionale adecvate conservării biodiversităţii.

SECŢIUNEA IV

REGIMUL DE PROTECŢIE ŞI CONSERVARE A REZERVAŢIEI BIOSFEREI „DELTA DUNĂRII".

6. Noţiuni introductive. Scurt istoric al reglementărilor ce vizează protecţia Deltei Dunării

Prin lungimea şi volumul său de apă, Dunărea este al doilea fluviu din Europa şi unul dintre cele mai importante la nivel internaţional, din multe puncte de vedere.

Delta Dunării este o regiune de importanţă naţională şi internaţională, dar care este şi foarte fragilă, fiind supusă poluării sub diferite forme dar şi unei exploatări naţionale, cu consecinţe negative.

În scopul opririi proceselor de degradare a Deltei Dunării şi a reconstrucţiei sale ecologice, au fost luate o serie de măsuri, inclusiv legislative. Astfel, prin Decretul nr. 103/19907**li** s-a dispus oprirea lucrărilor de aplicare a programului de amenajare şi expoatare

integrală a Deltei, în scopul elaborării de studii ce cuprind măsuri pentru utilizarea raţională, redresarea şi menţinerea echilibrului ecologic în zonă. A urmat Decretul nr. 187/1990, prin care ţara noastră a aderat la *Convenţia privind patrimoniul mondial, cultural şi natural8*[lii] iar Delta Dunării a fost înscrisă în 1991 pe lista patrimoniului mondial, fiind declarată rezervaţie a biosferei. Convenţia consacră principiul conform căruia toate statele sunt obligate să-şi protejeze bunurile excepţionale, care privite colectiv aparţin întregii omeniri, fiind interzise măsurile ce pot prejudicia acest patrimoniu mondial.

Delta Dunării a fost înscrisă şi pe lista aferentă *Convenţiei asupra zonelor umede, de la Ramsar, din 1972*, prin care i s-a stabilit un regim naţional şi internaţional de protecţie şi conservare.9[liii]

Regimul juridic al Rezervaţiei Biosferei Delata Dunării1[liv]O

Având calitatea recunoscută de patrimoniu natural mondial şi de zonă umedă de importanţă internaţională, Delta Dunării trebuie supusă unui regim de protecţie şi dezvoltare durabilă.

În scopul instituirii unui regim actual şi adecvat de protecţie şi conservare a Deltei Dunării, dar şi de îndeplinire a angajamentelor internaţionale în materie, s-a adoptat Legea nr. 82/1993 privind constituirea Rezervaţiei Delta Dunării.1[lv]1 Legea cuprinde dispoziţii referitoare la regimul general şi special de protecţie, regimul de administrare, şi regimul sancţionator.

Regimul general de protecţie este stabilit prin lege pentru toate zonele pe care le cuprinde rezervaţia, iar regimul specific pentru fiecare zonă în parte s-a stabilit prin Statutul Rezervaţiei. Pentru aplicarea regimului de protecţie şi pentru administrarea patrimoniului natural al Rezervaţiei Biosferei Delta Dunării, s-a înfiinţat Administraţia Rezervaţiei cu atribuţii de administrare a patrimoniului natural din domeniul public de interes naţional1[lvi]

2 al acesteia, şi cu atribuţii de refacere şi protecţie a unităţilor fizico-geografice ce-i aparţin şi de reconstrucţie ecologică.

Pe lângă sistemul complex de protecţie şi conservare a Deltei Dunării Legea nr. 82/1993 cuprinde şi un ansamblu de sancţiuni juridice (contravenţionale, civile, penale), menite să contribuie la asigurarea aplicării şi respectării sale.

Regimul juridic general al Deltei Dunării este completat şi de prevederile documentelor internaţionale în materie (ratificate de ţara

noastră), în scopul echilibrului ecologic, a stabilirii unor măsuri de gestionare şi dezvoltare durabilă a acestei resurse naturale.

SECŢIUNEA V

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ

Reglementările cu caracter general în materia mediului, dispun că nerespectarea sau încălcarea prevederilor acestora atrage răspunderea civilă, contravenţională sau penală, după caz. Astfel, se pot stabili şi formele răspunderii juridice pentru nerespectarea interdicţiilor sau obligaţiilor cu privire la ariile protejate sau monumentelor naturii.

Răspunderea contravenţională, este forma de răspundere juridică ce intervine cel mai frecvent în situaţia nerespectării regulilor privitoare la protecţia acestor factori naturali de mediu. Amintim în acest context:

— Neasigurarea de către autorităţile administraţiei publice locale a informaţiei agenţilor economici, a populaţiei şi a turiştilor cu privire la existenţa în zonă de arii protejate şi monumente ale naturii;

— Neluarea măsurilor de interdicţie a accesului în zonele protejate a vehiculelor, de către administratorii acestora;

— Nerespectarea de către deţinătorii cu orice titlu a statutului suprafeţelor limitrofe ariilor protejate şi monumentelor naturii;

— Culegerea, deţinerea, comercializarea de plante şi animale declarate monumente ale naturii;

— Desfăşurarea, în zonele protejate, de activităţi fără acord sau autorizaţie de mediu etc.

Sancţiunea ce se aplică pentru astfel de fapte este amenda contravenţională, al cărui cuantum se actualizează prin hotărâri de guvern.

În afara contravenţiilor stabilite prin art.83 din Legea nr. 137/1997 şi prin dispoziţiile Ordonanţa de Urgenţă nr. 236/2000, Legea nr. 82/1993 prevede la art.12, un număr de 34 de fapte contravenţionale la regimul Biosferei Delta Dunării.

Răspunderea penală, intervine în cazul săvârşirii de fapte contravenţionale în astfel de condiţii încât, conform legii penale, constituie infracţiuni. Sancţiunile ce se aplică în astfel de cazuri sunt amenda penală sau închisoarea.

Răspunderea civilă, intervine atunci când prin fapta ilicită săvârşită se cauzează un prejudiciu patrimonial, ce trebuie reparat;

problema răspunderii reparatorii pentru pagubele ecologice produse se soluţionează conform principiului „poluatorul plăteşte"; răspunderea este obiectivă, independent de culpă; răspunderea este solidară, în cazul pluralităţii autorilor.

NOTE BIBLIOGRAFICE

CAPITOLUL V
PROTECŢIA JURIDICĂ A SOLULUI (A TERENURILOR AGRICOLE) ŞI A SUBSOLULUI

SECŢIUNEA I
CONSIDERAŢII PRIVIND PROTECŢIA JURIDICĂ A SOLULUI

Necesitatea protecţiei juridice a solului. Modalităţi de protecţie1[lvii]

Solul este o componentă importantă şi esenţială a biosferei, având o ecologie vulnerabilă la influenţele negative naturale (inundaţii, furtuni, contaminare, poluare atmosferică) sau artificiale asupra sa. Poluanţii acumulaţi în sol pot tulbura puternic echilibrul ecologic al acestuia, cu consecinţe negative asupra mediului.

Poluarea solului este rezultatul acţiunilor ce produc degradarea solului (fizică, chimică, biologică), afectând negativ capacitatea sa bioproductivă. Sursele de poluare a solului sunt: emisii din procese tehnologice, pesticidele, deversările de petrol, reziduurile industriale şi deşeurile menajere, exploatările de resurse minerale etc. Poluarea solului este un proces complex reprezentat de acele fenomene negative care prin efectul lor duc la degradarea şi distrugerea funcţiei sale ca suport şi mediu în acelaşi timp. Principalele efecte ale poluării solului sunt:

— Acidificarea solului;
— Diminuarea rezervei de humus;
— Deficitul unor microelemente;
— Deficitul sau excesul potenţial de umiditate;
— Eroziunea şi sărăturarea solului;
— Contaminarea cu agenţi patogeni, pesticide etc.

Efectele poluării solului se pot manifesta direct sau indirect, putând avea caracter imediat sau pe termen lung.

Datorită multiplelor forme de poluare la care este expus, a întinderii sale limitate, a importanţei în asigurarea perenităţii ecosistemelor terestre, a resurselor de hrană pe care le deţine şi le oferă, dar şi a unei mari perioade de timp necesare pentru formarea

unui nou strat de sol, sunt necesare mijloace complexe şi variate pentru protecţia solului, măsuri adecvate de gospodărire, conservare, organizare şi amenajare a terenurilor.

Solul este în strânsă interdependenţă cu subsolul şi cu celelalte ecosisteme terestre, fiind supuse atât regulilor comune de protecţie, cât şi celor specifice, impuse de caracteristicile şi particularităţile fiecăruia.

Reprezentând un patrimoniu indispensabil supravieţuirii, protecţia şi refacerea acestuia este deosebit de importantă şi necesară. Protecţia solului presupune următoarele tipuri de activităţi.

— Activităţi de îmbunătăţiri funciare, care se adresează de regulă, poluării naturale;

— Activităţi de prevenire şi combatere a poluării solului, ce se adresează, în special, poluării antropice.

În scopul protecţiei solurilor, legislaţia în vigoare stabileşte o serie de obligaţii pentru deţinătorii de terenuri cu orice titlu, protecţia juridică fiind considerată mijlocul cel mai eficient de conservare şi ameliorare a calităţii acestora.

Protecţia juridică a terenurilor are ca scop atât protecţia cantitativă (folosirea completă şi păstrarea destinaţiei acestor terenuri, a fertilităţii lor etc), cât şi protecţia lor calitativă (executarea de lucrări de conservare şi ameliorare a solului pe bază de studii şi proiecte, prevenirea şi înlăturarea degradării calităţii fizico-chimice şi biologice).

Protecţia juridică calitativă şi cantitativă a solului este parte componentă a protecţiei juridice a mediului, fiind o problemă de interes atât public, cât şi privat, ce se realizează mai ales prin stabilirea de obligaţii legale pentru orice deţinător de teren, care va executa lucrările de protecţie şi ameliorare a solului fie prin forţe proprii, fie cu aportul unităţilor specializate.

Dispoziţiile constituţionale (art.46) consacră o obligaţie generală pentru deţinătorii de terenuri cu orice titlu şi pentru autorităţile publice, *de întocmire de studii şi proiecte de lucrări de protecţie şi ameliorare a calităţii solului*, *dar şi executarea acestora*.

Legea privind protecţia mediului cuprinde dispoziţii care prevăd obligaţia pentru toţi deţinătorii de terenuri de protecţie a solului, subsolului şi ecosistemelor terestre prin *măsuri de gospodărire*, *conservare şi amenajare a teritoriului complexe şi*

adecvate.

Terenurile degradate şi neproductive (cu eroziune, cu exces de umiditate, pietriş, bolovăniş, nisipoase, sărăturile, terenurile acide, cu deşeuri, etc.) care şi-au pierdut, total sau parţial, capacitatea de producţie, sunt supuse unui *program de recuperare şi ameliorare.2***lviii**

Solul poate fi protejat şi ameliorat *prin lucrări de îmbunătăţiri funciare3* **lix**, sub formă de construcţii hidrotehnice, lucrări de prevenire şi înlăturare a secetei, inundaţiilor, umidităţii excesive, eroziunii, etc., în scopul îmbunătăţirii cpacităţii de producţie a terenurilor neproductive. Aceste lucrări se execută în corelare cu lucrările de gospodărire a apelor, de amenajare a teritoriului, în acord cu interesele proprietarilor de teren.

Pentru ca regimul juridic al solului să fie reglementat eficient, printr-o legislaţie adecvată, în scopul protecţiei şi îmbunătăţirii calităţii sale, este necesar a se lua în considerare particularităţile specifice ale terenurilor.4**lx**

SECŢIUNEA II

RAPORTUL JURIDIC DE PROTECŢIE A TERENURILOR AGRICOLE

7. Noţiune şi mijloace juridice de protecţie a terenurilor agricole

Parte componentă a fondului funciar, terenurile cu destinaţie agricolă sunt alcătuite din:

— *Terenuri agricole productive* (arabile, vii, livezi, păşuni, fâneţe, sere, solarii);

— *Terenuri cu vegetaţie forestieră* – păşuni împădurite, terenuri ocupate cu construcţii şi instalaţii agrozootehnice, amenajări piscicole, de îmbunătăţiri funciare, drumurile de exploatare agricolă, platforme şi spaţii de depozitare pentru produse agricole;

— *Terenuri neproductive* (ce pot fi amenajate şi folosite pentru producţia agricolă).

Mijloacele juridice de protecţie privesc atât terenurile agricole productive, cât şi cele neproductive. Acestea constau în:

— Interdicţia de a le schimba destinaţia agricolă, cu excepţia cazurilor şi condiţiilor prevăzute de lege;

— Interdicţia de a desfăşura activităţi poluante, etc.

8. Atribuţiile subiectelor raportului juridic de protecţie a terenurilor agricole

Subiectele acestor raporturi juridice sunt: statul, organele

statului şi deţinătorii de terenuri cu orice titlu.

Statul, ca subiect al raporturilor juridice de protecţie a terenurilor agricole, urmăreşte realizarea unei protecţii cantitative şi calitative a acestora, îndeplinind în acest sens următoarele *atribuţii*5**lxi**:

— Stabileşte cadrul legislativ de protecţie a terenurilor agricole;

— Organizează evidenţa acestor terenuri şi stabileşte sistemul de monitorizare a calităţii solului;

— Controlează respectarea prevederilor imperative ale legii de către deţinătorii de terenuri agricole;

— Stabileşte procedura de autorizare privind probleme de protecţia mediului;

— Asigură respectarea obligaţiilor asumate pe plan internaţional în domeniul cooperării în materie;

— Sprijină realizarea lucrărilor de protecţie şi ameliorare a solului, suportând parţial sau total cheltuielile, în limita alocaţiilor bugetare alocate.

Protecţia cantitativă a terenurilor agricole are ca scop folosirea completă şi eficientă, precum şi păstrarea destinaţiei lor economice. Pentru a se evita reducerea fondului funciar agricol, scoaterea din circuitul agricol (temporar sau definitiv) este admisă numai în cazuri justificate şi excepţionale, conform legii.

Protecţia calitativă a terenurilor agricole are ca scop păstrarea potenţialului productiv al acestora, prevenirea şi înlăturarea degradării calităţilor fizico – chimice şi biologice, precum şi îmbunătăţirea calităţii solului terenurilor agricole.

Art. 50 din Legea privind protecţia mediului stabileşte în sarcina *autorităţilor centrale pentru agricultură şi silvicultură* obligaţia de a ţine evidenţa terenurilor degradate, improprii pentru producţia agricolă, de a îndruma şi controla lucrările de îmbunătăţiri funciare, de a acorda asistenţă tehnică de specialitate pentru lucrările de îmbunătăţiri funciare, elaborând reglementări privind menţinerea şi ameliorarea calităţii terenurilor, conservarea biodiversităţii şi habitatelor naturale.

Deţinătorii de terenuri cu orice titlu au stabilite prin lege6**lxii**, în scopul asigurării protecţiei calităţii solurilor, următoarele obligaţii:

— Să prevină deteriorarea calităţii solurilor7**lxiii**;

— Să respecte condiţiile stipulate în acordul/autorizaţia de

mediu pentru lucrările de amplasare, construire şi punere în funcţiune a obiectivelor de orice fel, precum şi pentru schimbarea destinaţiei terenurilor;

— Să nu ardă vegetaţia ierboasă, stuful, tufărişurile, fără autorizaţie eliberată de autoritatea de mediu competentă;

— Să respecte toate prevederile legii privind protecţia terenurilor.

Controlul respectării reglementărilor privitoare la protecţia şi conservarea, precum şi la folosirea judicioasă a solurilor, subsolurilor, ecosistemelor terestre se organizează şi se exercită de autorităţile pentru protecţia mediului, sau după caz, de alte autorităţi ale administraţiei publice competente.

Un rol deosebit de important în privinţa protecţiei juridice a terenurilor agricole îl reprezintă normele juridice8 **lxiv** care reglementează imperativ aspecte legate de: folosirea temporară sau definitivă a terenurilor în alte scopuri decât producţia agricolă, amplasarea construcţiilor de orice fel pe terenuri agricole din extravilan, scoaterea definitivă din circuitul agricol a terenurilor agricole din extravilan, scoaterea temporară a terenurilor agricole din producţia agricolă pentru realizarea lucrărilor de îmbunătăţiri funciare, de remediere a unor deranjamente la liniile de telecomunicaţii, executarea de lucrări de organizare şi amenajare a teritoriului, etc.

SECŢIUNEA III

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ PENTRU NERESPECTAREA DISPOZIŢIILOR DE PROTECŢIE JURIDICĂ A TERENURILOR AGRICOLE

3. Consideraţii privind formele răspunderii juridice

Încălcarea normelor juridice referitoare la protecţia terenurilor agricole de către destinatarii acestora, atrage răspunderea contravenţională, civilă, penală sau răspunderea specială. Destinatarii normelor legale privind protecţia juridică a trenurilor agricole sunt cele 3 categorii de persoane, respectiv: autorităţile publice, deţinătorii de terenuri agricole cu orice titlu, alte persoane fizice sau juridice.

Răspunderea contravenţională intervine în cazul săvârşirii faptelor calificate de legiuitor ca fiind contravenţii. Sancţiunea contravenţională este, de regulă, amenda contravenţională, care reprezintă suma de bani pe care contravenientul este obligat s-o plătească, sumă care se actualizează anual prin hotărâri de guvern.

Art. 88 din Legea nr. 18/1991, republicată, stabileşte contravenţiile ce se săvârşesc în legătură cu evidenţa, protecţia, folosirea şi ameliorarea terenurilor agricole. Încălcarea dispoziţiilor art. 52 din Legea nr. 137/1995, prin fapte contravenţionale, atrage răspunderea contravenţională.

Sunt de asemenea contravenţii la normele privind proiectarea, executarea, întreţinerea, exploatarea, repararea şi protecţia amenajărilor de îmbunătăţiri funciare, faptele ce întrunesc aceste condiţii, prevăzute de art. 31 din Legea îmbunătăţirilor funciare nr. 84/1996.

Răspunderea penală intervine în situaţia săvârşirii de fapte penale ca urmare a încălcării dispoziţiilor legale referitoare la protecţia şi ameliorarea terenurilor agricole. Sunt considerate infracţiuni, în temeiul dispoziţiilor art. 84 – 87 din Legea fondului funciar următoarele fapte:

— Distrugerea şi degradarea terenurilor agricole, a împrejmuirilor;

— Acestora, a culturilor agricole şi a lucrărilor de îmbunătăţiri funciare;

— Ocuparea fără drept, total sau parţial, a terenurilor agricole, precum şi refuzul de a elibera terenul astfel ocupat;

— Mutarea sau distrugerea semnelor de hotar;

— Utilizarea de pesticide şi îngrăşăminte chimice în zonele şi cu mijloacele interzise.

Răspunderea civilă intervine în cazul în care, printr-o faptă ilicită (contravenţie sau infracţiune) s-a cauzat un prejudiciu patrimonial, situaţie în care autorii acestuia sunt obligaţi să suporte pagubele cauzate, şi după caz, să restabilească situaţia anterioară. Art. 81 din Legea privind protecţia mediului instituie regula răspunderii civile obiective, astfel „Răspunderea pentru prejudiciu are caracter obiectiv, independent de culpă", regulă prin care se materializează principiul de dreptul mediului „poluantul plăteşte".

Răspunderea specială este o răspundere de dreptul mediului9**lxv**, ce intervine în situaţiile în care s-a încălcat o obligaţie legală de către subiectele participante la un raport juridic de dreptul mediului şi atrage o sancţiune specifică. Aceasta se aplică, de regulăm pe lângă celelalte forme de sancţionare juridică. Amintim în acest context:

— Pierderea dreptului de folosinţă asupra terenului agricol de către deţinătorii cu titlu de folosinţă, în cazul în care nu s-a asigurat cultivarea şi protecţia acestuia;

— Pierderea dreptului de a li se mai aproba scoaterea de terenuri din producţia agricolă titularilor lucrărilor de investiţii sau de producţie care nu şi-au îndeplinit obligaţiile de redare în folosinţă agricolă în condiţiile stabilite de lege, a terenurilor agricole astfel acordate;

— Plata de taxe legale pentru diferite tipuri de activităţi, etc.

SECŢIUNEA IV

PROTECŢIA JURIDICĂ A SUBSOLULUI

Noţiune şi temei legal

Subsolul reprezintă spaţiul fizic de sub sol, alcătuit din totalitatea formaţiunilor geologice accesibile lucrărilor de cercetare şi prospecţiuni geologice.1 **lxvi** O Compoziţia chimică a subsolului influenţează starea de fertilitate a stratului superior al pământului, al solului.

Datorită însuşirilor sale, a resurselor naturale, a bogăţiilor pe care le cuprinde, cu rol deosebit asupra dezvoltării generale a societăţii, se impune protejarea subsolului prin toate mijloacele, inclusiv cele juridice, care sunt cele mai eficiente. Este necesară o protecţie a resurselor naturale, o gestiune durabilă a acestor materii prime printr-o exploatare şi o explorare eficientă.

Datorită legăturii organice dintre sol şi subsol, regimul lor juridic şi protecţia lor sunt reglementate de multe ori în acelaşi context.

Primul text legal cu privire la exploatarea şi protejarea resurselor subsolului îl reprezintă Legea minelor din anul 1894 (modificată şi completată în 1906 şi 1913), ce cuprindea dispoziţii în legătură cu protecţia zăcămintelor miniere. Prin Constituţia din 1923, zăcămintele şi bogăţiile subsolului au fost declarate proprietatea exclusivă a statului. A urmat apoi Legea minelor din 1924, Legea nr. 9/1973 privind protecţia mediului, care a stabilit reglementări stricte privind protecţia subsolului, a zăcămintelor şi a resurselor sale.

Constituţia României din 2003 dispune în art.136 alin.3 că toate bogăţiile de interes public ale subsolului sunt obiect exclusiv al proprietăţii publice, stabilind în sarcina statului obligaţia de a asigura exploatarea raţională a resurselor naturale în concordanţă cu interesul

naţional. Capitolul VI din Legea nr. 18/1991 republicată, cuprinde dispoziţii ce reglementează regimul juridic al subsolului şi protecţia sa juridică.

Prin Legea petrolului nr. 134/19951[lxvii]I s-a instituit regimul juridic al explorării şi exploatării petrolului în ţara noastră fiind stabilite şi reguli de protecţie a solului şi subsolului.

Legea nr. 137/1995 prevede în art. 48 obligaţia generală pentru toţi deţinătorii, indiferent de titlu, de a proteja solul, subsolul şi ecosistemele terestre, iar alte dispoziţii stabilesc supunerea la un regim de protecţie a resurselor naturale ale subsolului, instituind obligaţii în sarcina celor ce le prospectează sau le exploatează.

Făcând parte din categoria bunurilor domeniului public, subsolul se bucură de o protecţie deosebită, în scopul prevenirii poluării sale, a diminuării resurselor şi bogăţiilor sale, a protecţiei cantitative şi calitative utilizându-se instrumente juridice bogate şi variate.

Dispoziţiile constituţionale stabilesc că subsolul este domeniu public1[lxviii]2, bunurile sale sunt inalienabile, iar protecţia subsolului este o problemă de interes public şi privat.

Protecţia juridică a subsolului

Explorarea şi exploatarea subsolului şi a resurselor sale naturale trebuie să se facă în interesul întregii societăţi. Subsolul, bogăţiile şi resursele sale naturale, fiind supuse degradării şi poluării, impun necesitatea luării unor măsuri de protecţie juridică corespunzătoare.

Autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului stabileşte:

— Reglementările corespunzătoare protecţiei calităţii subsolului;

— Procedura de autorizare a lucrărilor de exploatare, prospectare şi extracţie de zăcăminte ale subsolului;

— Reglementări privind refacerea subsolului afectat (natural sau artificial).

Organele de stat au o serie de atribuţii în legătură cu protecţia subsolului, astfel:

— Să ţină evidenţa tuturor resurselor subsolului, a lucrărilor de extracţie şi prelucrare;

— Să monitorizeze lucrările de exploatare şi prospecţiuni geologice;

— Să stabilească procedura de autorizare a lucrărilor de exploatare şi explorare a subsolului;

— Să stabilească reglementări privind protecţia subsolului.

Persoanele fizice sau juridice care prospectează sau exploatează bogăţiile subsolului sunt obligate:

— Să solicite şi să obţină acordul/autorizaţia de mediu şi să-i respecte prevederile;

— Să refacă terenurile afectate ca urmare a activităţilor desfăşurate, aducându-le la parametrii productivi şi ecologici naturali;

— Să ia măsurile preventive privind poluarea mediului şi cauzarea de prejudicii ecologice cu ocazia efectuării lucrărilor de exploatare şi explorare a subsolului;

— Să anunţe autorităţile competente despre orice situaţii accidentale de natură să pună în pericol ecosistemul terestru.

Încălcarea normelor juridice de protecţie a subsolului ca urmare a neîndeplinirii obligaţiilor legale sau săvârşirea de fapte interzise în materie, de către toţi utilizatorii subsolului, atrag după caz răspunderea juridică contravenţională, penală sau civilă.

NOTE BIBLIOGRAFICE

CAPITOLUL VI

PROTECŢIA JURIDICĂ A FONDULUI FORESTIER

SECŢIUNEA I

NOŢIUNI INTRODUCTIVE

f. Aspecte legate de necesitatea protecţiei pădurilor. Noţiunea de pădure şi fond forestier

Pădurile reprezintă cel mai important stâlp de rezistenţă al sistemului ecologic, având o importanţă existenţială în viaţa oricărui popor, ca factor de geneză, conservare şi dezvoltare a fiinţei naţionale.

Binefacerile pădurii asupra mediului sunt rezultatul unor funcţii deosebit de importante pentru desfăşurarea normală a activităţii social-economice. Pădurile sunt esenţiale pentru dezvoltarea economică şi pentru subvenţionarea tuturor formelor de viaţă (umană, animală, vegetală), având un rol important ca surse de bunuri şi de servicii.

Funcţiile multiple (ecologice, sociale şi economice) ale pădurii presupun instituirea şi existenţa unor mijloace de protecţie adecvate ale acesteia. În acest sens, se pot stabili următoarele teze cu privire la

rolul pădurii:

— Pădurea asigură continuitatea poporului român în spaţiul său geografic; 1[lxix]

— Pădurea contribuie la sănătatea fizică şi spirituală a omului;

— Pădurea menţine o atmosferă sănătoasă;

— Pădurea determină atenuarea hazardului climatic;

— Pădurea contribuie la conservarea solului prin ecosistemele forestiere;

— Pădurea are rol de reglare a sistemelor ambientale şi de conservare a biodiversităţii;

— Pădurea contribuie la dezvoltarea economică a ţării, prin funcţia economică pe care o îndeplineşte;

— Pădurile sunt bunuri regenerabile.

Pentru realizarea funcţiilor pădurii este necesar un ansamblu de mijloace de protecţie care să armonizeze sfera intereselor economice, sociale şi ecologice.

Un rol important în cadrul mijloacelor de protecţie a fondului forestier îl ocupă categoria instrumentelor juridice.

În acest sens, ţara noastră a ratificat mai multe acte normative internaţionale care stabilesc principii şi orientări de conservare şi protejare a pădurilor şi de gestionare durabilă a acestora, şi a adoptat pe plan intern numeroase legi şi alte acte normative.

Abordarea noţiunilor de „pădure" şi „fond forestier", a caracteristicilor acestora, presupune definiţia lor, precum şi stabilirea semnificaţiilor şi implicaţiilor de natură juridică şi legislativă a acestuia.

Fondul forestier naţional este constituit din totalitatea fondurilor, a terenurilor destinate împăduririi, a celor ce servesc nevoilor de cultură, de producţie sau administraţie silvică, iazurile, albiile pâraielor, precum şi terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice, indiferent de natura dreptului de proprietate.

g. Noţiunea de protecţie juridică a pădurilor. Generalităţi

Scopul instituirii mijloacelor de protecţie este strâns legat de caracterul de bun interes naţional al pădurii. Astfel, art.9 din Legea nr. 26/1996 (Codul silvic), stabileşte că scopul protecţiei îl reprezintă asigurarea gospodăririi durabile a ecosistemelor forestiere.

Dispoziţiile art.9 din Codul silvic prevăd la alin.1 că: „Fondul forestier naţional este supus *regimului silvic*" constituit din norme

tehnice silvice, economice şi juridice, a căror elaborare revine autorităţii publice centrale care răspunde de silvicultură şi care exercită şi controlul aplicării acestui regim.

Aceasta înseamnă că legiuitorul are ca obiectiv protecţia pădurilor prin însăşi elaborarea Codului silvic şi stabilirea regimului silvic prin lege. Prin aceasta se conferă juridic o natură imperativă majorităţii normelor tehnice silvice, economice şi strict juridice ce alcătuiesc regimul silvic.

O latură distinctă a protecţiei juridice a pădurilor o reprezintă ansamblul de norme juridice speciale privind apărarea acestora. În acest context se evidenţiază normele juridice referitoare la *paza pădurilor*. Aceasta se asigură şi exercită conform art.33 din Codul silvic de către Regia Naţională a Pădurilor pentru fondul forestier aflat în administrarea sa „împotriva tăierilor ilegale de arbori, furturilor, distrugerilor, degradărilor, păşunatului, braconajului şi altor fapte păgubitoare", precum şi împotriva incendiilor. *Paza pădurilor proprietate privată* se asigură de către proprietarii acestora în conformitate cu dispoziţiile art.70 din Codul silvic, cu sprijinul organelor silvice, a unităţilor de poliţie, jandarmerie, de pompieri, de către prefecţi, consilii locale şi judeţene, în limitele atribuţiilor ce le revin conform legii.

Întreg ansamblul de mijloace de protecţie juridică a pădurilor face parte componentă din ansamblul mai larg al mijloacelor de protecţie juridică a mediului existând între acestea, categorii intermediare, respectiv cele ce presupun protecţia fondului forestier, a fondului funciar şi a naturii în general.2[lxx] De altfel, noţiunile de protecţie a mediului în general, de protecţie a naturii, a fondului funciar şi a fondului forestier sunt strâns legate între ele existând un raport de la întreg la parte, în sensul că, noţiunea de protecţie a mediului le înglobează pe celelalte, având o sferă mai largă, mai cuprinzătoare decât acestea.

Incursiunea în prezentarea mijloacelor juridice de protecţie presupune şi relevarea unor aspecte generale privind regimul pădurii.3[lxxi]

Pădurea este un element al fondului forestier naţional ce reprezintă terenul ocupat cu vegetaţie forestieră cu o suprafaţă mai mare de 0,25 ha4[lxxii] constituită dintr-o asociaţie de arbori a cărei întindere reprezintă 30% din suprafaţa uscatului, iar în ţara noastră

raportat la teritoriul României pădurea se întinde pe o suprafaţă reprezentând 27% din aceasta.

Funcţiile pădurii sunt atât economice cât şi sociale şi ecologice. Pădurea este sursă de materie primă importantă, dar şi un factor cu rol deosebit în conservarea şi protejarea mediului. Pădurea este o adevărată barieră împotriva aridizării climatului, ea asigură resursele cele mai mari de apă, produce oxigenul necesar vieţii şi purifică aerul, servind deopotrivă pentru păşunat, vânătoare şi agrement. Pentru ca pădurea să protejeze, ea însăşi are nevoie de protecţie, funcţiile ei fiind cele ce o impun în grija ocrotitorilor naturii şi în afecţiunea caldă a omului.

h. Clasificarea mijloacelor de protecţie juridică a pădurilor. Prezentare

Mijloacele juridice de protecţie a pădurilor se clasifică după următoarele criterii:

— *În funcţie de scopul urmărit prin instruirea mijloacelor juridice*, acestea pot fi:

§ mijloace juridice de protecţie cantitativă a pădurilor;

§ mijloace juridice de protecţie calitativă a pădurilor.

— *În funcţie de natura normei juridice ce serveşte protecţiei pădurii*, mijloacele pot fi:

§ mijloace juridice de drept constituţional;

§ mijloace juridice de drept administrativ;

§ mijloace juridice de drept penal;

§ mijloace juridice de dreptul muncii;

— *După forma proprietăţii pădurii căreia îi serveşte*, mijloacele pot fi:

§ mijloace juridice cu caracter general;

§ mijloace juridice specifice proprietăţii publice;

§ mijloace juridice specifice proprietăţii private;

— *În raport cu funcţiile pe care le îndeplinesc pădurile*, mijloacele se pot clasifica în: 5**lxxiii**

§ mijloace juridice ce servesc protecţiei pădurilor cu funcţii speciale de protecţie;

§ mijloace juridice ce servesc protecţiei pădurilor cu funcţii mixte;

§ mijloace juridice destinate protecţiei pădurilor, în general.

— *În funcţie de caracterul mijloacelor ce realizează protecţia*

juridică, distingem:

§ mijloace juridice cu caracter reparator – represiv;

§ mijloace juridice cu caracter preventiv.

— *Din analiza scopului concret şi domeniului vizat prin reglementare*, mijloacele cu privire la protecţia fondului forestier, şi deci a pădurilor, pot fi:

§ mijloace de protecţie împotriva tăierilor iraţionale;

§ mijloace de protecţie împotriva poluării;

§ mijloace de protecţie împotriva bolilor şi dăunătorilor;

§ mijloace de protecţie a fondului cinegetic şi piscicol.

Indiferent de mijloacele prin care se realizează protecţia pădurilor, acestea trebuie să garanteze ocrotirea mediului înconjurător şi menţinerea echilibrului ecologic.6[lxxiv]

Legislaţia românească oferă garanţii multiple care să constituie un scut juridic pentru existenţa şi dezvoltarea pădurii. Cadrul legal general al ocrotirii şi dezvoltării pădurilor îl constituie Codul silvic prin Legea nr. 26/1996, precum şi legislaţia aferentă.

SECŢIUNEA II

MIJLOACELE JURIDICE DE PROTECŢIE A PĂDURILOR

§ Mijloacele de drept constituţional

În această materie sunt incidente o serie de norme constituţionale, cum sunt spre exemplu, cele cuprinse în art.44 şi art.136 din Constituţie. Astfel, art.44 alin.1 din Constituţie, referindu-se la protecţia proprietăţii private, stabileşte că „dreptul de proprietate este garantat", proprietatea privată fiind garantată şi ocrotită în mod egal de lege... În acelaşi timp, la alin.6 al art.44, se prevede că „dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecţia mediului". Art.136 alin.2, dispune că „Proprietatea publică este garantată şi ocrotită prin lege şi aparţine statului sau unităţilor administrativ-teritoriale", stipulând astfel în sarcina statului obligaţia de a depune toate diligenţele necesare menţinerii integrităţii proprietăţii şi, implicit, a pădurii.

Aceste norme constituţionale, în privinţa pădurilor îşi găsesc o consacrare legislativă expresă şi specială. Astfel, Codul silvic prevede la art.1 că pădurea face parte din fondul forestier naţional, iar la art.9 dispune că fondul forestier naţional este supus regimului silvic. În acelaşi sens, art.8 prevede că: „Statul, prin autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, elaborează politici în domeniul fondului

forestier naţional şi al vegetaţiei forestiere din afara acestuia, indiferent de natura proprietăţii şi exercită controlul asupra modului de gospodărire a acestora".

§ Mijloace juridice silvice

Din categoria mijloacelor de protecţie fac parte şi mijloacele juridice specifice protecţiei pădurilor, acestea reprezentând norme juridice speciale conţinute de Legea nr. 26/1996 şi de alte legi speciale în materie.

În concepţia Codului silvic din 1996, protecţia pădurilor se realizează într-un mod special, prin instituirea *obligaţiei de pază* a acestora, ce incumbă deţinătorilor de pădure, înţelegându-se prin aceasta, toate acţiunile şi diligenţele întreprinse de către Regia Naţională a Pădurilor pentru prevenirea şi combaterea tăierilor ilegale de arbori, a furturilor, distrugerilor, degradărilor, păşunatului, braconajului şi altor fapte păgubitoare.

Subiectele de drept cărora le revine obligaţia de pază sunt determinate de Codul silvic, ele fiind toate persoanele fizice sau persoanele juridice cărora le incumbă sarcini prin care se realizează concret paza pădurii, astfel:

— Regia Naţională a Pădurilor, (art.33 alin.1 dispune că aceasta „asigură şi exercită paza fondului forestier pe care-l administrează");

— Personalul propriu al Regiei Naţionale a Pădurilor;

— Prefecţii, consiliile judeţene şi locale, unităţile de poliţie şi jandarmerie „potrivit atribuţiilor ce le revin în temeiul legii" (conform art.34 alin.1), unităţi ale M.Ap.N., formaţiile civile de pompieri (conform art.36 alin.1 din Codul silvic), precum şi personalul desemnat de către aceste subiecte;

— Alte persoane fizice şi juridice (conform art.36 alin.2 din Codul silvic).

Activităţile ce sunt întreprinse de subiectele de drept care au sarcini ce vizează paza pădurilor şi a fondului forestier constau în:

— Adoptarea de către Regia Naţională a Pădurilor a tuturor măsurilor necesare pentru asigurarea pazei;

— Desfăşurarea şi îndeplinirea activităţilor şi procedurilor de pază, şi executarea pazei de către personalul silvic;

— Emiterea, respectarea şi aplicarea reglementărilor de prevenire şi stingere a incendiilor de către Regia Naţională a Pădurilor şi de către persoanele fizice sau juridice ce desfăşoară activităţi pe

teritoriul pădurii;

— Aducerea la cunoştinţa populaţiei şi punerea lor în aplicare de către Regia Naţională a Pădurilor;

— Participarea la stingerea incendiilor a persoanelor fizice aflate în zonele forestiere supuse incendiilor;

— Activităţi de control, de instruire şi de propagandă desfăşurate de toate organele abilitate;

— Constatarea şi combaterea efectivă a faptelor ce constituie infracţiuni şi contravenţii la regimul silvic, precum şi sancţionarea contravenienţilor.

Natura juridică a obligaţiei de pază, al cărei conţinut, este complex, diferă în funcţie de calitatea subiectului de drept căruia îi revine, precum şi de caracterul dispoziţiei incidente.

1. Mijloacele de drept civil

Mijloacele de drept civil, servesc apărării dreptului de proprietate asupra pădurilor. *Mijloacele juridice civile* pot fi *directe* şi *indirecte*, în funcţie de temeiul juridic ce le dă naştere, respectiv un drept real sau un drept de creanţă.

Acţiunea în revendicare este cel mai energic mijloc civil de apărare a proprietăţii, prin care se apără toate formele dreptului de proprietate, fiind o acţiune reală prin care proprietarul unui bun aflat în posesia nelegitimă a altei persoane solicită instanţei de judecată recunoaşterea dreptului său de proprietate şi obligaţia pârâtului la restituirea posesiei bunului.7**lxxv**

2. Mijloacele de drept administrativ

Fondul forestier în general, şi pădurea în special, îşi găsesc o apărare deosebit de eficientă prin *mijloacele de drept administrativ*, în categoria cărora se încadrează normele juridice ce sancţionează faptele ilicite ce constituie contravenţii silvice.

Legea specială în materie este Legea nr. 31/2000 privind stabilirea şi sancţionarea contravenţiilor silvice, 8**lxxvi** ce stabileşte faptele ce constituie contravenţii la regimul silvic, grupate în funcţie de gradul de pericol social pe care acestea îl prezintă, sancţionându-le diferenţiat, în mod corespunzător.

Pentru anumite fapte care constituie contravenţii silvice, Legea protecţiei mediului nr. 137/1995 republicată, în 2002, prevede sancţiuni mai aspre, ţinând cont de funcţiile pădurii din perspectiva ecologică.

3. Mijloacele de drept penal

Când prin săvârşirea unei fapte se aduce atingere gravă valorilor silvice, eficienţa protectorie se realizează în sfera de acţiune a instrumentelor juridice penale.

Mijloacele de drept penal presupun cea mai severă sancţionare în ce priveşte răspunderea juridică, datorită gradului mai ridicat de pericol social pe care-l prezintă unele fapte, calificate astfel drept infracţiuni.

Instituţia răspunderii penale pentru fapte care aduc atingere unor valori sociale silvice, este conformă cadrului juridic unitar instituit în privinţa reglementării regimului silvic şi administrării fondului forestier, care se justifică indiferent de forma de proprietate asupra pădurilor prin scopul valorificării funcţiilor ecologice şi social-economice în folosul generaţiilor prezente şi viitoare. În consecinţă, legiuitorul a prevăzut ca anumite fapte prin care se aduce atingere fondului forestier şi gospodăririi acestuia, să constituie infracţiuni silvice, stabilindu-le în Codul silvic, care are un caracter de lege specială în raport cu dreptul comun în materie, respectiv, dispoziţiile Codului penal.

Sancţiunile stabilite pentru săvârşirea infracţiunilor prevăzute de Codul silvic au rolul de asigurare a pazei şi integrităţii fondului forestier naţional, considerat avuţie naţională, ce trebuie ocrotită.

Totodată, prin O.G. nr. 96/1998 privind regimul silvic, modificată şi completată prin Legea nr. 141/1999, sunt prevăzute alte fapte ce constituie infracţiuni la regimul silvic.

Întâlnim următoarele *infracţiuni silvice* prevăzute de legi speciale:

— Ocuparea fără drept a unor păduri, terenuri sau ape din fondul forestier naţional, ori distrugerea, degradarea sau mutarea semnelor de hotar, a împrejmuirilor;

— Constituie infracţiune, în condiţiile art.97 din Codul silvic, în funcţie de *valoarea pagubei* sau a *numărului de acţiuni materiale*, tăierea sau scoaterea din rădăcini, fără drept, de arbori, puieţi, sau lăstari din fondul forestier naţional sau de pe terenurile cu vegetaţie forestieră prevăzute de art.6 din Codul silvic;

— Constituie infracţiune9**lxxvii** conform art.98 din Codul silvic, în funcţie de *valoarea pagubei*, sau a *numărului de acţiuni materiale*, furtul de arbori doborâţi sau rupţi de fenomene naturale, ori

de arbori, puieţi sau lăstari care au fost tăiaţi ori scoşi din rădăcini din fondul forestier naţional sau de pe terenurile cu vegetaţie forestieră prevăzute de art.6 din Codul silvic;

— Constituie de asemenea infracţiune fiind reglementată prin art.99 din Codul silvic, falsificarea ciocanului silvic de marcat;

— Constituie infracţiune, conform art.100 din Codul silvic, folosirea fără drept sau contrar dispoziţiilor legale specifice a ciocanului silvic de marcat;

— Faptele de distrugere, degradare sau aducere în stare de neîntrebuinţare, prin incendiere a unor păduri de pe suprafeţe întinse de terenuri, având urmare un dezastru, constituie infracţiuni de distrugere calificată, în condiţiile art.101 din Codul silvic;

— Art.102 din Codul silvic califică drept infracţiuni faptele de distrugere sau vătămare a arborilor, puieţilor ori lăstarilor, prin păşunare în păduri sau zone în care păşunatul este interzis;

— Art.103 din Codul silvic califică drept infracţiune, distrugerea sau vătămarea în orice mod a jnepenişurilor.

În sfera infracţiunilor silvice, alături de cele menţionate de Codul silvic, întâlnim infracţiunile reglementate prin Legea nr. 141/1999 de aprobare cu modificări şi completări a Ordonanţa Guvernului nr. 96/1998 privind regimul silvic (art.32).

6. Obligaţiile deţinătorilor de păduri şi terenuri cu vegetaţie forestieră

Conform dispoziţiilor art.53 din Legea mediului, republicată în 2000, cei ce deţin păduri sau vegetaţie forestieră din afara fondului forestier, indiferent de titlu, au următoarele obligaţii:

— Să nu reducă suprafaţa împădurită a terenurilor cu vegetaţie forestieră, a jneperişurilor şi pajiştilor existente, decât în cazurile în care legea permite acest lucru;

— Să exploateze masa lemnoasă numai în limita posibilităţii pădurii, potrivit amenajamentelor silvice;

— Să respecte regimul silvic;

— Să ia măsuri de conservare a pădurilor cu funcţii deosebite de protecţie;

— Să exploateze resursele pădurii, fondul cinegetic şi piscicol, în limitele potenţialului de regenerare;

— Să exploateze păşunile în mod raţional, să ia măsuri de amenajare şi de refacere a acestora;

— Să sesizeze autorităţile competente cu privire la eventualele accidente sau activităţi ce efectuează ecosistemele forestiere.

SECŢIUNEA III

DEZVOLTAREA ŞI GESTIONAREA DURABILĂ A PĂDURILOR

§ Dezvoltarea durabilă a pădurilor. Concept10

Comisia Mondială pentru Mediu şi Dezvoltare denumită Comisia Brundtland, 1**lxxviii**

1 a lansat în 1987, un nou concept privind dezvoltarea care este în măsură să promoveze grija pentru natură, fără să dezavantajeze generaţiile viitoare. Conceptul de „dezvoltare durabilă", conform căruia dezvoltarea durabilă este acea dezvoltare ce răspunde necesităţilor prezentului, fără a le compromite pe cele ale viitorului, a fost confirmat la Conferinţa ONU pentru Mediu şi Dezvoltare de la Rio de Janeiro, din 1992, de către guvernele ţărilor membre ale ONU participante la Conferinţă, şi mult mediatizat în manifestările ulterioare cu privire la protecţia şi dezvoltarea mediului în general şi a pădurilor în special.12

Sensul „durabil" trebuie interpretat ca o dezvoltare raţională, făcută astfel încât să poată fi menţinută continuu, pe timp îndelungat, respectiv, durabil.

Faţă de declinul patrimoniului forestier mondial, Conferinţa de la Rio de Janeiro a adoptat *Declaraţia de principiu privind gestionarea, protejarea şi dezvoltarea pădurilor* prin care se formulează şi se reglementează principiile dezvoltării durabile a pădurii în acord cu conservarea mediului. Această Declaraţie a trezit interesul şi responsabilitatea multor guverne pentru soarta propriilor păduri, adoptând planuri şi programe naţionale în acest sens, ca de exemplu, *Planul naţional francez pentru gestionarea durabilă a pădurilor* din 1994.

Un alt document adoptat la Rio, în 1992, a fost „Principiile pentru un consens global asupra managementului conservării şi dezvoltării durabile a tuturor tipurilor de păduri".

După indicele dezvoltării durabile, potrivit unor studii, România ocupă locul 77 în ierarhie. Adevărul este însă că, patrimoniul forestier mondial se află în declin: în America de Sud, Africa, Asia, ca urmare a defrişărilor masive, pădurile se îngustează cu cca. 17 mil. ha/an în timp ce în Europa, Japonia, America de Nord, chiar dacă suprafaţa pădurilor este în creştere, ele sunt puternic afectate de poluare şi

factori nocivi.

Considerată ca o condiţie fundamentală pentru dezvoltarea durabilă a ţării, dezvoltarea durabilă a pădurilor, se bazează pe următoarele *principii*:

— Principiul conservării şi ameliorării diversităţii biologice;
— Principiul precauţiei în luarea deciziilor privind pădurile;
— Principiul „poluatorul pădurii plăteşte";
— Principiul prevenirii riscurilor ecologice şi economice;
— Monitoring forestier;
— Dezvoltarea conştiinţei ecologice;
— Principiul utilizării durabile a resurselor pădurii;
— Principiul reconstrucţiei ecologice a pădurilor deteriorate;

§ Conceptul de gestionare durabilă a pădurilor13

2.1. Noţiune şi principii

Conceptul de gestionare durabilă a pădurilor a fost promovat pentru prima dată la nivel mondial în mod categoric şi pertinent, în conceptul preocupărilor şi documentelor privind conceptul de dezvoltare durabilă, la Conferinţa Mondială pentru Mediu şi Dezvoltare de la Rio de Janeiro din 1992, când s-a adoptat o serie de Programe, Declaraţii şi Convenţii în acest sens.

Prin *gestionarea durabilă* se înţelege administrarea şi utilizarea pădurilor în scopul menţinerii şi ameliorării biodiversităţii, productivităţii şi capacităţii de regenerare, sănătăţii şi capacităţii de exercitare a funcţiilor ecologice, economice şi sociale, fără generarea de prejudicii altor ecosisteme.

Gestionarea durabilă a pădurilor constituie un mijloc pentru asigurarea dezvoltării durabile a pădurilor, cu efecte pozitive pentru dezvoltarea durabilă a ţării.

Gestionarea durabilă a pădurilor implică 2 mari acţiuni:

— Protejarea actualelor păduri;
— Dezvoltarea patrimoniului forestier.

La Conferinţa de la Helsinki, din 1993, s-a elaborat Declaraţia generală privind protejarea pădurilor în Europa, în cadrul căruia s-au formulat câteva *principii generale privind gestionarea durabilă a pădurilor*, astfel:

— Principiul conservării biodiversităţii;
— Principiul îmbunătăţirii tehnologiilor de exploatări forestiere;

— Adoptarea de politici şi reglementări noi de mediu;
— Armonizarea cerinţelor generale cu cele locale;
— Protejarea ecosistemelor forestiere naturale;
— Tratamente intensive cu regenerare naturală;
— Reaşezarea obiectivelor ecologice şi economice pe grupe şi subdiviziuni funcţionale;
— Creşterea ponderii speciilor cu creştere lentă longevivă.

Rezoluţia H1 adoptată la Conferinţa de la Helsinki defineşte gestionarea durabilă ca reprezentând „administrarea şi utilizarea pădurilor şi a terenurilor împădurite într-un mod şi într-un ritm, care duce la menţinerea biodiversităţii, productivităţii, capacităţii reproductive, vitalităţii şi a potenţialului lor de a-şi îndeplini, acum şi în viitor funcţiile ecologice, economice şi sociale la nivel local, naţional şi global şi care nu provoacă daune altor ecosisteme".

În scopul gestionării durabile a pădurilor, sunt stabilite, în principal, următoarele direcţii de acţiune: stabilirea indicatorilor şi criteriilor specifice gestionării durabile a fondului forestier; creşterea suprafeţei pădurilor şi a fondului forestier; conservarea diversităţii naturale a pădurilor; asigurarea sănătăţii şi funcţiilor pădurii; dezvoltarea cercetării ştiinţifice în domeniu.

În martie 1999, cu ocazia Reuniunii Ministeriale privind aspecte legate de durabilitatea pădurilor, s-a adoptat *Declaraţia de la Roma privind pădurile*, care cuprinde o serie de principii şi de măsuri menite să dezvolte, să amelioreze şi să protejeze terenurile forestiere.

Pornind de la faptul că pădurile sunt rezervorul cel mai bogat al diversităţii biologice, iar reducerea întinderii sau diversităţii lor genetice ar afecta şi alte componente ale ecosistemelor forestiere, obligaţia omenirii este aceea de a fi custode a tuturor speciilor de păduri de pe pământ.

Dezvoltarea şi gestionarea durabilă a pădurilor presupune parteneriatul tuturor naţiunilor lumii, singurul capabil să asigure o economie globală echilibrată şi eficientă.

NOTE BIBLIOGRAFICE

CAPITOLUL VII

PROTECŢIA JURIDICĂ A ATMOSFEREI

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII GENERALE

— Conceptul de „atmosferă" şi necesitatea protejării ei.

Noţiunea de poluare a aerului

Legea nr. 137/1995 defineşte (în anexa 1) atmosfera ca fiind stratul de aer din jurul Pământului, respectiv „masa de aer ce înconjoară suprafaţa terestră, incluzând şi stratul de ozon".

Aerul este un element natural important al mediului, indispensabil vieţii şi sănătăţii oamenilor, faunei şi florei, ce trebuie protejat prin toate mijloacele, atât sub aspect cantitativ cât şi calitativ.

Atmosfera este considerată un mediu de tranzit pentru poluanţi, dar un mediu în care se propagă cel mai repede şi parcurg distanţe mult mai mari decât în alte medii. Poluarea aerului nu cunoaşte frontiere naţionale, ea este un fenomen transfrontalier ce constituie în prezent o problemă globală, fapt ce impune o cooperare internaţională dar şi o reglementare la nivel mondial adecvată şi eficientă, de natură să prevină poluarea atmosferică prin acţiuni asupra stabilirii surselor de poluare, prin măsuri impuse tuturor utilizatorilor aerului.

Poluarea aerului datorată creşterii concentraţiei unor constituenţi normali ai atmosferei sau unor compuşi străini (elemente radioactive, etc.), impune perfecţionarea regimului juridic de protejare a acestuia prin elaborarea de reglementări în materie.

Atmosfera este poluată ori de câte ori sunt alterate calităţile sale naturale sau compoziţia sa, prin depăşirea unui prag de calitate a aerului, care devine periculos pentru mediu şi pentru oameni.

În documentele elaborate de Consiliul Europei1**lxxix**

se consideră că, poluarea atmosferică este generată de prezenţa unor substanţe străine sau de variaţiile acestora în compoziţia aerului şi care provoacă efecte dăunătoare.

Reprezentând un fenomen prin excelenţă transfrontalier şi internaţional cu implicaţii îndeosebi regionale, poluarea aerului reclamă, în vederea combaterii şi diminuării sale, o cooperare riguroasă între ţările continentului nostru, însoţită de mijloace şi instrumente juridice adecvate.

Convenţia privind poluarea atmosferică transfrontalieră de la Geneva, *din 1979*, definea poluarea atmosferică ca fiind introducerea în atmosferă de către om, direct sau indirect, de substanţe sau energie cu acţiune nocivă de natură să pună în pericol sănătatea omului, să prejudicieze resursele biologice şi ecosistemele, să deterioreze bunurile materiale, valorile de agrement sau alte utilizări legitime ale mediului (art.1).

Poluarea transfrontalieră pe distanţe lungi este acea poluare a cărei sursă fizică este cuprinsă (total sau parţial) în zona de jurisdicţie naţională a unui stat şi care poate produce efecte dăunătoare într-o zonă supusă jurisdicţiei naţionale a altui stat, la o distanţă de la care nu este în general posibil să se distingă contribuţia surselor de poluare.2**lxxx**

— Formele şi etapele poluării atmosferice3**lxxxi**

Sursele de poluare atmosferice sunt diverse şi multiple, putând fi clasificate în funcţie de criterii cum ar fi: după origine (surse naturale şi antropice); după forma lor (surse de suprafaţă, surse de volum); după mobilitate (surse fixe şi surse mobile); după regim de funcţionare (surse continue, surse intermitente şi surse instantanee) etc.

Poluanţii atmosferici au efecte vegetative asupra omului, asupra vegetaţiei, asupra faunei, apei şi solului, asupra mediului natural în general, dar şi asupra mediului artificial.

Poluarea atmosferică se poate produce de către două categorii de fenomene, respectiv *fenomenele naturale* (furtuni de nisip, emanaţii de gaze nocive, praf sau alte substanţe produse de exploziile vulcanice, etc.) şi *fenomenele artificiale*, datorate activităţilor umane.

Poluarea atmosferei se poate manifesta sub două forme principale:

— *Poluarea industrială*, care este cea mai amplă şi mai nocivă formă de poluare a aerului, prin gaze şi substanţe reziduale, pentru a cărei prevenire şi înlăturare se folosesc următoarele căi: stabilirea concentraţiilor maxime admisibile pentru diferite substanţe poluante, instituirea şi stabilirea zonelor de protecţie sanitară, respectiv a teritoriilor protejate, stabilirea de reguli specifice în privinţa amplasării obiectivelor economice sau a zonelor industriale care prin natura activităţii lor pot polua atmosfera.

— *Poluarea produsă de autovehicule şi aeronave* prin gazele de eşapament şi emisiile motoarelor de aviaţie, zgomote, vibraţii, etc.

Smogul, care este un amestec de diverşi poluanţi şi vapori de apă pe care aceştia îi condensează, are un impact negativ asupra mediului, vieţii şi sănătăţii umane.

Poluanţii din atmosferă se împart în două grupe mari, în funcţie de sursa lor:

— *Poluanţi primari*, emişi direct din surse identificate sau

identificabile;

— *Poluanţi secundari*, produşi prin interacţiunea a doi sau mai mulţi poluanţi sau prin reacţia cu anumite componente din aer.

Principalii poluanţi ai atmosferei sunt: poluanţii sulfurici, carbonici, minerali, compuşii azotului, pulberile sub formă de cenuşă şi fum, praful bacterian, substanţele radioactive, poluanţii sonori, etc. Se estimează că anual ajung în atmosferă sute şi mii de milioane de tone de astfel de poluanţi. Dacă, de exemplu, în anul 1850 concentraţia de CO_2 în atmosfera era de 280 cm^3/m^3 de aer, în prezent această concentraţie depăşeşte 350 cm^3/m^3 de aer. Uneori consecinţele poluării atmosferei sunt vizibile şi imediate, însă de cele mai multe ori rezultatele poluării intervin mai târziu.

Poluarea aerului generează fenomene de subproducţie, subnutriţie, distrugere progresivă a stratului de ozon, ploi acide ce reprezintă un adevărat flagel pentru viaţa omului, a plantelor şi a animalelor.

Principalele *efecte* ale poluanţilor asupra atmosferei sunt:

— *Schimbări climatice* – manifestate prin aşa numitul „fenomen de seră", respectiv prin creşterea temperaturii medii a globului, datorită creşterii emisiilor de gaze;

— *Deprecierea stratului de ozon* – prin creşterea concentraţiilor de cloruri, bromuri, substanţe utilizate în industria frigorifică, în ventilaţie etc. Stratul de ozon se află la 10 – 14 km de suprafaţa pământului şi are rol în reţinerea radiaţiilor ultraviolete, conţinând aproape 90% din ozonul atmosferic. În perioada 1979 – 1991 grosimea stratului de ozon s-a redus cu 3%.

— *Acidificarea sau placa acidă* – este produsă de oxizii de sulf şi de azot care sunt emişi din procesele de combustie transportaţi la sute de km şi transformaţi în acizi prin conversie chimică care apoi interferează cu ecosistemele;

— *Smogul* – este rezultatul reacţiilor fotochimice ce constau în disocierea bioxidului de azot formând monoxid de azot şi oxigen atomic, produşi ce sunt capabili să iniţieze şi să susţină reacţii în lanţ cu radicalii liberi. Poluantul secundar cel mai important ce rezultă din participarea hidrocarburilor la acest ciclu este ozonul la nivelul solului care este toxic.

— Cadrul legislativ

Relaţiile sociale stabilite în legătură cu protecţia atmosferei sunt

reglementate în prezent prin: Constituţia României (art. 135, lit. e), Legea nr. 137/1995, republicată (art. 41 – 47), ordonanţe de urgenţă sau ordine ale miniştrilor ce vizează protecţia juridică a atmosferei.

Cadrul juridic special privind prevenirea, limitarea deteriorării şi ameliorarea calităţii atmosferei, în scopul evitării impactului negativ asupra tuturor factorilor de mediu, îl reprezintă Ordonanţa de Urgenţă nr. 243/2000 privind protecţia atmosferei modificată şi completată de legea nr. 655/2001.4**lxxxii** Prin aceasta, legislaţia noastră în materie s-a aliniat la normele juridice internaţionale şi la reglementările comunitare.

SECŢIUNEA II

PROTECŢIA JURIDICĂ A ATMOSFEREI

— Protecţia juridică a atmosferei pe plan intern

Legea nr. 137/1995, republicată, şi modificată prin Legea nr. 294 pentru aprobarea O.U.G. nr. 91/2002, stabileşte scopul protecţiei atmosferice şi prevede în acest sens la art. 42 că „prin protecţia atmosferei se urmăreşte prevenirea, limitarea deteriorării şi ameliorarea calităţii acesteia pentru a evita manifestarea unor efecte negative asupra mediului, sănătăţii umane şi a bunurilor materiale".

Ordonanţa de Urgenţă nr. 243/2000 privind protecţia atmosferei, stabileşte că, prin reglementarea activităţilor cu impact asupra calităţii atmosferei dar şi printr-o strategie naţională corespunzătoare în domeniu, se urmăreşte asigurarea dreptului fiecărei persoane la un mediu de calitate.

Principalele obiective ale strategiei naţionale5 **lxxxiii** în domeniu sunt:

— Menţinerea calităţii aerului, acolo unde acesta este corespunzător din punct de vedere calitativ;

— Îmbunătăţirea calităţii aerului în zonele în care este deteriorat;

— Adoptarea de măsuri corespunzătoare pentru limitarea şi eliminarea efectelor poluării transfrontaliere;

— Îndeplinirea obligaţiilor asumate prin acorduri şi tratate internaţionale;

— Cooperarea internaţională în materie.

Atribuţii şi răspunderi în domeniul protecţiei atmosferei revin deopotrivă autorităţilor statului şi persoanelor fizice şi juridice.

Statul român elaborează şi conduce politica naţională de

protecţie a atmosferei, urmărind realizarea următoarelor obiective:

— Introducerea de tehnici şi tehnologii corespunzătoare pentru reţinerea poluanţilor la sursă şi pentru reducerea emisiilor de poluanţi;

— Gestionarea aerului în sensul asigurării unei calităţi corespunzătoare pentru securitatea sănătăţii umane, animale şi vegetale;

— Modernizarea şi perfecţionarea continuă a sistemului naţional de evaluare integrată a calităţii aerului.

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului are obligaţia să elaboreze norme tehnice, standarde, programe şi reguli privind calitatea aerului, emisiile de poluanţi în aer, pragul fonic, calitatea combustibililor, supravegherea calităţii aerului prin proceduri de prelevare şi analiză, identificarea, şi controlul agenţilor economici ce desfăşoară activităţi de risc potenţial sau poluare, sistemul de notificare rapidă în caz de poluare acută cu efecte transfrontaliere.

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului elaborează şi promovează strategia naţională şi planul naţional de acţiune în domeniul protecţiei atmosferei. De asemenea, elaborează, avizează, promovează şi aprobă actele normative şi măsurile necesare aplicării prevederilor din convenţiile internaţionale în materie, la care ţara noastră este parte. Această instituţie poate, conform legii, să dispună încetarea temporară sau definitivă a activităţilor poluante, să aplice restricţii şi interdicţii în scopul prevenirii, limitării sau eliminării emisiilor de poluanţi şi să aplice sancţiunile ce se impun.

Menţionăm că, alături de Autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului, Ordonanţa de Urgenţă nr. 243 privind protecţia atmosferei stabileşte atribuţii şi responsabilităţi şi în sarcina *altor autorităţi publice centrale* cum ar fi: Autoritatea publică centrală pentru sănătate (art.9), Autoritatea publică centrală pentru transport (art.10), Autoritatea publică centrală pentru industrie şi Autoritatea publică centrală pentru comerţ (art.11), Autoritatea publică centrală pentru agricultură şi alimentaţie (art.12), Autoritatea publică centrală pentru lucrări publice şi amenajarea teritoriului (art.13), Autoritatea publică centrală pentru coordonarea administraţiei publice locale (art.14).

Atribuţii şi responsabilităţi în scopul protecţiei atmosferei sunt stabilite şi în sarcina *autorităţilor publice teritoriale, a primăriilor şi*

consiliilor locale.

Persoanele fizice şi juridice au stabilite o serie de obligaţii:

— Să respecte normele juridice de protecţie a atmosferei;

— Să solicite şi să obţină autorizaţii sau/şi acorduri de mediu;

— Să doteze instalaţiile tehnologice poluante cu sisteme de monitorizare;

— Să îmbunătăţească performanţele tehnologice în scopul reducerii emisiilor poluante;

— Să diminueze sau să înceteze activităţile generatoare de poluare;

— Să ia măsuri de protecţie fonică;

— Să întreţină şi să extindă, spaţiile verzi în scopul îmbunătăţirii calităţii de regenerare a atmosferei;

Legea mediului, republicată în 2000, modificată şi completată, stabileşte obligaţii şi în sarcina autorităţilor vamale, respectiv, de a nu permite intrarea sau ieşirea din ţară a surselor mobile poluante.

În scopul protecţiei calitative a aerului se impune evaluarea calităţii aerului înconjurător pentru toate zonele aglomerate şi informarea publică privind calitatea sa, precum şi monitorizarea integrată a calităţii aerului şi a nivelului emisiilor şi controlul surselor fixe, mobile şi difuze de emisii de poluanţi.

— Protecţia juridică a atmosferei pe plan internaţional

Deşi atmosfera reprezintă unul dintre cele mai expuse componente ale mediului, poluarea acesteia a făcut la început doar obiectul jurisprudenţei. Datorită faptului că poluarea atmosferică nu cunoaşte graniţe politico-administrative, ea reprezintă un fenomen global, fapt ce impune cu necesitate o cooperare internaţională pe bază de convenţii în materie sau îndrumări din partea unor organisme şi organizaţii internaţionale.

Pe plan internaţional regulile adoptate în materie se împart în:

— *Reguli cu vocaţie universală*;

— *Reguli regionale*.

Primele reglementări internaţionale care au formulat principii referitoare la protecţia atmosferei împotriva poluării au fost adoptate între anii 1968 – 1971.6**lxxxiv**

Convenţia privind dreptul mării, de la Montego Bay din 1982, stabileşte pe baza unor principii, un program naţional şi internaţional pentru reducerea poluării atmosferice şi tranşatmosferice.

Convenţia-cadru pentru protecţia statului de ozon de la Viena, *din anul 1985*, 7**lxxxv** sub auspiciile P.N.U.E., urmată de Protocolul de la Montreal din 1987, prevedea cooperarea sistematică şi juridică între state, iar protocolul se referea la substanţele ce epuizează stratul de ozon şi la limitarea lor. Protocolul este modificat printr-un Amendament adoptat de părţile contractante la Londra, în 1990, 8**lxxxvi** care stabilea scurtarea termenului de reducere a producţiei şi consumului de gaze. La Copenhaga, în anul 1992, s-au stabilit termene ferme pentru eliminarea unor astfel de gaze sau substanţe de către statele industrializate.

În Europa, problema poluării aerului a devenit critică în cursul anilor ’70, când s-a manifestat şi poluarea la lungă distanţă, până în ţările scandinave, ca urmare a curenţilor de aer mai ales din estul Europei, a poluanţilor sulfuroşi care au dus la ploi acide, la acidificarea lacurilor scandinave şi la dispariţia pădurilor.

Rezoluţia C.E. din 1986 a stabilit reguli fundamentale în domeniu, cum ar fi:

— Legislaţiile naţionale să prevadă obligaţia reducerii poluării;

— Reglementarea să se bazeze pe principiul prevenirii.

Actul final al Conferinţei de la Helsinki din 1975 cuprindea prevederi referitoare la poluarea aerului, la prevenirea poluării şi eliminarea efectelor ei.

Convenţia privind poluarea atmosferică la lungă distanţă de la Geneva din 1979, cu rol în impulsionarea cooperării internaţionale în domeniu, consacră câteva reguli cu valoare de principii:

— Protecţia omului şi a mediului împotriva poluării atmosferice;

— Reducerea şi prevenirea poluării;

— Elaborarea de politici şi strategii pentru combaterea poluanţilor atmosferici;

— Schimburi de informaţii privind politicile naţionale, activitatea ştiinţifică în domeniu etc;

— Consultarea dintre statele poluate şi cele poluante;

— Aplicarea unui program de supraveghere a transportului de poluanţi la lungă distanţă pe continentul european.

Convenţia de la Geneva a creat un organ executiv în scopul urmăririi aplicărilor prevederilor convenţiei, şi a fost modificată prin două protocoale adiţionale, în scopul actualizării şi îmbogăţirii

ei.9**lxxxvii**

3. Problematica poluării sonore

Legea mediului încadrează poluarea sonoră în problematica protecţiei atmosferei. Poluarea sonoră este produsă de zgomote care reprezintă acele sunete care sunt dezagreabile sau jenante, având surse diferite şi efecte multiple (asupra auzului, asupra sistemului cardiovascular, asupra psihicului, fiind agenţi de stres importanţi).

În legislaţia şi practica statelor, prevenirea şi combaterea poluării sonore se realizează pe următoarele căi:

— Prin acţiunea la sursa poluării;

— Prin monitorizarea şi gestiunea corespunzătoare a poluanţilor sonori;

— Prin stabilirea de responsabilităţi în sarcina organelor statului, a persoanelor fizice şi juridice.

Modul de prevenire şi de combatere a poluării sonore este stabilit diferit în legislaţiile statelor, fie prin includerea de dispoziţii în acest sens în reglementările cadru referitoare la protecţia mediului, fie în reglementări speciale.

Art.43 lit. d din Legea nr. 137/1995 republicată, stabileşte obligaţia în sarcina autorităţii centrale pentru protecţia mediului, de a elabora norme tehnice, standarde şi regulamente de aplicare privind „pragul fonic şi reglementări pentru limitarea zgomotelor. Sunt institute de asemenea, restricţii şi interdicţii în scopul prevenirii, limitării sau eliminării emisiilor de poluanţi, precum şi sancţiuni legale. Regimul juridic al protejării împotriva zgomotului produs de aeronave este stabilit de Codul aerian român (Ordonanţa nr. 29/1997 republicată în 2001).1**lxxxviii**O

SECŢIUNEA III

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ PENTRU POLUAREA AERULUI

— Formele răspunderii juridice

Nerespectarea obligaţiilor legale privind protecţia şi ocrotirea atmosferei atrage răspunderea contravenţională, penală sau civilă, după caz.

— Răspunderea contravenţională, *intervine în situaţia săvârşirii faptelor ilicite ce întrunesc condiţiile contravenţiilor şi atrage după sine sancţionarea contravenţională a celor vinovaţi, de regulă sub formă de amendă contravenţională. Ordonanţa de Urgenţă nr. 243/2000 stabileşte, în art.47, că sunt contravenţii faptele prin care se încalcă*

prevederile art. 29, 30, 31, 34, 37, 40 şi art.41.

Constatarea contravenţiilor şi aplicarea sancţiunilor se face de către personalul împuternicit în acest scop de Ministerul Apelor şi Protecţiei Mediului, de ofiţerii şi subofiţerii de poliţie, de personalul împuternicit de administraţia publică judeţeană şi locală, de personalul M.Ap.N. împuternicit în acest scop.

— Răspunderea penală1**lxxxix***1 intervine în situaţia săvârşirii de fapte periculoase pentru atmosferă*, *incriminate ca atare de lege*, *fapte care intră în categoria infracţiunilor*. *Art.49 alin 1 din Ordonanţă stabileşte în această categorie următoarele fapte*:

— Neelaborarea de către titularii de activităţi cu surse importante de emisii poluante a planurilor pentru situaţii de urgenţă (se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 1 an sau cu amendă penală);

— Neîncetarea activităţilor care prezintă pericol major sau iminent de poluare a aerului, precum şi neanunţarea autorităţilor competente (se pedepseşte cu închisoare de la 1 la 5 ani).

În instrumentarea infracţiunilor privind protecţia atmosferei sunt relevante aspecte legate de efectuarea unor verificări şi analize de specialitate, a luării măsurilor de eliminare sau neutralizare a mijloacelor poluante, precum şi a îndeplinirii atribuţiilor autorităţilor competente în materie.1**xc**2

Constatarea infracţiunilor se face de către personalul împuternicit din cadrul autorităţilor publice centrale competente şi din unităţile teritoriale ale acestora, precum şi din cadrul autorităţilor publice locale iar cercetarea infracţiunilor se face din oficiu de către organele de urmărire penală, conform competenţelor legale.1**xci**

Dacă prin săvârşirea faptelor ilicite se cauzează şi un prejudiciu material, acestea vor atrage pentru autorul lor şi *răspunderea civilă*, persoana responsabilă fiind ţinută la repararea prejudiciului cauzat, independent de culpă, aşadar răspunderea civilă în dreptul mediului este o răspundere civilă obiectivă.

NOTE BIBLIOGRAFICE

CAPITOLUL VIII

PROTECŢIA JURIDICĂ A COSMOSULUI

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII PRIVIND POLUAREA MEDIULUI PRIN ACTIVITĂŢI COSMICE

Poluarea mediului terestru în urma exploatării şi explorării Cosmosului

Folosirea tot mai intensă a spaţiului cosmic în diferite scopuri poate determina în anumite condiţii modificări semnificative asupra stării naturale a Pământului, a Lunii şi a celorlalte corpuri cereşti, şi implicit asupra Cosmosului, cu consecinţe deosebite asupra condiţiei şi existenţei umane.

Activitatea de explorare şi de exploatare a Cosmosului, a mediului extraatmosferic, a apărut şi a fost justificată la început de cunoaşterea acestuia, de găsirea unui răspuns la necesităţile Terrei, fiind urmată apoi de utilizarea acestuia în scopuri economice, ştiinţifice, militare şi strategice.

Operaţiunile tehnice de lansare a obiectivelor spaţiale în Cosmos reprezintă surse de potenţial pericol pentru sol şi pentru atmosferă, cauzele atingerilor aduse acestor medii putând consta în:

— Operaţiuni de lansare (când au loc emisii de gaze sau explozii);

— Prezenţa pe orbită a obiectelor poate genera coliziuni sau explozii;

— Experienţe meteorologice pe bază de explozii;

— Explozii în scopuri militare;

— Folosirea energiei nucleare în activitatea spaţială;

— Depozitarea de deşeuri radioactive, etc.

Poluarea mediului terestru se poate realiza şi prin introducerea de substanţe extraterestre din mediul cosmic, care pot avea efecte negative imprevizibile. De asemenea, efectele exploziilor voluntare ori accidentale, survenite ca urmare a lansării unei nave spaţiale pot cauza daune materiale şi daune ecologice.

Poluarea mediului extraatmosferic prin activităţi cosmice

Spaţiul extraatmosferic are regimul juridic de patrimoniu comun al întregii umanităţi, de zonă aflată în afara oricărei jurisdicţii naţionale. Având în vedere importanţa sa pentru existenţa umană, explorarea şi exploatarea spaţiului cosmic în interesul întregii umanităţi presupune în mod special ocrotirea şi ameliorarea acestuia împotriva poluării.

Echilibrul natural al spaţiului extraatmosferic poate fi periclitat prin experienţele efectuate în Cosmos, prin exploziile nucleare ce determină infestarea radioactivă a acestuia, etc.

Deoarece utilizarea spaţiului cosmic poate determina în anumite condiţii modificări esenţiale, ireversibile, dăunătoare atât mediului cosmic, cât şi celui terestru, protecţia acestor două elemente trebuie realizată în strânsă corelaţie, un rol important revenind în acest sens normelor juridice interne şi internaţionale.

Protecţia mediului în activitatea de explorare şi exploatare a spaţiului extraatmosferic se realizează prin reguli juridice cuprinse atât în dreptul spaţiului cosmic, care are ca obiect de reglementare relaţiile sociale stabilite în legătură cu exploatarea şi folosirea spaţiului cosmic şi a corpurilor cereşti, cât şi în documentele internaţionale. 1

Necesitatea protecţiei juridice a spaţiului cosmic

În scopul reglementării activităţii din spaţiul cosmic şi pentru protecţia lui, s-a încheiat în anul 1967 *Tratatul privind principiile ce guvernează activitatea statelor în explorarea şi exploatarea spaţiului extraatmosferic*, *a Lunii şi a celorlalte corpuri cereşti*, *2* care consacră principiul conform căruia „spaţiul extraatmosferic, Luna, corpurile cereşti aparţin întregii omeniri, sunt un patrimoniu universal, exploatarea şi explorarea lor se face fără deosebire în interesul întregii omeniri. Aceste spaţii pot fi explorate şi exploatate în mod liber, egal, de către toate statele în interesul păcii, securităţii şi binelui întregii omeniri” (art. 1).

Tratatul cuprinde o serie de reguli privind protecţia juridică a spaţiului cosmic, dintre care amintim:

— Statele părţi în tratat se obligă să nu plaseze obiecte purtătoare de arme nucleare sau de distrugere în masă în acest spaţiu;

— Se interzice stabilirea de baze, instalaţii şi fortificaţii, precum şi experimentarea de arme în spaţiul cosmic;

— Statele ce lansează obiecte în spaţiul cosmic poartă răspunderea internaţională pentru daunele cauzate de acestea altor state (sau persoane), părţi în tratat;

— Activităţile în spaţiul cosmic trebuie autorizate şi supravegheate permanent;

— Prin activităţile desfăşurate în spaţiul cosmic se interzic contaminările dăunătoare şi nocive mediului terestru;

— Statele părţi la Tratat să nu-şi producă prin acţiunile lor daune reciproce;

— Obiectele lansate în spaţiul cosmic rămân cu personalul lor,

sub jurisdicţia statului căruia îi aparţin, care păstrează dreptul de proprietate asupra obiectelor aflate în spaţiul cosmic şi după revenirea lor pe Pământ.

În activitatea de explorare şi exploatare a Cosmosului se aplică, în scopul protecţiei mediului, măsuri preventive dar şi coercitive, de către toate statele care desfăşoară activităţi spaţiale.

În acest sens, s-au adoptat la nivel mondial o serie de reglementări cu valoare imperativă dar şi cu sancţiuni corespunzătoare, cum ar fi:

— *Acordul privind salvarea astronauţilor*, *reîntoarcerea cosmonauţilor şi restituirea obiectelor lansate în spaţiul cosmic*, *din anul 1968*;

— *Acordul privind activitatea statelor pe Lună şi alte corpuri cereşti*, *din anul 1969* prin care statele se obligă să ia măsuri pentru a evita orice degradare a mediului terestru prin aport de materie extraterestră sau pe orice altă cale;

— *Convenţia privind responsabilitatea internaţională pentru daunele cauzate de către obiecte spaţiale*, *din anul 1972*;

— *Convenţia privind înmatricularea obiectelor lansate în spaţiul cosmic*, *din anul 1975*, în scopul identificării obiectelor care aduc atingeri mediului, şi a luării de măsuri care se impun;

— *Convenţia privind interzicerea modificărilor mediului în scopuri militare oi pentru alte obiective ostile*, *din anul 1978*.

Alături de aceste reglementări cu caracter general care vizează aproape toate formele de poluare, în plan european au fost adoptate o serie de reglementări sociale referitoare la unele tipuri de poluare.

NOTE BIBLIOGRAFICE

Pentru amănunte privind dreptul spaţial şi necesitatea protecţiei juridice a mediului cosmic, a se vedea, M.I. Niciu, *Introducere în dreptul internaţional spaţial*, Ed. Piramida, Craiova, 1992, pag. 10 şi urm.

Tratatul a fost ratificat de România prin Decretul nr. 74 din 30 ianuarie 1968

CAPITOLUL IX

PROTECŢIA ÎMPOTRIVA POLUĂRII RADIOACTIVE

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII PRELIMINARE

1. Radioactivitatea – Noţiune şi forme

Regimul juridic special al activităţilor nucleare este reglementat prin Legea nr. 111/1996 privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare.1

Art.30 fin Legea nr. 137/1995, republicată, dispune că protecţia împotriva radiaţiilor ionizate se realizează prin aplicarea unui ansamblu de proceduri şi echipamente pentru menţinerea dozelor şi riscurilor în limitele admise şi în scopul prevenirii accidentelor, a limitării şi înlăturării consecinţelor acestora.2

Considerată a fi una dintre cele mai importante descoperiri ale omenirii, energia nucleară reprezintă în acelaşi timp cea mai periculoasă armă a creatorului său. Utilizată în scopul producerii energiei, regăsită în majoritatea sectoarelor economice în laboratoarele institutelor de fizică atomică, energia nucleară comportă şi mari riscuri de contaminare, de poluare şi de distrugere a mediului.

După sursa care o guvernează, radioactivitatea poate fi de două feluri: *radioactivitate naturală* (provocată de soare, diferite substanţe etc.) şi *radioactivitate artificială* (provocată artificial, ca urmare a unor activităţi umane). Radioactivitatea, sub cele două forme ale sale, reprezintă o sursă de poluare a mediului.

Poluarea radioactivă este produsă de substanţele radioactive şi reprezintă contaminarea artificială a mediului cu radiaţii ce depăşesc anumite niveluri. Poluarea radioactivă afectează toate componentele mediului contaminând atât mediul natural cât şi cel artificial. Astfel, sunt supuse poluării radioactive factorii naturali (ai mediului cu rol existenţial: apa, atmosfera, solul.

Apa este poluată radioactiv în mare măsură ca urmare a exploziilor nucleare experimentale, a deversărilor produşilor radioactivi din centralele atomo-nucleare, a ploilor acide. Poluarea atmosferei are, de asemenea, ca sursă principală exploziile nucleare experimentale, cel mai redutabil deşeu radioactiv fiind plutoniul care îşi păstrează jumătate din virulenţă peste 200 de secole.

Poluarea solului are ca sursă depozitarea minereului radioactiv, precum şi ploile acide.

SECŢIUNEA II

REGLEMENTAREA ACTIVITĂŢILOR NUCLEARE

1. Cadrul legal al desfăşurării

Reglementarea activităţilor nucleare se face în toate statele prin

acte normative ce urmăresc asigurarea utilizării energiei nucleare în scopuri exclusiv paşnice, în condiţii de securitate şi de protecţie a populaţiei, a mediului şi a proprietăţii. Legea nr. 111/1996, republicată în 1998, privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare este cadrul legal general al desfăşurării în siguranţă şi cu riscuri minime a acestor activităţi în ţara noastră, în scopuri exclusiv paşnice, pentru protecţia populaţiei, a personalului expus profesional a mediului şi a proprietăţii.

În domeniul nuclear pot fi desfăşurate următoarele activităţi (art.2):

— Cercetarea, proiectarea, deţinerea, amplasarea, producţia, construcţia, funcţionarea, exploatarea, modificarea, dezafectarea, importul şi exportul de instalaţii nucleare;

— Mineritul şi prepararea minereurilor radioactive;

— Producerea, amplasarea şi construcţia, furnizarea, închirierea, transferul, deţinerea, prelucrarea, utilizarea, depozitarea, transportul, tranzitul intern şi extern de materiale nucleare şi radioactive, combustibil nuclear, deşeuri radioactive, dispozitive generatoare de radiaţii ionizante;

— Producerea, utilizarea, deţinerea, transportul, furnizarea, închirierea, exportul şi importul de materiale şi dispozitive pentru protecţia împotriva radiaţilor ionizante, a mijloacelor de transport utilizate în acest scop;

— Realizarea de produse şi servicii destinate obiectivelor şi instalaţiilor nucleare.

Anexa nr. 2 din Legea nr. 111/1996 defineşte termenii şi expresiile utilizate în domeniu.3

Cei ce desfăşoară activităţi nucleare sunt obligaţi să obţină *autorizaţia pentru activitatea nucleară*, care se eliberează de către *Comisia Naţională pentru Controlul Activităţilor* Nucleare4 care este autoritatea naţională competentă în domeniul nuclear cu atribuţii de reglementare, autorizare şi control.

Aceasta autorizează titularul activităţii să proiecteze, amplaseze, producă, transporte, importe şi exporte, posede, folosească şi să dispună de orice sursă de radiaţii ionizante, instalaţii nucleare, depozite de deşeuri radioactive etc.

Personalul care desfăşoară activităţi ce implică folosirea de materiale radioactive şi instalaţii nucleare, trebuie să îndeplinească

condiţiile de pregătire profesională şi de sănătate necesare desfăşurării acestor activităţi.

Sunt stabilite reguli de transport, de depozitare şi de utilizare a combustibilului nuclear, precum şi obligaţii stricte în sarcina titularilor de autorizaţii pentru activităţi nucleare.

Menţionăm că se interzice categoric importul de deşeuri radioactive şi de combustibil nuclear, exceptând situaţia în care acest import decurge nemijlocit din prelucrarea în afara teritoriului României a unor exporturi autorizate anterior, în baza prevederilor sau acordurilor internaţionale sau a unor contracte cu parteneri autorizaţi.

Datorită riscului major pe care îl reprezintă activităţile nucleare, la nivel internaţional, dar şi regional au fost elaborate o serie de acte normative. Dintre actele legislative comunitare mai importante amintim: Regulamentul C.E. nr. 806/2003 privind condiţiile de import de produse agricole din ţările în care au avut loc accidente nucleare; Directiva 93/552 Eurotom privind supravegherea şi controlul transporturilor de deşeuri radioactive; Regulamentul Euratom nr. 1493/93 privind transporturile de substanţe radioactive între Statele Mondiale; Regulamentul Eurotom nr. 944/89 privind limitele admisibile de contaminare radioactivă a produselor alimentare după un accident nuclear.

Legea protecţiei mediului nr. 137/1995, republicată, dispune la art.31 că toate activităţile nucleare necesită asigurarea mijloacelor de protecţie şi de securitate şi se pot desfăşura exclusiv pe baza acordului şi autorizaţiei de mediu. În cazul instalaţiilor ce reprezintă un risc nuclear major (centrale nuclearo-electrice reactoare de cercetare, uzine de fabricare a combustibilului nuclear şi depozite finale de combustibil nuclear ars), acordurile şi autorizaţiile de mediu se emit de Guvern.

Autoritatea competentă în domeniul nuclear are obligaţia de a elabora norme tehnice, standarde şi regulamente de aplicare cu privire la: protecţia populaţiei şi a mediului în zonele de risc nuclear; protecţia materialelor şi instalaţiilor nucleare; transportul substanţelor radioactive, precum şi procedurile specifice de autorizare.

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului are atribuţii în controlul activităţilor nucleare, cum ar fi:

— Monitorizarea radioactivităţii mediului în ţara noastră;

— Supravegherea, controlul şi dispunerea de măsuri necesare respectării prevederilor privind radioprotecţia mediului;

— Colaborarea cu autorităţi şi organe competente în apărarea împotriva dezastrelor.

În sarcina *persoanelor fizice şi juridice* desfăşoară activitate în domeniul nuclear, legiuitorul a stabilit (art.34) următoarele *obligaţii*:

— Respectarea normelor de radioprotecţie şi securitate;

— Evaluarea riscului potenţial;

— Efectuarea bilanţului de mediu pentru activităţile nucleare existente şi obţinerea autorizaţiei de mediu;

— Aplicarea şi utilizarea procedurile, echipamentelor şi instalaţiilor corespunzătoare activităţilor ce le desfăşoară;

— Evidenţierea strictă şi protecţia fizică a surselor de radiaţii ionizate;

— Monitorizarea mediului şi depistarea eventualelor contaminări radioactive;

— Aplicarea de programe de supraveghere, prin sisteme proprii, a contaminării radioactive a mediului;

— Înregistrarea şi raportarea rezultatelor supravegherii către autorităţile competente;

— Verificarea exactităţii propunerilor făcute prin intermediul evaluărilor cu privire la consecinţele radiologice ale emanaţiilor radioactive.

SECŢIUNEA III

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ

Răspunderea penală, intervine în situaţiile în care se săvârşesc fapte ce constituie un pericol ridicat pentru mediu, pentru viaţa şi sănătatea umană. Astfel, sunt considerate ca fiind infracţiuni faptele de:

— Desfăşurare de activităţi în domeniul nuclear fără autorizaţie atunci când legea prevede acest lucru;

— Scoaterea din funcţie fără motiv a echipamentelor de control şi supraveghere, impuse de cerinţele de securitate nucleară sau de radioprotecţie;

— Dezvoltarea, fabricarea, deţinerea, importul, exportul, tranzitul sau detonarea de arme nucleare sau dispozitive explozive nucleare.

Răspunderea contravenţională, intervine în situaţia săvârşirii de

contravenţii cu privire la desfăşurarea de activităţi în domeniile incluse, astfel:

— Nerespectarea obligaţiile de raportare;

— Nerespectarea limitelor şi condiţiilor prevăzute în autorizaţii;

— Utilizarea de personal în activităţi ce nu prezintă risc de accident nuclear, ce nu are pregătirea necesară, sau a unui personal neverificat;

— Utilizarea dispozitivelor şi instalaţiilor nucleare încredinţate în alte scopuri decât cele stabilite iniţial;

— Exercitarea de activităţi nucleare fără permis;

— Neevidenţierea strictă a materialelor nucleare şi radioactive;

Constatarea şi aplicarea contravenţiilor se face de către reprezentanţii împuterniciţi ai comisiei.

Răspunderea civilă, intervine ori de câte ori s-a cauzat unei persoane fizice sau juridice un prejudiciu ca urmare a activităţilor desfăşurate în domeniul nuclear. Când prejudiciul este urmarea acestuia săvârşite de comisie sau de un alt program, victimele acestuia pot face plângere în termen de 30 de zile, la instanţa de contencios administrativ.

BIBLIOGRAFIE

1**xcii**

Capitolul X

Protecţia juridică a apelor

Protecţia juridică a mărilor şi oceanelor

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII GENERALE

Importanţa şi necesitatea protecţiei apei

Condiţie esenţială şi indispensabilă vieţii supravieţuirii şi bunăstării oamenilor, nesubstituibilă cu niciun alt produs, apa acoperă o bună parte din suprafaţa Terrei (aproape 71%, circa 1400 milioane km^3 de apă, din care 97% sunt ape sărate, respectiv mări şi oceane şi doar 3% sunt ape dulci aflate în calote de gheaţă, spaţii subterane, lacuri, fluvii, râuri, atmosferă, etc.).

Apa este importantă pentru esenţa vieţii şi pentru înfăptuirea tuturor activităţilor umane, fiind folosită în alimentaţie, agricultură, industrie, servicii, dezvoltare urbanistică, transport şi navigaţii, pescuit, etc. Considerată mult timp drept sursă inepuizabilă, apa nu

este totuşi disponibilă în cantităţi suficiente şi de o calitate corespunzătoare în anumite perioade şi în anumite regiuni ale globului.

Deficitul natural corelat cu explozia demografică, cu gradul înalt de urbanizare, de dezvoltare a unor industrii mari consumatoare de apă, dar şi mari poluante, au determinat apariţia şi accentuarea fenomenului dublu, denumit „secătuirea şi poluarea apelor". Penuriei apei i se adaugă degradarea în ritm accelerat a calităţii ei, cu accente din ce în ce mai grave, datorată mai ales reziduurilor şi deşeurilor toxice sau periculoase care se descarcă sau se evacuează.

Pentru aceste considerente se impune o riguroasă protecţie a apelor, utilizarea lor raţională, gestionarea echilibrată a tuturor resurselor de apă. Necesitatea acestor măsuri este impusă de factori majori, cum ar fi:

— Creşterea continuă şi rapidă a consumului de apă care se dublează la fiecare 15 ani, însoţit de o reducere dramatică a resurselor, de o criză a apei pe glob;

— Lucrările destinate folosirii în scopuri socio-economice a stocului de ape utilizabil, sunt insuficiente;

— Poluarea crescândă a apelor, fenomen generat de industrii poluante, epurarea necorespunzătoare a apelor uzate şi menajere, despăduriri masive, utilizarea de pesticide, explozia producţiei de detergenţi, deşeuri radioactive, etc.

Primul document internaţional în materie îl constituie „*Carta europeană a apei*", adoptată de Consiliul Europei în 1968, care a cuprins o serie de reguli şi principii care ulterior au primit consacrare juridică astfel:

— Resursele de apă nu sunt inepuizabile;

— Calitatea apei trebuie prezervată;

— Apa nu are frontiere;

— Apa este un patrimoniu comun al naţiunilor;

— Poluarea apei este interzisă;

Principiile aplicabile protecţiei şi managementului apelor proclamate de acest document, au constituit punctul de plecare al altor documente adoptate la nivel internaţional în materie, care au adus contribuţii esenţiale cu privire la protecţie apelor.

Adunarea Generală O.N.U. a adoptat în 1980 o *Rezoluţie*, prin care intervalul cuprins între anii 1980 – 1990 a fost proclamat"

Deceniul internaţional pentru apa potabilă", încercându-se prin aceasta o mobilizare a tuturor statelor lumii pentru protecţia şi dezvoltarea acestor factorii de mediu.

Clasificarea apelor supuse protecţiei

Clasificarea apelor în diferite categorii care au consacrate regimuri juridice distincte, se face după următoarele criterii:

1. *Din punct de vedere al administrării lor*, apele se grupează în ape internaţionale, teritoriale şi naţionale.

— *Apele internaţionale* – sunt cele ce intră sau trec prin graniţele a două sau mai multe state; cele cu privire la care două sau mai multe state sunt riverane şi cele cu privire la care interesele unor state străine au fost recunoscute prin tratate şi convenţii internaţionale.

— *Apele teritoriale* (maritime interioare) – sunt cele cuprinse între ţărm şi largul mării, întinderea lor fiind stabilită prin legea naţională şi prin convenţiile internaţionale în materie.

— *Apele naţionale* – sunt fluviile, râurile, canalurile şi lacurile navigabile interioare, fluviile şi râurile de frontieră stabilite prin acte juridice internaţionale.

2. *După aşezarea şi destinaţia lor*, apele se grupează:

— Ape de suprafaţă (râuri, lacuri cu apă dulce, fluvii) şi ape subterane;

— Ape de folosinţă naturală – destinate satisfacerii nevoilor populaţiei (ape potabile, ape pentru populaţie);

— Ape destinate agriculturii (pentru irigaţii şi alte activităţi);

— Ape cu destinaţie industrială (utilizate pentru navigaţie, pescuit, producerea energiei electrice).

3. *După forma de proprietate existentă asupra apelor*, distingem:

— *Ape ce aparţin domeniului public* (includ apele de suprafaţă cu albii mai mari de 5 km, bazine hidrografice peste 10 km^2, apele subterane, apele maritime interioare şi marea teritorială);

— *Ape ce aparţin domeniului privat* (includ apele cu albii sub 5 km şi cu bazine hidrografice sub 10 km^2).

Secţiunea II

Poluarea apelor

Definirea poluării apelor şi cauzele poluării

Poluarea afectează toate formele apei în natură.

Datorită importanţei deosebite a apei pentru existenţa vieţii pe

Pământ, se impune protecţia ei atât sub aspect cantitativ cât şi calitativ. Marea problemă a apelor o constituie nu atât aspectul cantitativ care depinde de gospodărirea lor raţională şi echilibrată, cât aspectul calitativ, respectiv poluarea apelor care este fenomen general grav, de regulă, invizibil, deoarece cei mai mulţi agenţi poluanţi se dizolvă în apă.

Una din cele mai vechi reglementări internaţionale legate de poluarea apei este Codul Suediei din 1734. În ţara noastră au existat norme cu privire la regimul juridic al apelor încă din cele mai vechi timpuri, în cadrul vechiului drept românesc, a primelor legiuiri şi Coduri scrise, în Codul civil din 1865, în Constituţia din 1866 şi în cea din 1923. Prima lege specială în domeniu a fost Legea regimului apelor din 1924. O serie de acte normative ulterioare**xciii** au impus un nou regim utilizării şi protecţiei apelor. În prezent, regimul juridic general al apelor este stabilit prin Legea apelor numărul 107/1996**xciv**, cu modificările şi completările ulterioare.

Poluarea apei a fost definită la Conferinţa internaţională privind poluarea apelor din Europa de la Geneva din 1961, ca fiind „modificarea directă sau indirectă a compoziţiei sau stării apei, ca urmare a activităţii oamenilor, astfel încât ea devine neadecvată utilizării". Această definiţie a fost îmbogăţită ulterior cu alte precizări cuprinse în documente internaţionale.

Legea nr. 171/1997 privind aprobarea planului de amenajare a teritoriului naţional3, defineşte poluarea apelor ca fiind „orice alterare fizică, chimică, biologică sau bacteriologică a apei, peste limita admisibilă stabilită, depăşirea nivelului natural de radioactivitate produsă direct sau indirect de activităţile umane, ce o fac improprie pentru o folosire normală în scopurile în care această folosire era posibilă înainte de a interveni alterarea".

O definiţie dată poluării se întâlneşte şi în Recomandarea Consiliului O.C.D.E. din 1974 care preciza că, prin poluare se înţelege „introducerea de către om, direct sau indirect, de substanţe sau de energie cu consecinţe prejudiciabile, de natură a pune în pericol sănătatea umană şi sistemele ecologice".

Poluarea apelor poate fi voluntară sau poate fi o poluare accidentală (din surse naturale sau artificiale).

Se consideră că există cel puţin cinci categorii de poluanţi, de natură: fizică, chimică, biologică, bacteriologică, radioactivă, care

afectează calitatea apei.

Poluarea fizică se produce prin contaminarea radioactivă; produsă de apele folosite în uzinele atomice, deşeurile radioactive, de ploaia radioactivă.

Poluarea chimică se produce prin infiltrarea apei cu diferite substanţe chimice (plumbul, mercurul, azotul, fosforul, hidrocarburile, detergenţii şi pesticidele).

Poluarea termică se produce de regulă, prin deversarea în apă a lichidelor calde utilizate pentru răcirea instalaţiilor industriale sau a centralelor atomoelectrice.

Poluarea biologică se produce prin deversarea apelor menajere şi industriale netratate care conţin cantităţi uriaşe de virusuri sau bacili patogeni de natură să contamineze apa.

Actele juridice internaţionale, consideră că principalele forme de poluare a apelor ar fi:

— Poluare cu substanţe chimice şi hidrocarburi;

— Poluare datorată exploatării navelor;

— Poluare prin substanţe lichide şi solide periculoase transportate de nave;

— Poluare prin ape uzate, prin deşeuri, resturi menajere şi industriale;

— Poluare de origine atmosferică, prin ploaia acidă;

— Poluare rezultată din explorarea şi exploatarea solului, a subsolului fundului mărilor şi oceanelor, etc.

Examinând factorii poluării, formele poluării şi efectele deosebit de nocive pentru viaţa şi sănătatea oamenilor, plantelor şi animalelor, concluzia întâlnirii la Vârf a Pământului a fost următoarea: „naţiunile trebuie să-şi asume obligaţia de a reduce degradarea mediului acvatic, astfel încât să menţină şi să îmbunătăţească capacităţile sale de producţie şi de întreţinere a vieţii".

Programul de aplicare al Agendei 21 elaborat în 1997 în cadrul Sesiunii speciale O.N.U. consacrată apei, se adresează ţărilor dezvoltate cărora le propune să recurgă la „punerea în aplicare graduală de politici orientate spre acoperirea preţului, o alocare echitabilă şi eficace a apei (...) şi promovarea conservării apei".

Secţiunea III

regimul juridic al apelor

Regimul juridic general, actual, al apelor

Considerate ca fiind „o resursă naturală regenerabilă, vulnerabilă şi limitată, element indispensabil pentru viaţă şi pentru societate, materie primă pentru activităţi productive, sursă de energie şi cale de transport, determinant în menţinerea echilibrului ecologic… „4**xcv**, se impune crearea unui regim juridic capabil să răspundă necesităţilor de protejarea şi ocrotirea apelor, de asigurare a utilizării lor complexe şi raţionale, în scopul prezervării pentru generaţiile ce vor urma.

Principalele acte normative ce stabilesc regimul juridic al apelor, privind administrarea, gospodărirea şi protecţia acestora şi a ecosistemelor acvatice sunt: Legea apelor nr. 107/1996, modificată de legea nr. 192 din 2001 şi de Hotărârea de Guvern nr. 107 din 20025, Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar, republicată în 1998, Legea nr. 137/1995 privind protecţia mediului, republicată în 2000, Hotărârea Guvernului nr. 188/2002 privind regimul apelor uzate, Constituţia României din 2003, etc.

Legea nr. 107/1996 stabileşte următoarele *obiective şi reguli* în domeniu6:

— Conservarea, dezvoltarea şi protecţia resurselor de apă;

— Protecţia împotriva oricăror forme de poluare şi de modificare a caracteristicilor apelor;

— Valorificarea complexă a apelor ca resursă economică, repartiţia raţională şi echilibrată a acestora;

— Conservarea şi protejarea ecosistemelor acvatice;

— Apărarea împotriva inundaţiilor şi a altor fenomene hidrometeorologice periculoase;

— Satisfacerea cerinţelor de apă ale industriei, agriculturii, turismului, transportului şi a oricăror activităţi umane.

Secţiunea IV

aspecte legate de administrarea, gospodărirea şi folosirea apelor

1. Consideraţii generale privind domeniul public al apelor

Conform legislaţiei în vigoare, administrarea, gospodărirea şi folosinţa apelor în mod complex şi raţional trebuie să se bazeze pe principiile conform cărora cantitatea şi calitatea acestora trebuie să constituie un tot unitar. Gospodărirea apelor trebuie să aibă la bază principiile solidarităţii umane şi interesului comun, pentru realizarea maximului de profit social (prin colaborarea şi cooperarea

administratorilor, utilizatorilor, populaţiei).

Conform dispoziţiilor Legii apelor nr. 107/1996, apele pot aparţine domeniului public sau domeniului privat. Indiferent de forma de proprietate, regimul de folosire al resurselor de apă se stabileşte exclusiv de către Guvern şi se exercită prin Ministerul de resort (cu excepţia apelor geotermale) care are următoarele *atribuţii* în domeniu:

— Elaborează strategia şi politica organizării la nivel naţional a gospodăririi unitare, raţionale şi complexe a apelor;

— Acţionează pentru amenajarea complexă a bazinelor hidrografice, coordonând activităţile de întocmire a planurilor de amenajarea a acestora;

— Avizează şi autorizează lucrările ce se execută în legătură cu apele;

— Organizează întocmirea şi evidenţa cadastrului general al apelor;

— Aprobă utilizarea fondului apelor, conform legii;

— Stabileşte organizarea activităţii de hidrometeorologie şi a sistemului de informare şi prognoză asupra fenomenelor hidrometeorologice periculoase, etc.

Administrarea şi gestionarea apelor reprezintă acţiuni de interes salarial, fapt ce rezultă pe cale de interpretare a dispoziţiilor constituţionale (art.135 lit. d) şi legale (art.1 din Legea nr. 137/1995), dar şi în mod expres din prevederile art.1 alin.2 din Legea nr. 107/1996, care dispune că: „protecţia, punerea în valoare şi dezvoltarea durabilă a resurselor de apă sunt acţiuni de interes general".

Administrarea domeniului public naţional al apelor, gestionarea lor cantitativă şi calitativă, exploatarea lucrărilor de gospodărire a apelor, aplicarea strategiei şi politicii naţionale în domeniu se realizează de către Regia Autonomă „Apele Române" şi filialele sale bazinale7.

Atât Ministerul de resort cât şi Administraţia Naţională „Apele Române" au dreptul să ia măsuri de limitare sau de suspendare provizorie a apei în anumite situaţii (accidente ecologice, secetă, inundaţii).

Administrarea şi gestionarea apelor minerale subterane aparţine R.A. „Apele minerale", care gestionează şi administrează fondul hidromineral naţional, execută lucrări de întreţinere şi

protecţie a resurselor de ape minerale.

Folosinţa apelor poate fi: *liberă* (pentru băut, udat, spălat, igienă, gospodărie), sau *autorizată* (pentru activităţi de irigaţii, pescuit, navigaţie, producerea energiei electrice, aprovizionare cu apă potabilă şi industrială).

Datorită legăturii indisolubile dintre ape şi sol, toate lucrările ce se fac pe ape sau în legătură cu ele, se vor face cu respectarea prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991, republicată, precum şi ale Legii nr. 137/1995, republicată în anul 2000; lucrările de regularizare a cursurilor de ape, irigaţii, îndiguiri, desecări, etc., se vor executa concomitent cu lucrările de protecţie şi ameliorare a solului.

În scopul asigurării administrării şi gospodăririi raţionale, unitare şi complexe a apelor, pe lângă Ministerul de resort s-au constituit o serie de organisme consultative.

Secţiunea V

protecţia juridică a apelor în dreptul intern

1. Necesitatea protecţiei apei în dreptul intern

Art. 36 din Legea nr. 137/1995 republicată, dispune că „protecţia apelor de suprafaţă şi a ecosistemelor acvatice are ca obiect menţinerea şi ameliorarea calităţii şi productivităţii naturale ale acestora, în scopul evitării unor efecte negative asupra mediului, sănătăţii umane şi bunurilor materiale".

Constituind o resursă naturală cu *mare valoare economică* în toate formele sale de utilizare, conservarea, refolosirea şi economisirea apei sunt obiective imperative, ce se urmăresc a se realiza prin:

— Dezvoltarea conştiinţei de mediu;

— Aplicarea de stimuli economici;

— Aplicarea de sancţiuni celor ce încalcă normele juridice privind protecţia apelor.

2. Obiectivele protecţiei juridice a apelor

Protecţia juridică a apelor se realizează sub următoarele forme principale: protecţia cantitativă şi protecţia calitativă.

Protecţia cantitativă a resurselor de apă se realizează prin folosirea raţională şi protecţia lor împotriva epuizării. Reglementările juridice prevăd în acest scop obligaţii pentru:

— Utilizatorii de apă în scopul folosirii raţionale a resurselor de apă;

— Organele centrale şi locale ale puterii executive, agenţii economici, persoanele juridice, de a lua măsuri pentru reducerea consumului de apă, folosirea repetată a apei, întreţinerea instalaţiilor de apă în stare corespunzătoare pentru evitarea pierderilor;

— Cei ce gospodăresc şi folosesc apa, să ia măsuri de dotare cu mijloace de măsurare a debitelor de apă;

În situaţiile în care debitele de apă nu pot fi asigurate tuturor utilizatorilor autorizaţi, organele competente stabilite prin lege, pot aplica restricţii temporare de folosirea resurselor de apă.

Protecţia calitativă a apei urmăreşte menţinerea calităţii şi purităţii apei. În acest scop, legislaţia în materie stabileşte că poluarea în orice mod a resurselor de apă este interzisă. Ministerul Mediului şi Apelor aprobă normele de calitate a apei potabile, elaborează norme, standarde de calitate a apelor, standarde de emisie, epurare şi evacuare a apelor, procedura de autorizare a exploatării apei, norme pentru realizarea construcţiilor hidrotehnice pentru îndiguiri, irigaţii, regularizări, desecări-drenaj etc.

Organele de gospodărire a apelor, organele locale ale administraţiei publice, persoanele fizice şi juridice au obligaţia de a executa lucrări de amenajare, curăţire, întreţinere a resurselor de apă.

Persoanele fizice şi juridice, *ca utilizatori de apă*, au următoarele obligaţii: 8

— Să ceară acordul autorizaţia de mediu pentru activitatea de navigaţie pe ape, pentru producerea de energie etc.

— Să respecte standardele de emisie şi de calitate a apelor precum şi prevederile din acordul / şi autorizaţia de mediu;

— Să nu arunce sau să depoziteze pe malurile sau albiile apelor deşeuri, substanţe explozibile, periculoase, narcotice, etc.

— Să nu folosească energie electrică sau substanţe periculoase pentru pescuit;

— Să nu spele în apele naturale autovehicule, utilaje, ambalaje cu conţinuturi uleioase, cu substanţe toxice, periculoase etc.

— Dacă deţin nave, să se doteze cu platforme plutitoare, pompe marine, etc.

— Să nu pună în funcţiune obiective economice sau ansambluri de locuinţe, fără reţele de canalizare şi instalaţii de epurare a apei corespunzătoare.

În scopul gospodăririi judicioase a apelor, a supravegherii şi

prognozării lor, prin Legea nr. 107/1996 s-a dispus constituirea unor comisii şi organisme, cum ar fi:

— Fondul naţional de date legate de gospodărirea apelor care conţin informaţii privind calitatea apelor, recunoscându-se prin aceasta accesul persoanelor fizice şi juridice la informaţii pertinente legate de calitatea apelor;

— Comisia naţională pentru siguranţa barajelor şi lucrărilor hidrotehnice;

— Comisia centrală de apărare împotriva inundaţiilor şi accidentelor hidrologice;

— Comisia guvernamentală, comisiile judeţene şi locale de apărare împotriva dezastrelor;

— „Cadastrul apelor", pentru evidenţa apelor din domeniul public.

Protecţia apelor include şi protecţia albiilor, a lucrărilor de gospodărire a apelor (construcţii hidrotehnice) şi a lucrărilor ce se construiesc pe ape sau în legătură cu apele, scop în care se instituie şi se realizează aşa-zisele „zone de protecţie".

Un alt instrument de protecţie a apelor, de prevenire şi combatere a poluării lor, îl reprezintă controlul prealabil al tuturor activităţilor cu impact asupra apelor, pe calea obligativităţii unor avize şi autorizaţii administrative, cum sunt:

— *Avizul de amplasament şi avizul de gospodărire a apelor*, necesare pentru efectuarea lucrărilor ce se construiesc pe ape sau care au legătură cu apele;

— *Autorizaţia de gospodărire a apelor*, este reglementarea tehnico-juridică ce condiţionează punerea în funcţiune sau exploatarea obiectivelor existente şi ale celor noi, ce se construiesc pe ape sau care au legătură cu apele;

— *Acordul şi autorizaţia de mediu*, pentru activităţile pe care le impun.

Importanţa deosebită a apei ca resursă naturală de valoare economică, rezultă şi din faptul că pentru protejarea ei (calitativă şi cantitativă) 9 se aplică atât stimuli economici pentru cei preocupaţi constant în protejarea ei cât şi sancţiuni şi penalităţi pentru cei ce o poluează.

Finanţarea investiţiilor privind lucrările, construcţiile sau instalaţiile de gospodărire a apelor se va asigura total sau parţial,

conform prevederilor art. 85 din Legea apelor din:

— Bugetul statului sau bugetele locale pentru lucrări de utilitate publică;

— Fondurile utilizatorilor de apă;

— Fondul de dezvoltare al A.N. „Apele Române”;

— Fonduri obţinute prin credite sau prin emitere de obligaţiuni de stat;

— Fonduri europene.

Secţiunea Vi protecţia apelor pe plan internaţional

— Preliminarii

Protecţia calităţii apelor pe plan internaţional include o vastă şi complexă activitate de cooperare şi colaborare, sub forma tratatelor, convenţiilor sau organismelor internaţionale.

Deşi apele planetei constituie un tot unitar, regimurile juridice de protecţie a lor variază în funcţie de categoria apelor ocrotite. Ca efect al constatării diversităţii regimurilor juridice de protecţie, s-a impus necesitatea cooperării internaţionale în scopul prevenirii şi combaterii poluării apelor, a administrării şi gospodăririi lor judicioase.

— Protecţia juridică a apelor continentale

În cadrul unor conferinţe regionale s-au adoptat o serie de declaraţii, reguli şi documente cu referire la necesitatea protejării şi gospodăririi raţionale a apelor din continentul european.

Unul dintre primele texte în materie a fost adoptat de O.N.U. şi îl constituie *Regulile de la Helsinki* din 1966, care stabilesc că: „poluarea este o alterare a calităţii apelor” care determină o schimbare dăunătoare în compoziţia, conţinutul sau calitatea apei produse prin intervenţia factorului uman sau natural. Acest act a introdus conceptul de „utilizare echitabilă şi raţională a unui bazin de drenaj internaţional”.

În *1968*, *C.E*: a adoptat „*Carta Europeană a apei*”, care cuprindea o serie de principii ca: resursele de apă nu sunt inepuizabile; apa nu are frontiere; apa este un patrimoniu universal; apa trebuie protejată în interesul comun al omenirii.

A urmat *Conferinţa de la Stockholm*, *din 1972*, unde s-a adoptat *Declaraţia Reuniunii* ce cuprinde un *Plan de acţiune* cu cinci Recomandări privind cooperarea internaţională în domeniul protecţiei apelor continentale împotriva poluării.

Conferinţa O.N.U. asupra apei de la *Mar del Plata*, *din 1977* a avut drept obiectiv gestionarea raţională a apelor de frontieră.

Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa (C.S.C.E.) de la Viena, *din 1989*, *în Documentul Final al Reuniunii de la Viena*, se face apel la necesitatea cooperării statelor pentru protecţia apelor transfrontaliere împotriva tuturor surselor de poluare, a elaborării de convenţii-cadru în domeniu, etc.

Dintre *Convenţiile internaţionale* încheiate în acest domeniu, amintim:

— *Proiectul de Convenţie Europeană asupra protecţiei cursurilor de apă internaţionale împotriva poluării*, *de la Strasbourg din 1973* – prevede obligaţia generală a statelor riverane la acelaşi curs de apă internaţional, de a coopera pentru prevenirea şi reducerea poluării lor (pe calea negocierii, informării reciproce, acordurilor, etc.)

— *Convenţia relativă la protecţia Rhinului contra poluării chimice* (prin hidrocarburi şi cloruri) *din 1985*;

— *Convenţia privind protecţia Tisei şi a afluenţilor ei împotriva poluării*, *din 1986*;

— *Convenţia privind protecţia cursurilor de apă transfrontiere şi a lacurilor internaţionale*, *de la Helsinki din 1992*; reprezintă reglementarea – cadru în materie.

Apele transfrontiere sunt definite de această Convenţie ca fiind „apele de suprafaţă sau subterane ce marchează frontierele dintre două sau mai multe state, le traversează sau sunt localizate pe acestea, sau cele ce se varsă direct în mare fără să formeze estuare", iar impactul transfrontalier este „orice efect prejudiciabil semnificativ, rezultat dintr-o modificare a stării apelor transfrontaliere cauzate de către o activitate umană produsă de un stat altui stat".

Obiectivul principal al convenţiei este acela de a determina părţile Convenţiei să se angajeze să ia măsurile necesare pentru prevenirea, controlul sau producerea poluării transfrontiere, fără a provoca un transfer al poluării în alt mediu. În acest sens, se vor conduce după următoarele principii ca: principiul precauţiunii, principiul poluatorul plăteşte şi principiul gestionării durabile a apelor.

— *Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a Dunării*, *de la Sofia din 1994*, semnată de unsprezece state dunărene10 şi ratificată de ţara noastră în 1995, a stabilit următoarele

obiective principale:

— Gospodărirea durabilă şi echitabilă a apelor, conservarea şi utilizarea lor raţională;

— Controlul pericolelor provocate prin substanţe periculoase, îngheţ, inundaţii;

— Evitarea pagubelor ecologice, reducerea impactului transfrontier;

— Programe de acţiune şi evaluare a pagubelor, etc.

Prin semnarea acestui document, regimul internaţional al Dunării se îmbogăţeşte cu semnificative elemente de protecţie şi utilizare durabilă a apelor, care reprezintă cel de-al doilea fluviu din Europa. În baza statutului Convenţiei, s-a înfiinţat *Comisia internaţională pentru protecţia Dunării*.

La nivel european s-au elaborat o serie de acte, îmbunătăţiri legislative comunitare, care urmăresc protecţia şi calitatea apelor, prevenirea poluării, eliminarea surselor de poluare etc. Amintim în acest sens: Directiva 2000/60/CE de stabilire a cadrului comunitar de acţiuni în domeniul strategiei apei, Directiva 91/676/CEE privind protecţia apelor împotriva poluării cu substanţe periculoase provenite din surse agricole, Directiva 98/83/CE asupra calităţii apei destinată pentru consumul uman, etc.

Secţiunea VII

protecţia juridică a mărilor şi oceanelor

Particularităţi ale poluării mărilor şi oceanelor.

Mările şi oceanele au fost considerate mult timp ca fiind punctul „terminus" al scurgerilor poluante de pe uscat, iar prin imensitatea lor ca fiind cei mai mari digeratori de poluanţi. Cauzele poluării marine sunt diverse şi ele pot fi: voluntare (deversări de reziduuri uleioase sau radioactive, incinerarea de reziduuri, imersia de deşeuri, experienţe nucleare, etc.) şi *accidentale* (provocate de regulă de naufragiile petroliere care provoacă „mareea neagră „cu efecte dezastruoase asupra florei şi faunei).

Preocupările vizând protecţia mediului marin împotriva poluării sunt vechi; încă din 1926 o Conferinţă reunită la Washington a elaborat un proiect de Convenţie vizând limitarea deversărilor de amestecuri grase în mare.

Primul document internaţional în materie a fost adoptat în *1954*, *la Londra*, *Convenţia pentru prevenirea poluării marine prin*

hidrocarburi. În *1958*, *la Geneva*, a avut loc *Conferinţa de codificare a dreptului mării* – ce prevedea interdicţii privind poluarea prin hidrocarburi, cloruri, deşeuri radioactive a mediilor marine.

Poluarea mediului marin a devenit o problemă universală, globală, indiferent dacă poluarea are caracter regional sau mondial, iar diversitatea poluanţilor şi a surselor de poluare face ca măsurile de protecţie în domeniu să fie greu de stabilit. Protejarea mediului marin se face în mare măsură cu ajutorul unor instrumente juridice multilaterale, universale şi regionale, prin care se încearcă coordonarea activităţii statelor în cadrul conferinţelor şi organismelor internaţionale ce au loc în astfel de scopuri.

Protejarea juridică a mediului marin prin reglementări interne

Legea nr. 17/1990 modificată şi completată prin Legea nr. 36/2002 şi republicată în 2002, privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale şi al zonei contigue şi al zonei economice exclusive al României, 11 al căror statut juridic îl reglementează cu dispoziţiile Convenţiei Naţiunilor Unite asupra drepturilor mării, ratificată de România prin Legea nr. 110 din 1996. Această lege defineşte noţiunile de: *ape maritime interioare* (suprafaţa de ape de la ţărm la liniile de bază), de *mare teritorială* (fâşia de mare adiacentă ţărmului sau apelor maritime interioare având lăţimea de 12 mile marine – 22.224 m măsurată de la limita de bază), şi de *zonă contiguă* (fâşia de mare adiacentă mării teritoriale, în suprafaţa de 24 de mile marine spre largul mării). *Zona economică exclusivă* a României în Marea Neagră este instituită în spaţiul marin al ţărmului românesc, situat dincolo de limita mării teritoriale, în care România îşi exercită drepturi suverane şi jurisdicţia asupra resurselor de pe fundul mării, a subsolului acestuia şi a coloanei de apă de deasupra, privind activităţi de explorare, exploatări, cercetare ştiinţifică, protecţie şi conservare a mediului. Întinderea acestei zone este de până la 200 mile marine de la liniile de bază şi se stabileşte prin acord încheiat cu statele vecine sau limitrofe.

Legea interzice poluarea acestor suprafeţe de ape şi a atmosferei de deasupra lor, prin deversarea, aruncarea, scufundarea de substanţe toxice radioactive, hidrocarburi, reziduuri sau în orice alte moduri. Art.23 defineşte poluarea mediului marin ca fiind „introducere de către orice persoană fizică sau juridică, direct ori indirect de substanţe sau energie în mediul marin, când acestea au sau

pot avea efecte vătămătoare", sub formă de daune aduse resurselor biologice, florei şi faunei marine, riscuri pentru sănătatea umană, alterarea calităţii apei, degradarea valorilor sale de agent etc.

Legea stabileşte un anumit regim cu privire la:

— Navele comerciale despre care se crede că încalcă legislaţia privind prevenirea şi reducerea poluării mediului marin (li se cer explicaţii, se pot inspecta, se pot reţine când există dovezi neîndoielnice în acest sens);

— Coliziunea, eşuarea de nave, avariile maritime;

— Interzicerea intrării în apele maritime româneşti şi în porturi, a navelor ce au la bord arme nucleare, arme de distrugere în masă sau muniţii pentru acestea, arme chimice, mărfuri interzise de legile României (art. 10);

— Accesul navelor străine cu propulsie nucleară se admite numai pe căi de navigaţie desemnate de autoritate română;

— Trecerea prin marea teritorială a navelor ce transportă substanţe radioactive sau substanţe periculoase ori nocive se admite numai pe baza aprobării solicitate cu 30 de zile înainte de intrare organelor române competente;

— Folosirea aparaturii radio, hidroacustică, optică şi electronică de către navele străine este supusă regulilor prevăzute în Regulamentul internaţional al radiocomunicaţiilor.

Protejarea juridică a mediului marin prin reglementări internaţionale

Sub egida Naţiunilor Unite s-au organizat şi desfăşurat o serie de manifestări la nivel mondial menite să sensibilizeze guvernele şi populaţia cu privire la necesitatea prezervării şi protejării mediului marin, elaborându-se numeroase Convenţii şi tratate internaţionale în acest sens. Astfel, amintim:

Convenţia O.N.U. privind dreptul mării, din 1982, de la Montego Bay, este în prezent cadrul juridic general al cooperării internaţionale cu privire la:

— Protecţia şi prezervarea mediului marin;

— Conservarea resurselor hidrologice marine;

— Prevenirea poluării şi supravegherii efectelor poluării;

— Obligaţia de a nu transfera pagubele dintr-o regiune în alta;

— Asistenţă pentru statele în curs de dezvoltare în domeniul ştiinţei şi tehnologiei, etc.

Convenţia internaţională pentru prevenirea poluării apelor mării prin hidrocarburi, *de la Londra*, *din 1954* a fost primul document internaţional consacrat exclusiv prevenirii poluării mării şi a pus bazele adoptării măsurilor de prevenire a poluării mărilor cu petrol de la nave.

Convenţia de la Geneva din 1958, privind marea teritorială şi zona contiguă, zona liberă şi platoul continental.

Convenţia asupra platoului continental, *din 1958*, *de la Geneva* – recunoaşte dreptul suveran al statelor riverane de a-şi exporta resursele sale naturale fără să stânjenească navigaţia.

Convenţia internaţională asupra intervenţiei în marea liberă în caz de accidente cu hidrocarburi de la Bruxelles, *din 1969*.

Convenţia asupra răspunderii civile pentru prejudiciile datorate poluării cu hidrocarburi, *de la Bruxelles*, *din 1969*, reglementează dreptul victimelor de a fi despăgubite în aceste cazuri, responsabilitatea navei, cauzele exoneratoare de răspundere, limitele materiale ale răspunderii etc.

Convenţia asupra creării unui fond internaţional de indemnizare pentru pagubele produse prin poluarea cu hidrocarburi, *din 1971*, în scopul despăgubirii victimelor poluării în anumite situaţii în care nu se poate asigura sau pretinde o despăgubire din partea poluatorului.

Declaraţia Adunării Generale a O.N.U. asupra principiilor privind fundul mărilor şi oceanelor şi subsolul lor, *dincolo de limitele jurisdicţiei naţionale*, *din 1971*, bazată pe ideea că acestea formează patrimoniul comun al umanităţii, iar explorarea şi exploatarea lor se face în scopuri paşnice, în interesul întregii umanităţi.

Convenţia referitoare la prevenirea poluării marine cauzate de operaţiuni de imersare efectuate de către nave şi aeronave de la Oslo, *din 1972*.

Convenţia internaţională pentru prevenirea poluării de către nave, *de la Londra*, *din 1973*, are ca obiectiv conservarea mediului marin prin eliminarea completă a poluării internaţionale cu substanţe petroliere.

Convenţia asupra preveniri poluării marine de origine telurică, *de la Londra*, *din 1973*.

Tratatul privind interzicerea instalării unor arme nucleare şi al altor arme de distrugere în masă pe fundul mărilor şi oceanelor, *încheiat între Moscova*, *Londra şi Washington*, *în 1971*.

Protejarea juridică a mediului marin prin reglementări regionale

Paralel cu aceste reglementări la nivel global, s-au elaborat şi dezvoltat şi semnificative reglementări regionale în materia protejării mediului marin, astfel:

— *Convenţia privind combaterea poluării Mării Nordului prin hidrocarburi*, *de la Bonn*, *din 1969*, extinsă în 1983 şi asupra altor substanţe periculoase, între 8 state semnatare.

— *Convenţia privind prevenirea poluării marine în zona Mării Baltice*, *de la Helsinki*, *din 1974*, instrument juridic care se referă la poluarea de origine telurică, poluarea de către nave, cea datorată echipajelor de agrement şi cea produsă prin scufundare, urmărind protecţia Mării Baltice considerată că este în prezent cea mai poluată din lume.

— *Convenţia privind prevenirea poluării marine de origine telurică*, *de la Paris*, *din 1976*.

— *Convenţia de la Cartegena*, *Columbia din 1983*, pentru protejarea zonei Caraibilor.

— *Convenţia privind prevenţia poluării Mării Mediterane*, *de la Barcelona*, *din 1976*.

— *Convenţia privind protecţia mediului marin şi a zonelor de coastă ale Pacificului de Sud-Est*, *de la Lima*, *din 1981*.

— *Acordul privind cooperarea regională în lupta împotriva poluării prin hidrocarburi şi cu alte substanţe dăunătoare în Pacificul de Sud-Est*, *de la Lima*, *din 1981*.

Protecţia juridică a Mării Negre împotriva poluării

Personalitatea ecologică a Mării Negre, ca mediu de viaţă este dată de caracterul de mare aproape închisă şi de caracterul de bazin colector de reţele de râuri şi fluvii purtătoare de mari cantităţi de poluanţi, precum şi de stratificarea apelor sale în adâncime.

Starea ecologică a Mării Negre este considerată de către ecologişti ca fiind extrem de gravă şi ameninţată de un posibil colaps în termen scurt. Pornind de la aceste realităţi, cele şapte state riverane au semnat în *1992 la Bucureşti Convenţia privind protecţia Mării Negre împotriva poluării*.

Aceasta urmăreşte ca statele semnatare, conştiente de importanţa economică, socială, de sensibilitatea florei şi faunei, de potenţialul hidroproductiv, de caracteristicile hidrologice şi ecologice

speciale ale Mării Negre, să-şi unească eforturile şi să-şi lărgească cooperarea atât între ele cât şi cu celelalte organisme internaţionale, pentru conservarea şi protejarea mediului marin al Mării Negre şi împotriva poluării.

Convenţia explică noţiunile de „poluarea mediului marin", „nave", „descărcare", „substanţă nocivă" şi stabileşte principiile generale care trebuie să stea la baza raporturilor dintre statele semnatare.

În spiritul „comunităţii de interese", a „patrimoniului regional" şi al adevărului că „poluarea rezultă şi din surse de pe uscat din alte ţări ale Europei", Convenţia este deschisă aderării oricărui stat riveran al Mării Negre, fiind urmată de adoptarea a trei protocoale:

— *Protocolul privind protecţia mediului marin al Mării Negre din surse de pe uscat*.

— *Protocolul privind protecţia mediului marin al Mării Negre prin descărcare*.

— *Protocolul privind protecţia mediului marin al Mării Negre cu petrol şi alte substanţe nocive în situaţii de urgenţă*.

Convenţia a instituit Comisia pentru protecţia mediului marin al Mării Negre cu sediul la Istanbul, formată din reprezentanţi ai statelor părţi. Părţile semnatare au stabilit forme variate de cooperare: cercetare ştiinţifică, programe comune, schimb de date şi informaţii, studii de evaluare a poluării, elaborarea de reguli şi standarde în materie, evaluarea efectelor diferitelor acţiuni aflate sub jurisdicţia lor, etc.

Convenţia este considerată ca fiind un document important pentru că:

— Asigură o strânsă colaborare a statelor semnatare în domeniul protecţiei mediului marin;

— Este deschisă calea adoptării unor acte internaţionale complementare destinate unei protecţii mai eficiente a mediului marin al Mării Negre;

— Protecţia Mării Negre este cerută din raţiuni economice, sociale şi politice.

În scopul protecţiei Mării Negre, împotriva poluării şi reabilitării mediului marin pot fi amintite şi următoarele documente:

— *Programul internaţional de cercetări în Marea Neagră, de la Varna din 1991*.

— *Programul de gestionare ambientală şi protecţie a Mării Negre*, *încheiat la Constanţa*, *în 1992*;

— *Declaraţia ministerială referitoare la protecţia Mării Negre de la Odessa*, *din 1993*.

Secţiunea VIII

răspunderea juridică în domeniul protecţiei apelor

Consideraţii generale

În scopul protecţiei şi conservării mediului acvatic, printre mijloacele utilizate, alături de gospodărirea complexă şi raţională a acestuia, un rol deosebit de important şi eficient revine instrumentelor juridice utilizate pentru combaterea faptelor de încălcare a regimului legal de ocrotire a mediului acvatic.

Pentru toţi utilizatorii apelor şi resurselor lor naturale, Legea nr. 137/1995 şi Legea nr. 107/1996, stabileşte obligaţii şi răspunderi în scopul asigurării protecţiei acestor elemente naturale ale mediului împotriva poluării.

Nerespectarea acestor obligaţii atrage răspunderea civilă, penală sau contravenţională, după caz şi aplicarea sancţiunilor legale corespunzătoare. Menţionăm că cea mai utilizată formă de răspundere juridică pentru poluarea apelor este răspunderea contravenţională.

Legea nr. 107/1996, grupează faptele ilicite săvârşite în legătură cu protecţia apelor în două categorii, acordând prioritate răspunderii contravenţionale şi penale12:

— *Contravenţii* un număr de 53 de fapte, sancţionate cu amendă;

— *Infracţiuni* un număr de 27 de fapte sancţionate alternativ cu închisoare sau amendă penală1**xcvi** săvârşite cu intenţie sau din culpă.

În cele mai multe situaţii, infracţiunile stabilite sunt infracţiuni de pericol, fiind considerat de legiuitor un pericol semnificativ ce trebuie sancţionat penal, simpla nerespectare a unor restricţii şi măsuri stipulate. Infracţiunile prevăzute de Legea nr. 107/1996, se constată de către organele abilitate în acest sens şi de către personalul competent să constate contravenţiile.

Subiecte ale răspunderii juridice în acest domeniu la nivel internaţional, sunt statele şi organizaţiile guvernamentale sau organizaţiile nonguvernamentale. Răspunderea juridică a subiectelor de drept pe plan internaţional îmbracă, de regulă, forma *răspunderii*

civile, iar *sancţiunile* ce se aplică statelor în situaţia în care se împotrivesc măsurilor de protecţie sau le încalcă pe cele instituite, sunt de ordin politico-economic.

Secţiunea IX

Protecţia juridică a antarcticii

Protecţia Antarcticii împotriva poluării atmosferice, protejarea faunei şi florei constituie o preocupare a oamenilor de ştiinţă, a ecologilor, a statelor şi organismelor internaţionale. În anul 1948, S.U.A. propune crearea unei comisii în scopul internaţionalizării Antarcticii, încercare reluată în anul 1950 de U.R.S.S.

Între anii 1957 – 1959 se constituie Anul Geografic Internaţional al Antarcticii.

Ansamblul tratatelor asupra Antarcticii, format din cinci Convenţii internaţionale şi mai multe regulamente de aplicare, chiar dacă se referă numai la o zonă strict delimitată, în realitate interesează întreaga planetă.

În anul 1959 se încheie la *Washington*, *Tratatul cu privire la Antarctica*, în cadrul căruia se stabileşte că această zonă are statutul de teritoriu demilitarizat, denuclearizat şi neutru, care nu poate fi revendicat teritorial de niciun stat. Prin tratat se interzic exploziile atomice în Antarctica, depozitarea de deşeuri radioactive şi se cere eliminarea celor existente.

Cu ocazia altor reuniuni consultative s-au adoptat o serie de măsuri pentru conservarea faunei şi florei Antarcticii, prin care se stabilesc zone de protecţie specială (platforme glaciare) unde speciile beneficiază de o protecţie foarte strictă, şi principii după care protejarea florei şi faunei se face pe baza regulii umanităţii.

În anul 1964, la Bruxelles se adoptă o serie de măsuri prin care întreaga Antarctică este considerată „zonă specială de conservare". În anul 1972 se încheie la *Londra*, *Convenţia asupra conservării focilor din Antarctica* prin care se interzice vânarea focilor sau prinderea lor de către naţionali sau nave sub pavilionul lor, se stabilesc „rezervaţii speciale" pentru cercetare ştiinţifică şi pentru reproducţia acestor specii.

În anul 1980 se încheie *Convenţia asupra prezervării resurselor marine vii ale Antarcticii*, *la Camberra*, având ca principiu păstrarea echilibrului ecologic. În 1988, la Wellington se încheie *Tratatul asupra regimului activităţilor relative la resursele minerale din zonă*.

În 1985 s-a încheiat *Convenţia privind protecţia stratului de ozon în Antarctica*, semnată de 20 de ţări şi de C.E… Această măsură a fost generată de realităţile cuprinse în documentele P.N.U.E., cum că „în Antarctica este deschisă în stratul de ozon o gaură la fel de mare precum S.U.A. şi la fel de adâncă precum Muntele Everest", sau că distrugerea stratului de ozon este aproape cât întinderea Antarcticii.

Constatarea diminuării şi distrugerii stratului de ozon deasupra Antarcticii, în anii 1985, a ridicat probleme serioase în rândul ecologiştilor dar şi a statelor lumii. Iniţial s-a crezut că această distrugere apare din cauze naturale (descompunerea moleculelor de oxigen de către razele ultraviolete), stabilindu-se apoi că anumite substanţe chimice (cloro – fluoro – carburi folosite în industria frigorifică, aparatele de aer condiţionat, aerosoli, solvenţi, etc.), au un impact catastrofal asupra stratului de ozon. Prin *Protocolul de la Montreal din 1987*, s-au stabilit măsuri drastice de folosire şi de producere a acestor produşi industriali şi a altor produşi toxici, care eliberaţi în atmosferă descompun razele ultraviolete în clor şi fluor, care se combină în produşi toxici.

Distrugerea dramatică de deasupra continentului de gheaţă este provocată şi de reacţiile chimice latente ce se produc în timpul nopţii polare, datorită vântului polar, care formează vortexul polar (vânt ce izolează aerul deasupra regiunii polare) şi a temperaturilor extrem de scăzute care duc la formarea norilor stratosferici polari (nori atipici formaţi din picături de apă şi nitraţi). Sosirea verii polare aduce radiaţiile solare şi întregul proces chimic îşi găseşte catalizatorul necesar.

Cel mai semnificativ document internaţional în materie este *Protocolul la Tratatul Antarcticii*, *din 1991*, *de la Madrid*, care a contribuit la stabilirea unui regim internaţional de protecţie strictă a mediului, având ca obiectiv „protecţia globală a mediului în Antarctica şi a ecosistemelor dependente şi asociate", protocolul stabileşte o serie de *principii şi reguli*, astfel:

— Antarctica este desemnată „rezervă naturală, consacrată păcii şi ştiinţei";

— Interzicerea activităţilor miniere în regiune; eliminarea şi gestiunea deşeurilor;

— Evaluarea prealabilă a impactului oricărei activităţi asupra mediului;

— Principiul informării şi cooperării între state în scopul prezervării vieţii în Antarctica;

— Prezentarea unui raport anual asupra măsurilor adoptate de către statele părţi la Tratat;

— Elaborarea de reguli şi proceduri privind răspunderea pentru pagubele aduse mediului prin activităţile desfăşurate de statele părţi la tratat.

note bibliografice

CAPITOLUL IX

PROTECŢIA ÎMPOTRIVA POLUĂRII RADIOACTIVE

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII PRELIMINARE

1. Radioactivitatea – Noţiune şi forme

Regimul juridic special al activităţilor nucleare este reglementat prin Legea nr. 111/1996 privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare.1

Art.30 fin Legea nr. 137/1995, republicată, dispune că protecţia împotriva radiaţiilor ionizate se realizează prin aplicarea unui ansamblu de proceduri şi echipamente pentru menţinerea dozelor şi riscurilor în limitele admise şi în scopul prevenirii accidentelor, a limitării şi înlăturării consecinţelor acestora.2

Considerată a fi una dintre cele mai importante descoperiri ale omenirii, energia nucleară reprezintă în acelaşi timp cea mai periculoasă armă a creatorului său. Utilizată în scopul producerii energiei, regăsită în majoritatea sectoarelor economice în laboratoarele institutelor de fizică atomică, energia nucleară comportă şi mari riscuri de contaminare, de poluare şi de distrugere a mediului.

După sursa care o guvernează, radioactivitatea poate fi de două feluri: *radioactivitate naturală* (provocată de soare, diferite substanţe etc.) şi *radioactivitate artificială* (provocată artificial, ca urmare a unor activităţi umane). Radioactivitatea, sub cele două forme ale sale, reprezintă o sursă de poluare a mediului.

Poluarea radioactivă este produsă de substanţele radioactive şi reprezintă contaminarea artificială a mediului cu radiaţii ce depăşesc anumite niveluri. Poluarea radioactivă afectează toate componentele mediului contaminând atât mediul natural cât şi cel artificial. Astfel, sunt supuse poluării radioactive factorii naturali (ai mediului cu rol existenţial: apa, atmosfera, solul.

Apa este poluată radioactiv în mare măsură ca urmare a exploziilor nucleare experimentale, a deversărilor produşilor radioactivi din centralele atomo-nucleare, a ploilor acide. Poluarea atmosferei are, de asemenea, ca sursă principală exploziile nucleare experimentale, cel mai redutabil deşeu radioactiv fiind plutoniul care îşi păstrează jumătate din virulenţă peste 200 de secole.

Poluarea solului are ca sursă depozitarea minereului radioactiv, precum şi ploile acide.

SECŢIUNEA II

REGLEMENTAREA ACTIVITĂŢILOR NUCLEARE

1. Cadrul legal al desfăşurării

Reglementarea activităţilor nucleare se face în toate statele prin acte normative ce urmăresc asigurarea utilizării energiei nucleare în scopuri exclusiv paşnice, în condiţii de securitate şi de protecţie a populaţiei, a mediului şi a proprietăţii. Legea nr. 111/1996, republicată în 1998, privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare este cadrul legal general al desfăşurării în siguranţă şi cu riscuri minime a acestor activităţi în ţara noastră, în scopuri exclusiv paşnice, pentru protecţia populaţiei, a personalului expus profesional a mediului şi a proprietăţii.

În domeniul nuclear pot fi desfăşurate următoarele activităţi (art.2):

— Cercetarea, proiectarea, deţinerea, amplasarea, producţia, construcţia, funcţionarea, exploatarea, modificarea, dezafectarea, importul şi exportul de instalaţii nucleare;

— Mineritul şi prepararea minereurilor radioactive;

— Producerea, amplasarea şi construcţia, furnizarea, închirierea, transferul, deţinerea, prelucrarea, utilizarea, depozitarea, transportul, tranzitul intern şi extern de materiale nucleare şi radioactive, combustibil nuclear, deşeuri radioactive, dispozitive generatoare de radiaţii ionizante;

— Producerea, utilizarea, deţinerea, transportul, furnizarea, închirierea, exportul şi importul de materiale şi dispozitive pentru protecţia împotriva radiaţilor ionizante, a mijloacelor de transport utilizate în acest scop;

— Realizarea de produse şi servicii destinate obiectivelor şi instalaţiilor nucleare.

Anexa nr. 2 din Legea nr. 111/1996 defineşte termenii şi

expresiile utilizate în domeniu.3

Cei ce desfăşoară activităţi nucleare sunt obligaţi să obţină *autorizaţia pentru activitatea nucleară*, care se eliberează de către *Comisia Naţională pentru Controlul Activităţilor* Nucleare4 care este autoritatea naţională competentă în domeniul nuclear cu atribuţii de reglementare, autorizare şi control.

Aceasta autorizează titularul activităţii să proiecteze, amplaseze, producă, transporte, importe şi exporte, posede, folosească şi să dispună de orice sursă de radiaţii ionizante, instalaţii nucleare, depozite de deşeuri radioactive etc.

Personalul care desfăşoară activităţi ce implică folosirea de materiale radioactive şi instalaţii nucleare, trebuie să îndeplinească condiţiile de pregătire profesională şi de sănătate necesare desfăşurării acestor activităţi.

Sunt stabilite reguli de transport, de depozitare şi de utilizare a combustibilului nuclear, precum şi obligaţii stricte în sarcina titularilor de autorizaţii pentru activităţi nucleare.

Menţionăm că se interzice categoric importul de deşeuri radioactive şi de combustibil nuclear, exceptând situaţia în care acest import decurge nemijlocit din prelucrarea în afara teritoriului României a unor exporturi autorizate anterior, în baza prevederilor sau acordurilor internaţionale sau a unor contracte cu parteneri autorizaţi.

Datorită riscului major pe care îl reprezintă activităţile nucleare, la nivel internaţional, dar şi regional au fost elaborate o serie de acte normative. Dintre actele legislative comunitare mai importante amintim: Regulamentul C.E. nr. 806/2003 privind condiţiile de import de produse agricole din ţările în care au avut loc accidente nucleare; Directiva 93/552 Eurotom privind supravegherea şi controlul transporturilor de deşeuri radioactive; Regulamentul Euratom nr. 1493/93 privind transporturile de substanţe radioactive între Statele Mondiale; Regulamentul Eurotom nr. 944/89 privind limitele admisibile de contaminare radioactivă a produselor alimentare după un accident nuclear.

Legea protecţiei mediului nr. 137/1995, republicată, dispune la art.31 că toate activităţile nucleare necesită asigurarea mijloacelor de protecţie şi de securitate şi se pot desfăşura exclusiv pe baza acordului şi autorizaţiei de mediu. În cazul instalaţiilor ce reprezintă un risc

nuclear major (centrale nuclearo-electrice reactoare de cercetare, uzine de fabricare a combustibilului nuclear şi depozite finale de combustibil nuclear ars), acordurile şi autorizaţiile de mediu se emit de Guvern.

Autoritatea competentă în domeniul nuclear are obligaţia de a elabora norme tehnice, standarde şi regulamente de aplicare cu privire la: protecţia populaţiei şi a mediului în zonele de risc nuclear; protecţia materialelor şi instalaţiilor nucleare; transportul substanţelor radioactive, precum şi procedurile specifice de autorizare.

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului are atribuţii în controlul activităţilor nucleare, cum ar fi:

— Monitorizarea radioactivităţii mediului în ţara noastră;

— Supravegherea, controlul şi dispunerea de măsuri necesare respectării prevederilor privind radioprotecţia mediului;

— Colaborarea cu autorităţi şi organe competente în apărarea împotriva dezastrelor.

În sarcina *persoanelor fizice şi juridice* desfăşoară activitate în domeniul nuclear, legiuitorul a stabilit (art.34) următoarele *obligaţii*:

— Respectarea normelor de radioprotecţie şi securitate;

— Evaluarea riscului potenţial;

— Efectuarea bilanţului de mediu pentru activităţile nucleare existente şi obţinerea autorizaţiei de mediu;

— Aplicarea şi utilizarea procedurile, echipamentelor şi instalaţiilor corespunzătoare activităţilor ce le desfăşoară;

— Evidenţierea strictă şi protecţia fizică a surselor de radiaţii ionizate;

— Monitorizarea mediului şi depistarea eventualelor contaminări radioactive;

— Aplicarea de programe de supraveghere, prin sisteme proprii, a contaminării radioactive a mediului;

— Înregistrarea şi raportarea rezultatelor supravegherii către autorităţile competente;

— Verificarea exactităţii propunerilor făcute prin intermediul evaluărilor cu privire la consecinţele radiologice ale emanaţiilor radioactive.

SECŢIUNEA III

RĂSPUNDEREA JURIDICĂ

Răspunderea penală, intervine în situaţiile în care se săvârşesc

fapte ce constituie un pericol ridicat pentru mediu, pentru viaţa şi sănătatea umană. Astfel, sunt considerate ca fiind infracţiuni faptele de:

— Desfăşurare de activităţi în domeniul nuclear fără autorizaţie atunci când legea prevede acest lucru;

— Scoaterea din funcţie fără motiv a echipamentelor de control şi supraveghere, impuse de cerinţele de securitate nucleară sau de radioprotecţie;

— Dezvoltarea, fabricarea, deţinerea, importul, exportul, tranzitul sau detonarea de arme nucleare sau dispozitive explozive nucleare.

Răspunderea contravenţională, intervine în situaţia săvârşirii de contravenţii cu privire la desfăşurarea de activităţi în domeniile incluse, astfel:

— Nerespectarea obligaţiile de raportare;

— Nerespectarea limitelor şi condiţiilor prevăzute în autorizaţii;

— Utilizarea de personal în activităţi ce nu prezintă risc de accident nuclear, ce nu are pregătirea necesară, sau a unui personal neverificat;

— Utilizarea dispozitivelor şi instalaţiilor nucleare încredinţate în alte scopuri decât cele stabilite iniţial;

— Exercitarea de activităţi nucleare fără permis;

— Neevidenţierea strictă a materialelor nucleare şi radioactive;

Constatarea şi aplicarea contravenţiilor se face de către reprezentanţii împuterniciţi ai comisiei.

Răspunderea civilă, intervine ori de câte ori s-a cauzat unei persoane fizice sau juridice un prejudiciu ca urmare a activităţilor desfăşurate în domeniul nuclear. Când prejudiciul este urmarea acestuia săvârşite de comisie sau de un alt program, victimele acestuia pot face plângere în termen de 30 de zile, la instanţa de contencios administrativ.

BIBLIOGRAFIE

1**xcvii**

Capitolul XII

răspunderea juridică în dreptul mediului

Secţiunea I

consideraţii generale

Importanţa răspunderii juridice în dreptul mediului

În domeniul protecţiei mediului, pentru atingerile aduse acestuia prin săvârşirea de fapte ilegale, dar şi pentru daunele ecologice produse, s-a impus necesitate stabilirii răspunderii juridice.

Conştiinţa de mediu este considerată în doctrină[xcviii] ca fiind una din cele mai importante căi de realizare a cointeresării protecţiei şi dezvoltării mediului. Realitatea confirmă însă că această conştiinţă ecologică sau este doar în formare la multe persoane, sau lipseşte, iar consecinţele negative asupra mediului sunt evidente. Din aceste motive, se apelează la legislaţie pentru suplinirea lipsei acestei conştiinţe şi pentru educarea oamenilor, chiar pe cale coercitivă.

Dreptul stabileşte regulile de conduită în domeniul mediului, dar şi sancţiunile care pot interveni în situaţiile în care aceste reguli se încalcă prin săvârşirea de fapte dăunătoare mediului.

Alături de calea cointeresării bazată pe conştiinţa de mediu, pe conştiinţa de proprietar, răspunderea juridică reprezintă una din căile importante şi eficiente de realizare a cointeresării în domeniul protecţiei şi dezvoltării mediului. Folosirea constrângerii juridice, a sancţionării faptelor anti-mediu este un mijloc necesar, alături de mijloacele de conştientizare, de stimulare şi de amplificare a interesului populaţiei, în vederea ocrotirii şi dezvoltării mediului.

Comportamentul oamenilor poate fi dirijat în direcţia respectării regulilor de conduită impuse de dreptul mediului, prin instituirea unor forme de răspundere juridică severă.

În literatura de specialitate străină[xcix] se apreciază că pentru starea actuală a mediului ar exista o responsabilitate colectivă ce aparţine: comunităţilor ştiinţifice, savanţilor, tuturor oamenilor care doresc progresul deşi sunt conştienţi că el comportă riscuri la nivelul avantajelor avute tocmai din progresele realizate.

Situaţiile care antrenează răspunderea juridică în dreptul mediului

Pot fi trase la răspundere juridică orice persoane fizice sau juridice care nu respectă legislaţia mediului. Persoanele care răspund juridic se pot afla în situaţii de *agenţi poluanţi* (când prin faptele lor poluează efectiv mediul) sau de *agenţi nepoluanţi* (când prin faptele lor ilicite nu poluează mediul propriu-zis dar acestea sunt sancţionabile după normele de dreptul mediului).

2.1. Răspunderea juridică pentru faptele poluante3

Prin faptele poluante se poluează mediul, se cauzează un prejudiciu ecologic. Răspunderea juridică pentru faptele poluante este o răspundere specială, de dreptul mediului, ce presupune existenţa unui element specialpoluarea factorilor de mediu.

Poluarea mediului poate fi rezultatul acţiunii umane dar şi rezultatul unor fenomene naturale, prin care agenţii poluanţi intoxică, poluează factorii de mediu. Poluarea factorilor de mediu (sol, subsol, păduri, ape, atmosferă) prin fapte poluante atrage răspunderea juridică.

2.2. Răspunderea juridică pentru faptele nepoluante

Normele de dreptul mediului, reglementează şi acele fapte care deşi nu poluează în mod direct mediul, sunt sancţionabile în condiţiile stipulate prin acestea şi atrag răspunderea juridică.

Reglementarea – cadru în materie, dar şi alte reglementări speciale prevăd astfel de fapte, cum ar fi: schimbarea categoriei de folosinţă a terenurilor agricole sau forestiere fără aprobare; refuzul de prezentare autorităţilor pentru mediu a datelor privitoare la emisiile de poluanţi; prezentarea de date sau informaţii false în studiile de impact asupra mediului etc.

Formele răspunderii juridice în dreptul mediului. Prezentare

Răspunderea juridică ca formă a răspunderii sociale, este o categorie juridică specifică tuturor ramurilor de drept, ce sugerează ideea de sancţiune juridică deoarece intervine în cazul încălcării prevederilor legale şi are ca efect aplicarea de sancţiuni legale. În funcţie de specificul normei juridice încălcate, răspunderea juridică îmbracă o serie de forme concrete, cum ar fi: răspunderea civilă, răspunderea represivă (contravenţională şi penală), răspunderea disciplinară.

Legea nr. 137/1995 republicată, stabileşte în art.82 doar trei forme fundamentale ale răspunderii juridice ce intervine ca urmare a încălcării prevederilor sale, respectiv: răspunderea civilă, contravenţională sau penală.

Secţiunea II

RĂSPUNDEREA CIVILĂ ÎN DREPTUL MEDIULUI

Generalităţi

Situaţiile în care intervine răspunderea civilă

Când prin fapta poluantă s-a cauzat un prejudiciu patrimonial

unei persoane, intervine răspunderea juridică civilă (delictuală sau contractuală). În cadrul răspunderii juridice civile se sancţionează, în general, o conduită antisocială a subiectelor de drept, care prin faptele lor ilicite produc pagube anumitor factori de mediu.

De regulă, răspunderea civilă are un caracter subiectiv (este dependentă de culpa autorului); când însă, legea prevede expres, poate interveni şi o răspundere obiectivă, independentă de culpa autorului.

În literatura de specialitate4 există o preocupare continuă pentru stabilirea şi identificarea pagubelor ecologice precum şi pentru stabilirea modalităţilor de reparare a acestora.

Răspunderea civilă delictuală în dreptul mediului, intervine în situaţia în care se întrunesc cumulativ, următoarele condiţii:

— Săvârşirea unei fapte ilicite (acţiune-inacţiune);

— Cauzarea unui prejudiciu (daună) ecologic;

— Existenţa unui raport de cauzalitate;

— Capacitatea delictuală a autorului în momentul săvârşirii faptei ilicite;

— Culpa autorului faptei ilicite nu este necesar a fi dovedită, dat fiind caracterul obiectiv al răspunderii civile de mediu.

Noţiunea de „daună ecologică" depoluator şi de „victimă a prejudiciului" 5

„Daună ecologică" este considerată ca fiind acea vătămare care aduce atingere tuturor factorilor de mediu, sub o formă sau alta, cu efecte ireversibile şi cu consecinţe greu de stabilit. Noţiunea de daună ecologică include prejudiciile cauzate mediului natural şi artificial, protejate din punct de vedere juridic.

Cu privire la *victima daunei ecologice* în literatura juridică de specialitate6 au existat controverse, respectiv, dacă victima unei asemenea daune este mediul sau este omul. Există opinii după care mediul este considerat cauza poluării şi nicidecum victima pagubelor; alţi autori consideră că dauna ecologică este provocată mediului de către om.

Daunele ecologice chiar dacă nu sunt cauzate direct persoanelor umane, sunt cauzate mediului care le înconjoară, factorilor de mediu şi implicit şi deţinătorilor acestora, cărora le revine sarcina probei (pagubei ecologice, poluatorului şi raportului de cauzalitate).

Victima prejudiciului ecologic, se apreciază că este mediul7, deoarece specificul răspunderii civile în dreptul mediului constă în

faptul că prejudiciul este cauzat mediului, deoarece dacă prejudiciul ecologic ar fi creat omului şi bunurilor sale s-ar angaja instituţia răspunderii civile delictuale proprie dreptului civil, fără particularităţi. Deşi daunele ecologice se răsfrâng în cele din urmă asupra omului, raportul de cauzalitate este cel dintre fapta ilicită şi modificarea adusă mediului, indiferent dacă aceasta a condus sau nu la prejudicierea unor persoane. Tocmai în aceasta constă specificul răspunderii pentru prejudiciile cauzate mediului.

Prejudiciile ecologice pot fi cauzate factorilor naturali sau artificiali, şi în funcţie de gravitatea lor se grupează în: deteriorări ale mediului şi dezastre ecologice.

Victimă a poluării este titularul unui drept sau interes, care reclamă o vătămare a integrităţii sale fizice, a unui interes de natură patrimonială sau care acţionează ca gestionari sau apărători a unor elemente de mediu (O.N.G.)

Victima poluării are dreptul la repararea integrală a prejudiciului ecologic suferit, ceea ce implică o echivalenţă între paguba cauzată şi repararea acesteia.

Poluatorul mediului poate fi, în termeni generali, orice persoană fizică sau juridică, precum şi natura. În termeni juridici, poluator al mediului este acea persoană care a cauzat prejudiciu mediului şi care răspunde juridic pentru consecinţele negative ale faptelor sale (acţiuni-inacţiuni) produse mediului. Ca subiect al raportului juridic de mediu, poluatorul este acea persoană care răspunde atât pentru pagubele cauzate prin poluare (în calitate de poluator) cât şi pentru faptele de încălcare a normelor juridice de mediu fără consecinţa poluării (în calitate de subiect de drept).

Evaluarea şi repararea daunelor ecologice

În practica judiciară străină s-au conturat următoarele căi fundamentale de evaluare a daunelor ecologice:

— Evaluarea pagubelor ecologice cauzate integrităţii persoanelor şi bunurilor lor sau activităţilor comerciale;

— Evaluarea pagubelor aflate în afara circuitului civil;

— Evaluarea daunelor ecologice prin negocierea acestora dintre reprezentanţii statului, poluatorului, victimelor, etc.

Repararea pagubelor ecologice este o operaţiune dificilă şi complexă ce nu se poate asigura de fiecare dată complet şi perfect deoarece:

— Prejudiciul nu este reparabil întotdeauna în natură;

— Sursa poluării este de multe ori imprecisă şi din acest motiv autorul poluării nu se poate identifica;

Repararea daunelor ecologice presupune în prealabil:

— Stabilirea responsabilului (persoană fizică sau juridică, instituţie sau autoritate publică);

— Identificarea victimei poluării;

— Stabilirea modalităţii de reparare a prejudiciului ecologic cauzat.

Stabilirea unei legături de cauzalitate între poluare şi paguba rezultată este dificilă, deoarece de cele mai multe ori paguba, vătămarea se produce mai târziu, fapt pentru care, în acest sens se instituie o prezumţie a probabilităţii legăturii cauzale. Legătura de cauzalitate este dificil de stabilit adesea şi datorită pluralităţii surselor potenţiale de prejudiciu ecologic şi mai ales datorită caracterului acestora.

Astfel, problema cauzalităţii şi respectiv, cea a determinării poluatorului este dificilă şi pentru că paguba ecologică poate fi consecinţa mai multor fapte ale aceleiaşi persoane, sau poate fi consecinţa unui sistem de acţiuni-inacţiuni exercitate de mai multe persoane, caz în care se pune problema identificării şi individualizării acestora. Când poluatorul nu poate fi identificat sau atunci când poluarea este rezultatul unui fenomen natural, repararea prejudiciului se face dintr-un fond special, extrabugetar.8

În cazul activităţilor generatoare de risc major, este obligatorie asigurarea pentru daune, situaţie în care obligaţia de reparare a prejudiciului ecologic revine societăţii de asigurări căreia poluatorul îi plăteşte asigurarea respectivă.

În literatura şi practica judiciară străină s-au stabilit, în scopul determinării legăturii de cauzalitate, următoarele sisteme:

— Sistemul echivalenţei condiţiilor (consideră drept cauză a poluării, toate faptele care au precedat apariţia prejudiciului);

— Sistemul cauzei proxime (propune din multitudinea cauzelor care au precedat prejudiciul pe ultima care a înglobat şi efectul celorlalte);

— Sistemul cauzei adecvate (consideră drept cauză doar pe aceea care în mod obişnuit este tipică pentru producerea acelui tip de prejudiciu ecologic).

Modalitatea cea mai privilegiată şi mai corectă de reparare a prejudiciului ecologic este repararea în natură însă, distrugerea fizică face dauna ireversibilă de cele mai multe ori, situaţie în care se impune reparaţia prin echivalent.

Pentru a interveni răspunderea civilă în dreptul mediului, prejudiciul trebuie să întrunească următoarele *condiţii*:

— Să fie patrimoniale (să aibă un efect cuantificat în cost al daunelor);

— Să fie cert (să existe; sunt certe atât prejudiciile actuale cât şi cele viitoare dacă există certitudinea că ele se vor produce);

— Să fie determinat ca întindere, ca valoare (pe bază de expertize judiciare).

Deoarece evaluarea exactă a prejudiciului nu este posibilă întotdeauna, Legea mediului prevede obligaţia poluatorului de a repara prejudiciul cauzat şi de a reface cadrul natural deteriorat, încercând o restabilire a condiţiilor anterioare producerii prejudiciului, urmărindu-se prin aceasta o „*restitutio in integrum*" în dreptul mediului.

Există prejudicii ecologice cauzate prin fapta ilicită a unei singure persoane dar există prejudicii ecologice cauzate prin fapta ilicită a mai multor persoane.

Răspunderea civilă obiectivă

Necesitatea răspunderii civile obiective

Art.81 alin.1 din Legea nr. 137/1995, republicată, stabileşte categoric faptul că: „Răspunderea pentru prejudiciu *are caracter obiectiv*, independent de culpă" 9. La baza instituirii răspunderii civile obiective pentru pagubele ecologice a stat modelul răspunderii civile obiective, independente de culpă, prevăzută de dispoziţiile art.1.000 alin.1 din Codul civil10.

Necesitatea obiectivizării răspunderii juridice în dreptul mediului a fost susţinută de o serie de autori, fiind fondată pe *ideea de* risc11, după care orice activitate desfăşurată de o persoană creează un risc pentru alta, făcând responsabil pe autorul său pentru prejudiciul pe care-l poate cauza fără a mai fi nevoie de dovada culpabilităţii.

Răspunderea celor care au determinat o acţiune asupra mediului, modificând şi afectând calităţile sale, se antrenează sub forma obligării acestora la repararea prejudiciilor provocate. Răspunderea pentru riscul ecologic se angajează în situaţiile în care

poluarea este determinată de activitatea generală a unor agenţi economici12.

Poluarea fiind rezultatul acumulării lente a unor efecte negative care produc latent consecinţe negative, periculoase, grave asupra mediului, impune reguli particulare în privinţa răspunderii pentru pagubele cauzate. Regimul răspunderii civile pentru risc impune indemnizaţia victimei, indiferent de culpa autorului, singurul caz de exonerare a răspunderii fiind forţa majoră.

Alături de principiul special al răspunderii civile obiective independentă de culpă, Legea mediului consacră în materie de răspundere pentru prejudiciu şi *răspunderea soildară*, în cazul pluralităţii autorului13.

Prin instituirea acestor principii complementare, se urmăreşte satisfacerea cerinţelor principiului fundamental „poluatorul plăteşte".

Prin instituirea răspunderii obiective, independente de culpă, victima poluării va trebui să dovedească numai existenţa prejudiciului şi raportul de cauzalitate între faptă şi pagubă, eliminându-se proba culpei, care este deosebit de dificilă în materie ecologică.

De asemenea, prin instituirea răspunderii solidare, în caz de pluritate de autori, coautorii prejudiciului ecologic vor răspunde solidar, independent de culpa lor. În ceea ce priveşte obligaţia de asigurare pentru daune în cazul activităţilor generatoare de *risc major*, problemele controversate în literatura de specialitate sunt legate de faptul că nu există o definiţie clară şi o identificare corespunzătoare a unor asemenea activităţi14.

Legislaţia specială cuprinde dispoziţii care consacră, pentru anumite cazuri de degradare, sau poluare a mediului, răspunderea civilă, bazată pe culpa autorului15 aceasta reprezentând o excepţie de la regula instituită prin art. 81 din legea cadru. Acest fapt apreciem că demonstrează o necesitate a legilor succesive cu privire la consecinţele produse mediului prin diferite activităţi.

Caracteristicile răspunderii civile obiective

Caracterul obiectiv al răspunderii juridice pentru cauzarea prejudiciilor ecologice prezintă următoarele *caracteristici*:

— Poluatorul, parte a raportului juridic de răspundere civilă, este responsabil indiferent dacă este sau nu culpabil;

— Poluatorul este ţinut responsabil în anumite condiţii chiar şi pentru cazul de forţă majoră;

— Poluatorul este exonerat de răspundere juridică în cazul unui cataclism natural excepţional şi în cazul în care prejudiciul ecologic a fost cauzat prin fapta grav culpabilă a victimei;

— Victima prejudiciului ecologic, parte şi ea în raportul juridic de răspundere, are dreptul să pretindă repararea prejudiciului suferit prin dovada pagubei cauzate;

— Indiferent de atitudinea subiectivă a poluatorului, victima prejudiciului ecologic are dreptul la despăgubire;

— Culpa autorului nu trebuie dovedită, ea este prezumată, singurul raport cauzal dintre fapta ilicită şi rezultatul ei dăunător asupra mediului fiind un temei suficient pentru antrenarea răspunderii reparatorii, eliminându-se astfel obstacolul probei culpei, fapt foarte dificil în materie ecologică;

— Proba existenţei culpei fiind inutilă, asigurarea calităţii şi protecţiei mediului este o obligaţie de rezultat;

— Răspunderea civilă obiectivă, prin dreptul mediului reprezintă o excepţie de la regula, după care se răspunde dependent de culpă, spre deosebire de răspunderea civilă, din dreptul civil unde regula generală este răspunderea întemeiată pe greşeală;

— Răspunderea civilă obiectivă pentru daunele ecologice este în deplină concordanţă cu caracterul variat al mijloacelor şi căilor de poluare;

Alte cazuri de răspundere civilă obiectivă consacrate de legislaţia internă

Răspunderea civilă delictuală obiectivă este reglementată expres şi de alte acte normative, amintind în acest sens, Codul aerian român din 195316 şi Legea nr. 111/1996 republicată în 1998, privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare17.

Răspunderea civilă obiectivă pentru pagubele cauzate mediului de către aeronave

Articolul 47 din Codul aerian reglementează răspunderea juridică obiectivă a operatorului aerian pentru orice prejudiciu care a produs decesul sau vătămarea sănătăţii pasagerilor ori avarierea sau pierderea bagajelor, a mărfii şi/sau a poştei. Din interpretarea acestui text de lege se pot desprinde următoarele *reguli*:

— Răspunderea pentru prejudiciile cauzate revine celui ce exploatează aeronava (operatorului aerian);

— Răspunderea juridică care se angajează este răspunderea

civilă contractuală, care intervine doar în situaţia cauzării de prejudicii pentru pasageri;

— Răspunderea este independentă de culpa celui ce exploatează aeronava sau de culpa unei terţe persoane;

— Exploatantul aeronavei este exonerat de răspundere, numai dacă dovedeşte că prejudiciul cauzat se datorează intenţiei sau culpei grave a victimei;

Instituirea răspunderii juridice obiective delictuale (pentru cauzarea de prejudicii persoanelor aflate la sol şi bunurilor acestora) se justifică prin aceea că, aeronautica a introdus în viaţa socială un izvor de primejdii deosebit de grav, terţul de la sol fiind în neputinţă de a se apăra, de a stabili cauza unor accidente aviatice şi de a dovedi culpa exploatantului aeronavei. Astfel, prejudiciile cauzate vieţii şi sănătăţii persoanelor şi bunurilor acestora aflate la sol, dă naştere unui drept la repararea prejudiciului, dacă victima dovedeşte paguba suferită şi raportul cauzal cu acţiunea aeronavei, fără a fi necesară dovada culpei celui ce o exploatează, deoarece aceasta se prezumă.

Răspunderea civilă obiectivă pentru pagubele cauzate prin activităţi nucleare18.

Utilizarea energiei nucleare pe scară tot mai largă la nivel mondial, a pus şi problema securităţii desfăşurării activităţilor în domeniul nuclear, precum şi problema răspunderii pentru prejudiciile cauzate în astfel de activităţi.

La nivel naţional şi internaţional, s-au adoptat reglementări adecvate, ce cuprind norme severe de securitate cu privire la industria nucleară, la gravitatea pagubelor şi consecinţelor ce se pot produce prin desfăşurarea activităţilor în domeniul nuclear dar şi la dificultatea şi complexitatea reparării prejudiciilor cauzate.

Consecinţele dezastruoase ale accidentelor nucleare au determinat reglementarea regimului juridic în materie nucleară, la început la nivel internaţional.

Convenţia de la Paris din anul 1960 şi de la Viena din 1963, privind răspunderea civilă pentru daunele nucleare urmate de Protocolul comun referitor la aplicarea Convenţiei de la Viena 19, stabilesc regimul particular al răspunderii civile pentru pagubele nucleare.

Dispoziţiile acestor convenţii internaţionale au stabilit următoarele *principii* în legătură cu răspunderea civilă pentru daunele

nucleare:

— Răspunderea civilă pentru daunele nucleare este o răspundere obiectivă şi exclusivă;

— Responsabilul este exploatantul;

— Cei ce desfăşoară activităţi în domeniul nuclear au obligaţia de asigurare sau altă garanţie financiară;

— Nediscriminarea şi unitatea de jurisdicţie;

Legea nr. 111/1996 privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare republicată în 1998, cuprinde reglementări ce vizează problema autorizării în domeniul nuclear, obligaţiile titularilor de autorizaţie şi ale persoanelor fizice şi juridice care desfăşoară astfel de activităţi, supravegherea stării de sănătate a personalului, a populaţiei şi a mediului, răspunderea civilă pentru pagubele nucleare etc.

Exploatantul unei instalaţii nucleare este responsabil pentru toate daunele nucleare produse la instalaţia respectivă. Daunele nucleare care dau naştere dreptului la reparaţie conform regimului special, sunt cele provocate de accidentele nucleare şi care nu sunt exceptate de la reparaţie de către dispoziţiile exprese în materie.

3.2.1. *Principiile răspunderii civile în domeniul nuclear*

Exploatantul răspunde obiectiv de orice daună nucleară, victima fiind dispensată de obligaţia dovedirii culpei, ea trebuie doar să identifice persoana răspunzătoare de accidentul nuclear care de regulă, este titularul autorizaţiei prealabile. Excepţia de la *principiul răspunderii obiective a exploatantului* o reprezintă: cazul răspunderii solidare a mai multor exploatanţi şi culpa gravă a victimei.

Un alt principiu al răspunderii pentru daune nucleare îl constituie *principiul dirijării răspunderii spre exploatant*, după care acesta este cel ţinut să repare în mod exclusiv pagubele cauzate printr-un accident nuclear, victima neputând acţiona contra unui terţ. De asemenea, exploatantul nu are drept de regres împotriva altor persoane, decât dacă există o cauză contractuală expresă.

Răspunderea exploatantului este guvernată şi de *principiul limitării în timp* a dreptului de a introduce cererea în reparaţie (zece ani de la data accidentului nuclear20, sau trei ani de la data de la care victima a cunoscut dauna nucleară şi identitatea exploatantului21), precum şi *principiul limitării cuantumului maxim de acoperire a pagubei*.

3.2.2. Cauze exoneratoare de răspundere civilă obiectivă pentru daunele nucleare

Aceste cauze sau situaţii exoneratoare de răspundere juridică au un caracter restrictiv şi cuprind următoarele ipoteze:

— Tulburări politice cu caracter intern, cum sunt: insurecţia armată, războiul civil, etc.

— Tulburări politice cu caracter internaţional: conflicte armate, cazuri de terorism, etc.

— Cataclism natural excepţional, calamităţi catastrofale.

Secţiunea Iii

Răspunderea contravenţională în dreptul mediului

Consideraţii generale

Definiţie. Trăsături caracteristice ale răspunderii contravenţionale în domeniul dreptului mediului şi ale contravenţiei ecologice

Răspunderea contravenţională în dreptul mediului intervine atunci când faptele de degradare a mediului prezintă un pericol social mai redus, fiind incluse în categoria contravenţiilor prin legi sau alte acte normative.

La această formă a răspunderii juridice22 se recurge în dreptul mediului în situaţia săvârşirii contravenţiilor ecologice, ea prezentând o serie de avantaje cum ar fi:

— Procedura judiciară este rapidă, lucru favorabil reparării cu prioritate a prejudiciilor ecologice;

— Măsurile dispuse sunt executorii;

— Sancţiunile contravenţionale se aplică de către agenţi specializaţi.

Contravenţia ecologică este fapta săvârşită cu vinovăţie, de un pericol social mai redus decât infracţiunea, prin care se aduce atingere factorilor de mediu. Contravenţia ecologică vizează, de regulă, încălcarea obligaţiilor legale privind protecţia şi conservarea mediului, iar încălcarea prevederilor acesteia naşte prezumţia de culpă.

Contravenţia ecologică, poate consta într-o acţiune sau inacţiune, săvârşită cu intenţie sau din culpă, iar forma răspunderii juridice care intervine este răspunderea contravenţională ecologică (ca răspundere specifică, de dreptul mediului), ce prezintă o serie de trăsături proprii şi care este strâns legată de alte instituţii juridice ale dreptului mediului.

Elementele constitutive ale contravenţiei ecologice

Contravenţia de mediu cuprinde următoarele *elemente constitutive*:

— *Obiectul* – îl constituie valorile, relaţiile sociale de mediu, factorii naturali şi artificiali, interesele legitime privitoare la un mediu sănătos, nepoluat, afectate de poluare şi apărate prin norme juridice de mediu;

— *Subiectul* – poate fi activ (persoană fizică sau juridică responsabilă de săvârşirea contravenţiei ecologice), sau pasiv (societatea, reprezentată formal-juridic de stat);

— *Fapta ilicită* – constă în nerespectarea de către subiectul activ a unor interdicţii sau obligaţii imperativ prevăzute de legislaţia mediului, prin care se produc consecinţe negative pentru mediu. Acţiunea ilicită constă în a face ceva ce nu este permis, în a acţiona într-un mod prohibit de normele juridice imperative din legislaţia mediului (poluarea apelor prin deversare de deşeuri, hidrocarburi, capturarea de animale interzise, etc.), iar inacţiunea ilicită constă în a nu face ceva, în a nu acţiona în direcţia indicată de legislaţia mediului (neasigurarea de sisteme proprii de supraveghere a unor instalaţii etc.);

— *Vinovăţia* – este atitudinea psihică negativă a contravenientului faţă de faptă şi de urmările sale. Contravenientul poate acţiona ilicit cu intenţie sau din culpă.

Categorii de contravenţii ecologice şi de sancţiuni contravenţionale

Art. 83 din Legea nr. 137/1995, republicată, consacră următoarele *categorii de contravenţii* sancţionate cu amendă:

— Încălcarea prevederilor legale privind obligaţiile ce revin autorităţilor publice centrale şi locale în legătură cu: emiterea acordului sau autorizaţiei de mediu; publicitatea procedurii de autorizare; revizuirea bilanţului de mediu; elaborarea programului de conformare, a normelor tehnice şi a regulamentelor privind protecţia împotriva poluării radioactive etc.

— Încălcarea obligaţiilor persoanelor fizice şi juridice în legătură cu: furnizarea de date corecte pentru elaborarea studiilor de impact; regimul îngrăşămintelor chimice, pesticidelor, etc.

— Încălcarea de către proprietari şi deţinători legali de terenuri, a obligaţiilor de întreţinere a spaţiilor verzi; perdelelor forestiere, a

gardurilor vii etc.

— Încălcarea prevederilor legii, de către persoane fizice sau juridice, privind respectarea obligaţiilor autorităţilor administraţiei porturilor, conformarea la dispoziţiile autorităţii pentru protecţia mediului etc.

Cuantumul amenzilor contravenţionale se actualizează anual prin Hotărâre de Guvern.

Amenda contravenţională, este sancţiunea cea mai frecvent utilizată pentru încălcarea normelor de dreptul mediului prin fapte contravenţionale. Ea reprezintă suma de bani pe care contravenientul trebuie să o plătească (voluntar sau silit), cuantumul ei fiind stabilit în funcţie de gradul de pericol social al faptei, de împrejurările săvârşirii faptei şi urmările ei, precum şi de persoana contravenientului.

Amenda aplicată contravenţiilor ecologice are caracter legal, cuantumul ei este cuprins între cele două limite legale, iar individualizarea ei se face conform legii. În multe ţări din Europa, amenda pentru mediu nu cunoaşte o limită maximă, iar în ţări ca Polonia, Cehia, Ungaria, amenda este proporţională cu gradul de poluare şi cu periculozitatea acestuia.

Alături de amenda contravenţională, unele legi speciale în domeniu prevăd şi *sancţiuni contravenţionale complementare* care se aplică cumulat cu amenda, cum ar fi:

— *Confiscarea sau sechestrarea*, unor bunuri ce au legătură cu fapta contravenţională (produse prin contravenţie sau utilizate pentru săvârşirea ei), şi care trec în proprietatea statului, fără plată, urmând a fi valorificate, conservate sau distruse, după caz.

— *Anularea sau suspendarea autorizaţiei*, obţinută pe baza unor date sau informaţii false (autorizaţii de comercializare, utilizare şi prestări servicii la produsele de uz fitosanitar, pesticide, îngrăşăminte chimice).

— *Refuzul de acordare de aprobări sau licenţe de import pe timp de 2 – 10 ani*, pentru produse, substanţe şi deşeuri toxice dacă nu se conformează dispoziţiilor cerute în acest sens.

— *Retragerea avizului pentru operaţiuni de comerţ exterior*, pentru o perioadă cuprinsă între 2 – 10 ani, pentru cei ce nu respectă regimul impus pentru diferite substanţe, produse destinate operaţiunilor de comerţ exterior.

— *Suspendarea sau încetarea unor activităţi pe diferite perioade*

Subiecte ale răspunderii contravenţionale în materia protecţiei mediului, cele care sunt pasibile de aplicarea sancţiunii contravenţionale în condiţiile legii şi care pot fi orice persoane fizice indiferent de cetăţenie sau rezidenţă, precum şi persoanele juridice ca entităţi colective, cu precizarea că amenzile aplicate acestora sunt în cuantum majorat.

Cauzele exoneratoare de răspundere contravenţională ecologică

Conform dispoziţiilor generale în materia contravenţiilor sunt: legitima apărare, cazul fortuit, constrângerea fizică sau morală, eroarea de fapt, starea de necesitate, iresponsabilitatea, minoritatea făptuitorului, prescripţia executării sancţiunii23.

Procedura contravenţională şi executarea sancţiunilor contravenţionale

Procedura contravenţională presupune următoarele *etape*:

— *Constatarea contravenţiilor ecologice* se face, de regulă, de către personalul împuternicit al ministerului de resort sau a celui cu atribuţii apropiate, de către persoanele împuternicite de administraţia judeţeană şi locală, de către ofiţerii şi subofiţerii de poliţie, de către personalul M.A.N., împuternicit în domeniile sale de activitate, conform competenţelor locale24

— *Aplicarea sancţiunilor contravenţionale* se face, de regulă, de către agentul constatator, după procedura obişnuită sau după o procedură specială, pe baza procesului-verbal de constatare a contravenţiei care trebuie să îndeplinească condiţiile cerute de lege.

— Împotriva procesului-verbal de constatare şi de aplicare a sancţiunii se poate face *plângere* în termen de 30 de zile de la data comunicării actului (art. 84 din legea-cadru), care se depune la organul din care face parte agentul constatator, urmând a se înainta judecătoriei în a cărei rază teritorială s-a săvârşit contravenţia; plângerea suspendă executarea, iar hotărârea judecătorească este definitivă şi executorie.

Executarea sancţiunilor contravenţionale

După natura lor, sancţiunile contravenţionale se execută în diferite *moduri*:

— *Amenda contravenţională*, se execută de contravenient prin plata sumei de bani stabilită, voluntar sau pe calea executării silite; termenul de executare prin achitare este de 15 zile de la data comunicării procesului-verbal sau a înştiinţării de plată; neachitarea

amenzii în termenul legal declanşează procedura executării silite, prin organele competente.

— *Sancţiunea suspendării, retragerii sau anulării autorizaţiei de funcţionare*, se execută prin comunicarea acesteia.

Secţiunea Iv

Răspunderea penală în dreptul mediului

Consideraţii generale

Din categoria instrumentelor juridice de protecţie şi conservare a mediului, mijloacele de drept penal sunt cele mai severe.

Răspunderea penală, alături de celelalte forme ale răspunderii juridice specifice dreptului mediului este un mijloc represiv important pentru protecţia şi dezvoltarea mediului. Prin implicarea legii penale în protecţia mediului, se urmăreşte realizarea în primul rând a uneia din funcţiile sale fundamentale, respectiv funcţia preventivă (prevenţia generală şi prevenţia specială).

Comportamentele inconvenabile din punct de vedere social-economic sunt reglementate şi incriminate atât prin norme de incriminare-cadru cât şi prin norme de incriminare speciale.

Capitolul V din Partea specială a proiectului de Cod penal român, se intitulează „Crime şi delicte contra mediului înconjurător". Astfel, art.369 este în legătură cu încălcarea regulilor privind protecţia atmosferei, art.370 – 373 cuprinde dispoziţii privind încălcarea regulilor privind protecţia apei; art.374 – 376 cuprinde dispoziţii privind protecţia fondului piscicol şi a vânatului, precum şi protecţia fondului forestier; art.37 se referă la poluarea fonică, iar art.378 la poluare accidentală.

Răspunderea penală pentru încălcarea legislaţiei mediului, se înscrie în cadrul răspunderilor infracţionale, specificul angajării ei în domeniul protecţiei mediului fiind determinat de natura obiectului ocrotit de lege, respectiv factorii de mediu, a căror atingere este adusă prin infracţiunea săvârşită.

Infracţiunea ecologică, poate fi definită ca fiind fapta socialmente periculoasă, săvârşită cu vinovăţie, ce reprezintă o ameninţare a intereselor societăţii în domeniul protecţiei mediului, a vieţii şi sănătăţii oamenilor. Infracţiunea ecologică este acea faptă periculoasă ce constă în poluarea mediului (natural sau artificial), perturbarea activităţii de prevenire, reducere sau înlăturare a poluării, de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor, animalelor şi

plantelor sau să producă mari pagube economiei naţionale.

Infracţiunea de mediu reprezintă o categorie relativ nouă, de ultimă generaţie, în cadrul general al infracţiunilor. Ea are ca rezultat afectarea obiectivă a calităţii mediului sau punerea în pericol a acestei valori sociale. Infracţiunile de mediu pot fi fapte comisive sau omisive săvârşite cu vinovăţie sub formă de intenţie sau culpă sub toate modalităţile lor.

Infracţiunea ecologică este un element constitutiv al raportului de răspundere penală în dreptul mediului. Raportul juridic penal de mediu cuprinde: subiectele, conţinutul şi obiectul.

Subiectele raportului de răspundere penală în dreptul mediului sunt: subiectele active (persoane fizice şi juridice) şi subiectele pasive (statul). Persoana fizică este subiect activ dacă îndeplineşte condiţiile generale de responsabilitate juridică penală. De regulă, subiecţii activi sunt calificaţi. Subiectul pasiv general la infracţiunile de mediu este stabil, deoarece el este chemat să asigure respectarea ordinii de drept pe teritoriul asupra căruia îşi exercită suveranitatea, respectiv, respectarea calităţii mediului. Subiecte pasive secundare sunt acele persoane fizice sau juridice care sunt titulare ale valorii sociale protejate.

Obiectul raportului juridic de mediu îl reprezintă acţiunea-inacţiunea prin care se încalcă dispoziţiile legale cu privire la menţinerea, dezvoltarea şi protejarea durabilă a mediului, la respectarea dreptului fundamental al omului la un mediu sănătos. Răspunderea penală pentru infracţiunile ecologice atrage sancţionarea penală.

Aspecte specifice privind răspunderea penală în dreptul mediului

Art. 82 din Legea nr. 137/1995 dispune că: „Încălcarea prevederilor acestei legi atrage după sine răspunderea contravenţională, civilă sau penală după caz”.

Răspunderea penală în acest domeniu este prevăzută nu numai în legea-cadru ci şi în alte legi speciale, sectoriale (Codul silvic, Legea nr. 103/1996, Legea nr. 107/1996, Legea nr. 111/1996, republicată în 1998, Legea nr. 18/1991 republicată, Legea nr. 169/1997, Legea nr. 60/1974, Codul penal, Codul aerian etc.)

În temeiul unor reglementări naţionale şi internaţionale cu privire la răspunderea penală în domeniul mediului25, s-a format o

legislaţie penală, specială, iar în doctrină s-a consacrat un drept penal al mediului.

Pentru angajarea răspunderii penale în dreptul mediului, infracţiunea ecologică trebuie să aibă un pericol social ridicat şi să prezinte o serioasă ameninţare a intereselor globale ale oamenilor, plantelor şi animalelor, a bunurilor materiale.

Răspunderea penală în acest domeniu se aplică ca ultimă măsură şi are ca sarcină protejarea relaţiilor sociale de mediu prin reprimarea infracţiunilor ecologice.

Legea nr. 137/1995, republicată, este legea generală în materie raportată la alte legi speciale în acelaşi domeniu, dar este în acelaşi timp o lege specială dacă o raportăm la Codul penal.

Legea nr. 137/1995 incriminează la art. 85 un număr de 32 de infracţiuni ecologice, unele dintre ele fiind variante ale unor infracţiuni din Codul penal, altele sunt infracţiuni-cadru în raport cu cele prevăzute în legi speciale, iar altele reprezintă incriminări noi26.

Luând în considerare specificitatea dispoziţiilor penale înscrise în Legea nr. 137/1995, în raport cu cele din Codul penal şi din legile speciale, în doctrina de specialitate27 s-au stabilit următoarele reguli de interpretare:

— Când aceeaşi faptă întruneşte cumulativ atât elementele infracţiunii înscrise în Legea nr. 137/1995, cât şi cele ale infracţiunii speciale înscrise într-o lege specială, vor avea prioritate de aplicare dispoziţiile din legea specială (indiferent dacă este sau nu favorabilă făptuitorului) datorită caracterului lor special într-un sector dat;

— Când aceeaşi faptă întruneşte cumulativ atât elementele infracţiunii înscrise în Codul penal, cât şi cele ale infracţiunii înscrise în Legea nr. 137/1995 ca lege specială, vor fi aplicabile exclusiv dispoziţiile penale speciale înscrise în Legea nr. 137/1995;

— Când o faptă este considerată infracţiune ecologică de o lege specială, fără a fi incriminată astfel şi în legea-cadu nr. 137/1995, nu înseamnă că fapta a fost dezincriminată de legea generală, ci se aplică exclusiv dispoziţiile penale speciale din legea specială.

Clasificarea (gruparea) infracţiunilor ecologice

Din interpretarea art.85 din Legea nr. 137/1995, *în funcţie de pedepsele aplicabile*, infracţiunile ecologice se pot grupa în două mari *categorii*:

— *Infracţiuni de pericol calificat*, care cuprind faptele de natură

să pună în pericol viaţa ori sănătatea umană, animală sau vegetală (art.85 punct 1 şi 2);

— *Infracţiuni de rezultat şi de* pericol28, care cuprind faptele ce se concretizează printr-un rezultat negativ pentru mediu (contaminarea mediului cu substanţe toxice, pesticide etc.), sau care pun în pericol viaţa, sănătatea sau integritatea corporală a unor persoane (continuarea activităţii după dispunerea încetării acesteia), fiind prevăzute de art.85 pct. 3 şi 4.

După obiectul supus ocrotirii, infracţiunile se grupează în:

Infracţiuni prin care se aduc atingeri activităţilor economice şi sociale cu impact asupra mediului, care la rândul lor se grupează în:

a) Infracţiuni cu privire la procedura de autorizare cum sunt:

— Continuarea activităţii după suspendarea acordului/autorizaţiei de mediu;

— Eliberarea acordului/autorizaţiei fără documentaţia obligatorie completă;

— Prezentarea unor concluzii false în studiile de impact *b) Infracţiuni la regimul substanţelor şi deşeurilor toxice şi periculoase* care cuprind:

— Infracţiunea de introducere în ţară pentru depozitare, stocare, distrugere a acestor categorii de substanţe;

— Infracţiunea de nesupunere la testare a oricărei substanţe noi;

— Infracţiunea de transport sau tranzit, fără autorizaţie de pesticide şi de substanţe sau deşeuri periculoase;

— Infracţiunea de omisiune a raportării prompte a unui accident major;

— Infracţiunea de incinerare a deşeurilor periculoase în instalaţii neomologate;

— Infracţiunea de depozitare a deşeurilor sau substanţelor periculoase în spaţii subterane neautorizate sau neadecvate;

— Infracţiunea de neluare a măsurilor corespunzătoare pentru limitarea impactului substanţelor sau deşeurilor periculoase asupra mediului;

— Infracţiunea de aprobare sau facilitare ilegală a intrării în ţară a substanţelor sau deşeurilor periculoase c) *Infracţiuni la regimul îngrăşămintelor chimice şi a pesticidelor*, includ:

— Infracţiunea de folosire a momelilor periculoase pentru

omorârea animalelor sălbatice, a peştilor, în scop de consum sau comercializare;

— Infracţiunea de neasigurare şi nesupraveghere a depozitelor pentru pesticide şi îngrăşăminte chimice;

— Infracţiunea de fabricare, utilizare fără autorizaţie a acestor substanţe;

— Infracţiunea de nerespectarea interdicţiilor privind utilizarea îngrăşămintelor chimice şi pesticidelor pe terenurile agricole.

d) *Infracţiuni la regimul protecţiei împotriva radiaţiilor ionizante*, grupează:

— Infracţiunile de contaminare a mediului sau expunerea populaţiei la radiaţii datorită nesupravegherii surselor de radiaţii ionizante.

— Infracţiunile de omisiune a raportării prompte a creşterii contaminării peste limita admisă.

Infracţiunile prin care se aduce atingere protecţiei resurselor naturale şi conservării biodiversităţii, cuprind:

a) *Infracţiuni privind protecţia apelor şi ecosistemelor acvatice*, ca de exemplu:

— Infracţiuni de nerespectare a restricţiilor pentru protecţia apelor şi a atmosferei;

— Infracţiuni de spălare în apele naturale, a ambalajelor de pesticide şi de alte substanţe periculoase, a utilajelor folosite la transportul lor etc.

— Infracţiuni de descărcare direct în apele naturale a apelor uzate şi a deşeurilor de pe anumite vase sau platforme.

Constatarea şi cercetarea infracţiunilor ecologice se fac din oficiu, de către organele de urmărire şi cercetare penală, potrivit competenţei legale. De la caz la caz, infracţiunile prevăzute de art.85 din Legea nr. 137/1995, republicată, pot intra în concurs cu alte infracţiuni prevăzute de Codul penal.

NOTE BIBLIOGRAFICE

CAPITOLUL XIII

SISTEMUL DE MANAGEMENT AL MEDIULUI

SECŢIUNEA I

CONSIDERAŢII GENERALE PRIVIND SISTEMUL DE MANAGEMENT AL MEDIULUI1**c**

1. Aspecte definitorii pentru sistemul de management al

mediului

În prezent, tot mai multe instituţii şi organizaţii sunt preocupate de atingerea unor performanţe de mediu prin controlul impactului produs de activitatea pe care o desfăşoară asupra mediului şi în acelaşi timp, de dezvoltarea capacităţii lor de a mediatiza aceste performanţe. Aceste preocupări se înscriu în contextul dezvoltării unor politici economice şi legislative, a unor măsuri destinate să încurajeze protecţia mediului, a creşterii preocupării părţilor interesate faţă de problemele şi dezvoltarea durabilă a mediului.

În scopul atingerii unor astfel de deziderate, nu sunt suficiente doar analizele şi auditurile de mediu. Pentru ca unele întreprinderi să satisfacă cerinţele legale şi propriile obiective în domeniul mediului, ele trebuie să realizeze aceste analize în cadrul unui sistem structurat de management de mediu care să fie integrat în ansamblul general al activităţilor de management.

Acest sistem structurat de management al mediului face obiectivul unor standarde internaţionale cuprinse în seria ISO 14.000, standarde care sintetizează elementele specifice unui sistem de management al mediului.

Prevederile unui astfel de sistem de management pot fi integrate în structura oricăror cerinţe de management, în scopul atingerii obiectivelor de mediu sau a obiectivelor economice fixate.

Sistemul de management de mediu reprezintă instrumentul de lucru ce permite unei organizaţii să atingă şi să controleze în mod sistematic nivelul performanţei pe care şi l-a fixat.

Un alt element important este gradul de generalitate al sistemului prezentat, aplicabil tuturor organizaţiilor (de orice tip şi cu orice mărime), adaptabil diverselor condiţii geografice, culturale şi sociale.

Reuşita unui sistem de management de mediu constă în asumarea responsabilităţilor la toate nivelurile şi funcţiile existente în cadrul organizaţiei.

Scopul principal al unui sistem de management al mediului este asigurarea ocrotirii mediului; prevenirea poluării; asigurarea unui echilibru între aceste elemente şi necesităţile sociale şi economice. Aplicarea unui astfel de sistem permite organizaţiei respective să stabilească şi evalueze eficienţa procedurilor utilizate pentru elaborarea politicii sale de mediu şi în acelaşi timp să se conformeze

acestora şi să demonstreze această conformitate.

2. Domeniul de aplicare al sistemului de management al mediului

Sistemul de management al mediului poate fi aplicat acelor *activităţi şi aspecte de mediu* pe care organizaţia le poate controla şi influenţa. Acesta trebuie să îndeplinească o serie de cerinţe astfel încât să permită organizaţiei care-l aplică să-şi formuleze politica şi obiectivele de mediu în contextul respectării prevederilor legislative, ţinând seama în acelaşi timp de impactul activităţii sale asupra mediului. Sistemul de management al mediului este aplicabil acelor organizaţii care au următoarele obiective:

— Să transpună în practică, să menţină şi să îmbunătăţească un sistem de management de mediu (SMM);

— Conformitatea cu politica de mediu adoptată;

— Certificarea/înregistrarea sistemul management de mediu de către un organism exterior;

— Autoevaluarea şi declararea conformităţii cu Standardul Internaţional ISO 14001.

3. Terminologie specifică

Termenii utilizaţi frecvent în acest context pot fi definiţi în felul următor:

— *Îmbunătăţirea continuă*, reprezintă procesul de dezvoltare, extindere a sistemului de management al mediului pentru obţinerea îmbunătăţirii performanţei globale în domeniul mediului, în acord cu politica de mediu a organizaţiei.

— *Mediul*, *este locul* în care funcţionează o organizaţie şi care include aerul, apa, pământul, resursele naturale, flora, fauna, fiinţele umane şi relaţiile între acestea, respectiv mediul natural şi cel artificial.

— *Aspectul de mediu*, este acel element al activităţilor, produselor sau serviciilor unei organizaţii care poate interacţiona cu mediul.

— *Impactul asupra mediului*, îl reprezintă orice modificare a mediului (dăunătoare sau benefică, totală sau parţială), care rezultă din activităţile, produsele sau serviciile unei organizaţii.

— *Sistemul de management de mediu*, este componentă a sistemului de management general care include structura organizatorică, activităţile de planificare, responsabilităţile, practicile,

procedurile, procesele şi resursele necesare pentru elaborarea, transpunerea în practică, realizarea, analizarea şi menţinerea politicii de mediu.

— *Auditul sistemului de management de mediu*, este acel proces de verificare sistematică şi documentată ce permite obţinerea şi evaluarea dovezile obiective necesare pentru a evidenţia dacă sistemul de management de mediu al unei organizaţii este în conformitate cu criteriile sistemului de management de mediu de această organizaţie inclusiv comunicarea rezultatelor acestui proces conducerii organizaţiei.

— *Obiectivul de mediu*, îl reprezintă ţelul general de mediu, rezultat din politica de mediu, pe care o organizaţie îşi propune să-l atingă şi care, de regulă, este cuantificat, acolo unde acest lucru este posibil.

— *Performanţa de mediu*, este dată de rezultatele măsurabile ale sistemului de management de mediu, legate de controlul organizaţiei asupra aspectelor sale de mediu, bazate pe politica, pe obiectivele şi ţintele de mediu ale acesteia.

— *Politica de mediu*, o reprezintă totalitatea intenţiilor şi principiilor declarate de către organizaţie cu privire la performanţa globală de mediu şi care constituie cadrul de acţiune şi de stabilire a obiectivelor şi ţintelor de mediu ale organizaţiei respective.

— *Ţinta de mediu*, o constituie cerinţa de performanţă cuantificată, aplicabilă ansamblului sau unei părţi a organizaţiei, ce rezultă din obiectivele de mediu şi care trebuie stabilită şi îndeplinită pentru atingerea acestor obiective.

— *Partea interesată*, o reprezintă individul sau grupul preocupat sau afectat de performanţa de mediu a unei organizaţii.

— *Organizaţie*, poate fi o companie, o societate comercială, firmă, întreprindere, autoritate sau instituţie, parte sau combinaţie a acestora (publică sau privată), cu răspundere limitată sau orice alt statut juridic, cu propria sa structură funcţională şi administrativă.

Prevenirea poluării, este aceea activitate de utilizare a unor procese, practici, materiale sau produse care împiedică, reduc sau controlează poluarea, care pot include reciclarea, tratarea, modificarea proceselor, mecanismele de control, utilizarea eficientă a resurselor, înlocuirea materialelor, precum şi orice alte măsuri în acest sens.

4. Cerinţele sistemului de management al mediului

4.1. Cerinţe generale

Orice organizaţie interesată în implementarea unui sistem de management al mediului trebuie să îndeplinească o serie de cerinţe.

Implementarea unui sistem de management de mediu are ca obiectiv îmbunătăţirea performanţei de mediu. Se impune ca organizaţia să analizeze periodic şi să evalueze sistemul de management de mediu în scopul identificării oportunităţilor de îmbunătăţiri suplimentare şi continue ale performanţei de mediu.

O organizaţie poate să definească limitele de aplicare şi să opteze pentru implementarea sistemului în întreaga organizaţie, în anumite unităţi operaţionale ale sale sau în activităţi specifice.

Cerinţele pentru un sistem de management de mediu bazate pe planificare, implementare, verificare şi analiză sunt în principiu, următoarele:

— Stabilirea unei politici de mediu corespunzătoare;

— Identificarea aspectelor de mediu care rezultă din activităţile, produsele sau serviciile (existente, anterioare sau planificate), pentru a determina impactul semnificativ al acestora asupra mediului;

— Identificarea prevederilor relevante de ordin legislativ;

— Identificarea priorităţilor şi fixarea obiectivelor de mediu corespunzătoare;

— Stabilirea structurii şi programelor pentru punerea în practică şi pentru realizarea obiectivelor şi ţintelor fixate;

— Facilitarea activităţilor de planificare, control, monitorizare, audit şi analiză, pentru a se asigura că politica de mediu este respectată şi sistemul de management de mediu este corespunzător;

— Posibilitatea SMM de a se adapta la orice tip de schimbări.

4.2. Politica de mediu

Politica de mediu a unei organizaţii trebuie să fie definită clar de către conducerea organizaţiei respective, care trebuie să precizeze obiectivele şi priorităţile acestuia în domeniul mediului.

Politica de mediu, pentru a fi eficientă, trebuie să îndeplinească următoarele *cerinţe*:

— Să corespundă naturii, dimensiunilor şi impactului asupra mediului al activităţilor, produselor sau serviciilor organizaţiei;

— Să includă un angajament de îmbunătăţire continuă şi de prevenire a poluării;

— Să includă un angajament de conformitate cu legislaţia şi cu

reglementările de mediu existente;

— Să ofere cadrul necesar pentru stabilirea şi analizarea obiectivelor şi ţintelor de mediu;

— Se adresează întregului personal;

— Să fie disponibilă pentru public.

Politica de mediu este considerată ca fiind elementul motor al implementării şi îmbunătăţirii sistemului de management de mediu al unei organizaţii. Ea trebuie să reflecte angajamentul conducerii organizaţiei de a se conforma legislaţiei în vigoare şi de a urmări performanţa şi îmbunătăţirea continuă. Politica de mediu reprezintă baza pe care se sprijină organizaţia pentru a-şi fixa obiectivele şi ţintele de mediu. De aceea, este necesar ca politica de mediu să fie suficient de clară pentru a fi înţeleasă de părţile interesate (atât în cadrul organizaţiei cât şi în exterior), analizată şi revizuită periodic pentru a reflecta modificarea condiţiilor şi a informaţiilor. Se recomandă de asemenea, ca domeniul său de aplicare să fie clar identificat.

Conducerea organizaţiei trebuie să definească şi să adapteze politica sa de mediu în contextul politicii de mediu al oricărui ansamblu organizaţional căruia îi aparţine.

În scopul atingerii obiectivelor stabilite prin politica de mediu este necesar ca organizaţia să identifice atât aspectele de mediu, dispoziţiile legale existente, obiectivele şi ţintele, cât şi responsabilităţile stabilite şi termenele de realizare prevăzute.

Pentru evidenţierea *aspectelor de mediu*, organizaţia trebuie să stabilească şi să aplice proceduri care să permită identificarea acestora în legătură cu activităţile şi produsele sau serviciile care pot fi controlate şi influenţate de organizaţia respectivă.

Prin aplicarea unor astfel de proceduri se urmăreşte identificarea şi actualizarea acelor aspecte de mediu care au un impact semnificativ. Aspectele legate de procesul de identificare a problemelor de mediu semnificative care ar trebui luate în considerare cu prioritate de către sistemul de management de mediu al unei organizaţii sunt:

— Costul şi timpul necesar efectuării analizelor;

— Gradul efectiv de control asupra aspectelor de mediu luate în considerare;

— Determinarea aspectelor de mediu în funcţie de intrările şi

ieşirile asociate cu activităţile, produsele şi/sau serviciile lor relevante (actuale şi anterioare);

— O analiză de mediu preliminară, pentru a lua în considerare toate aspectele de mediu ale organizaţiei.

Analiza acestor aspecte trebuie să acopere în principal următoarele domenii:

— Prevederile legislative precum şi reglementările;

— Identificarea aspectelor de mediu semnificative;

— Examinarea procedurilor şi practicilor de management de mediu existente;

— Analiza şi evaluarea acţiunilor întreprinse în urma investigării incidentelor anterioare;

— Condiţiile de funcţionare din cadrul organizaţiei şi situaţiile de urgenţă posibile.

O abordare corespunzătoare pentru această analiză de mediu preliminară poate include liste de verificare, interviuri, măsurători şi inspecţii directe, rezultate ale auditurilor anterioare sau alte analize care depind de natura activităţilor organizaţiei.

Procesul de identificare a aspectelor de mediu semnificative asociate activităţilor din unităţile operaţionale ale organizaţiei, trebuie să ia în considerare, dacă este necesar, următorii *factori*: emisii în aer, deversări în apă, gestionarea deşeurilor, contaminarea solului, alte probleme referitoare la comunitate şi la mediul local.

Organizaţiile pot selecta categorii de activităţi, produse sau servicii pentru a identifica acele aspecte susceptibile de a avea un impact semnificativ, sau pot evalua fiecare intrare şi ieşire de produs.

Aşadar, pentru stabilirea şi analiza obiectivelor sale, o organizaţie trebuie să ia în considerare atât prevederile legale cât şi aspectele de mediu semnificative, opţiunile tehnologice, cerinţele sale financiare, operaţionale, comerciale, precum şi punctele de vedere ale părţilor interesate.

Toate obiectivele şi ţintele de mediu trebuie să fie în concordanţă cu politica de mediu.

4.3. Programe de management de mediu – aplicabilitate

Pentru stabilirea obiectivelor şi ţintelor de mediu, orice organizaţie trebuie să stabilească şi să aplice unul sau mai multe *programe* care trebuie să includă: desemnarea responsabilităţilor, precum şi mijloacele şi termenele privind realizarea acestora.

Crearea şi utilizarea unuia sau a mai multor programe constituie un element cheie al succesului implementării unui sistem de management de mediu. Se recomandă ca programul să descrie modul în care vor fi atinse obiectivele şi ţintele fixate de către organizaţie şi să indice în acelaşi timp, termenele şi personalul responsabil de punere în practică a politicii de mediu a organizaţiei pentru activităţi noi.

Un astfel de program poate include şi consideraţii asupra etapelor de planificare, proiectare, producţie, comercializare şi eliminare.

Pentru a asigura eficienţa managementului de mediu, atribuţiile, responsabilităţile şi autoritatea trebuie să fie definite, să dispună de o documentaţie corespunzătoare şi să fie comunicate celor interesaţi.

Conducerea organizaţiei trebuie să furnizeze resursele (umane, tehnologice şi financiare) necesare pentru implementarea şi controlul sistemului de management de mediu.

Pentru succesul implementării unui sistem de management de mediu se impune angajamentul întregului personal al organizaţiei, responsabililor de mediu şi altor structuri ale organizaţiei sau altor funcţii implicate în probleme de mediu.

Este necesar ca acest angajament să pornească de la nivelul cel mai înalt al conducerii, care trebuie să stabilească politica de mediu a organizaţiei şi să asigure implementare sistemului de management de mediu, sens în care se recomandă desemnarea unor reprezentanţi cu responsabilităţi şi autorităţi diferite pentru implementarea sistemului de management de mediu.

De asemenea, conducerea organizaţiei trebuie să asigure alocarea resurselor pentru ca sistemul de management de mediu să îşi poată începe activitatea să fie menţinut, să definească şi să comunice responsabilităţile sistemului de management de mediu.

Pentru a asigura transpunerea în practică şi funcţionarea unui sistem de management de mediu este necesară de asemenea necesităţilor de instruire corespunzătoare.

În acelaşi timp, organizaţia trebuie să pună la punct o procedură de comunicare internă, de primire, de documentare şi de răspuns la informaţiile şi cererile pertinente ale părţilor interesate.

În cadrul promovării unui sistem de management al mediului, este necesară elaborarea unor documente, păstrarea şi instruirea unui

sistem de control al acestora.

Organizaţia trebuie să instituie, să analizeze, şi să revizuiască procedurile de pregătire pentru eventualele situaţii de urgenţă.

Orice organizaţie care promovează un sistem de management al mediului trebuie să stabilească şi să menţină proceduri pentru definirea responsabilităţilor a treptelor de decizie, precum şi tratarea şi analizarea neconformităţii, adoptarea de măsuri în vederea reducerii impactului produs, iniţierea şi finalizarea acţiunilor corective precum şi preventive.

SECŢIUNEA II

ELEMENTELE SISTEMULUI DE MANAGEMENT AL MEDIULUI

1. Precizări prealabile

S.M.M. este un proces complex ce asigură ordinea şi coerenţa în cadrul organizaţiilor, precum şi preocupările acestora faţă de problematica mediului, alocarea resurselor, atribuirea responsabilităţilor, evaluarea corectă şi continuă a diferitelor practici şi procedee interne menite să asigure buna desfăşurare a activităţilor. S.M.M. este considerat a fi compatibil cu conceptul de *dezvoltare durabilă*, fiind esenţial pentru întărirea capacităţii unei organizaţii de a răspunde obiectivelor sale de mediu şi de a garanta cerinţele naţionale şi/sau internaţionale în vigoare.

Cele mai importante *principii* ce se cer a fi respectate în cadrul unui S.M.M. sunt:

— Considerarea managementului de mediu ca fiind una din priorităţile majore ale organizaţiei;

— Stabilirea şi menţinerea comunicării cu părţile interesate;

— Determinarea cerinţelor legale şi a aspectelor de mediu;

— Stabilirea răspunderilor şi responsabilităţilor conducerii şi a personalului privind protecţia mediului;

— Încurajarea planificării în domeniul mediului pe întreaga durată a ciclului de viaţă al produsului sau procesului;

— Asigurarea de resurse suficiente şi corespunzătoare, instruirea personalului pentru a atinge nivelurile de performanţă fixate în mod continuu;

— Evaluarea performanţei de mediu comparativ cu politica de mediu a organizaţiei;

— Stabilirea unui proces de management care să permită auditarea şi analiza S.M.M., în scopul identificării oportunităţilor de

îmbunătăţire a sistemului şi a performanţei de mediu.

2. Avantajele sistemului de management al mediului2**ci**

Scopul principal al introducerii un sistem eficient de management al mediului este cel al protejării sănătăţii oamenilor şi a mediului împotriva impacturilor potenţiale ale activităţilor, produselor sau serviciilor pe care o organizaţie le prestează, şi totodată pentru a contribui la menţinerea şi îmbunătăţirea calităţii mediului în general.

Principalele avantaje ale introducerii unui S.M.M. sunt următoarele:

— Obţinerea unei competitivităţi sporite pe o piaţă concurenţială;

— Obţinerea unor beneficii din punct de vedere economic;

— Existenţa unui angajament evident al conducerii organizaţiei în direcţia îndeplinirii propriei politici şi obiective ale mediului;

— Dovada conformării organizaţiei la legislaţie şi reglementări

— Un proces de îmbunătăţire continuă etc.

3. Principiile şi elementele sistemului de management al mediului

Principiile de bază ale S.M.M. sunt următoarele:

— Angajament şi politică de mediu;

— Planificarea politicii de mediu;

— Transpunerea în practică a politicii şi ţintelor de mediu;

— Măsurarea şi evaluarea performanţei de mediu;

— Analiza şi îmbunătăţirea continuă a SMM.

3.1. Principiul angajamentului şi al politicii de mediu

Potrivit acestui principiu, se recomandă ca orice organizaţie să-şi definească politica sa de mediu şi să-şi asume angajamentul pentru introducerea unui S.M.M. propriu.

Se consideră că odată ce experienţa organizaţiei va creşte, S.M.M.-ul va începe să prindă contur, ceea ce îi va da posibilitatea să introducă proceduri, programe şi tehnologii care să-i permită îmbunătăţirea performanţei de mediu.

Angajamentul şi implicarea conducerii organizaţiei în exercitarea managementului de mediu sunt apreciate ca fiind esenţiale pentru reuşita introducerii unui S.M.M.

Politica de mediu fixează pentru organizaţie sensul general al direcţiei pe care aceasta trebuie să o urmeze şi stabileşte, în acelaşi

timp, principiile sale de acţiune. Ea fixează scopul, precum şi nivelul de responsabilitate faţă de mediu şi performanţa dorită, în raport de care vor fi evaluate toate acţiunile ulterioare ale organizaţiei.

Responsabilitatea pentru stabilirea politicii de mediu îi revine conducerii organizaţiei, cea care este răspunzătoare de aplicarea politicii de mediu şi totodată de punerea la dispoziţie a datelor şi informaţiilor care vor permite formularea sau modificarea acesteia.

Politica de mediu, pe lângă reglementările specifice din domeniul mediului poate cuprinde şi o serie de angajamente cum ar fi:

— Diminuarea impactului negativ asupra mediului a activităţilor noi, prin utilizarea procedurilor integrate de management al mediului şi al planificării;

— Perfecţionarea procedurilor de evaluare a performanţei de mediu şi a indicatorilor asociaţi.

— Crearea produselor astfel încât să se diminueze impactul lor asupra mediului atât în producţie, cât şi în utilizare şi eliminare;

— Prevenirea poluării, reducerea deşeurilor şi a consumului de resurse şi materii prime;

— Educarea şi instruirea în scopul protecţiei mediului a întregului personal al organizaţiei, precum şi a altor persoane din exterior;

— Implicarea părţilor interesate şi stabilirea unei bune comunicări;

— Orientarea în activitate în scopul unei dezvoltări durabile;

— Încurajarea furnizorilor şi a contractanţilor în calitate de parteneri în adoptarea unui S.M.M. asemănător.

3.2. *Principiul planificării*

Conform acestui principiu, se recomandă ca o organizaţie să stabilească un plan eficient care să permită satisfacerea politicii sale de mediu.

În acest scop se impune identificarea aspectelor de mediu şi evaluarea impactului asupra mediului a acestor aspecte.

De asemenea, acest lucru presupune un proces continuu care determină impactul trecut, prezent şi viitor asupra mediului al tuturor activităţilor unei organizaţii şi include în acelaşi timp şi identificarea condiţiilor impuse de regulamente, legislaţie şi de afacerile care influenţează organizaţia, precum şi identificarea impactului asupra sănătăţii şi securităţii persoanelor, concomitent cu evaluarea riscurilor

pentru mediu.

Se recomandă ca organizaţia să stabilească, să aplice şi menţină proceduri pentru identificarea, accesul şi cunoaşterea cerinţelor legale şi a altor cerinţe adoptate care se referă în mod direct la aspectele de mediu ale activităţilor, produselor sau serviciilor sale.

Pentru realizarea politicii de mediu a unei organizaţii, se recomandă să se planifice şi să se stabilească o serie de obiective, ce reprezintă ţelurile generale şi nivelul de performanţă privind mediul pe care organizaţia şi le-a propus în cadrul politicii sale de mediu. În acelaşi sens, se cere ca organizaţia să ia în considerare atât constatările obţinute în analizele iniţiale de mediu, cât şi aspectele identificate şi impactul asupra mediului asociat acestor aspecte.

În cadrul acţiunii de planificare, se cere ca organizaţia să elaboreze şi un program de management de mediu care să cuprindă toate obiectivele sale de mediu.

*3.3. Principiul implementării3***cii**

Pentru transpunerea în practică a sistemului de management de mediu, se recomandă ca organizaţia să-şi dezvolte capacităţile şi mecanismele de susţinere necesare îndeplinirii politicii de mediu, a obiectivelor şi a ţintelor sale.

De asemenea, se cere ca resursele corespunzătoare, (umane, materiale şi financiare) importante pentru implementarea politicii de mediu a organizaţiei şi atingerea obiectivelor avute în vedere, să fie stabilite şi puse la dispoziţia celor interesaţi.

Pentru ca un management de mediu să fie eficient se recomandă ca elementele S.M.M. să fie concepute şi realizate astfel încât să fie integrate şi armonizate în mod efectiv în elementele sistemului de management general.

Un element important al activităţii de implementare al S.M.M. îl reprezintă elaborarea unor planuri şi proceduri pentru situaţii de urgenţă care să asigure capacitatea de răspuns corespunzătoare în cazul apariţiei unor situaţii neprevăzute sau accidentale, sens în care organizaţia trebuie să elaboreze şi să menţină proceduri care să trateze incidentele de mediu şi situaţiile de urgenţă posibile.

3.4. Principiul măsurării şi evaluării

Conform acestui principiu organizaţia trebuie să măsoare, să monitorizeze şi să evalueze performanţa pe care o realizează din punct de vedere al ocrotirii mediului. Acestea reprezintă activităţi cheie ale

unui S.M.M., care asigură faptul că organizaţia respectivă funcţionează în conformitate cu programul de management de mediu stabilit.

Este necesar să existe un sistem de măsurare şi monitorizare a performanţei reale faţă de obiectivele şi ţintele de mediu ale organizaţiei în domeniile sistemului de management şi a proceselor operaţionale, fapt ce include evaluarea conformităţii cu legislaţia şi reglementările de mediu existente.

Auditurile S.M.M. trebuie să fie realizate periodic pentru a dovedi şi determina dacă sistemul este conform măsurilor planificate şi dacă este corect implementat şi menţinut. Acestea pot fi realizate de către personalul organizaţiei, şi/sau de participanţii externi aleşi de organizaţie, în mod obiectiv şi imparţial şi cu instruirea corespunzătoare.

Frecvenţa efectuării auditurilor se stabileşte pe baza rezultatelor auditurilor precedente.

3.5. Principiul analizei şi îmbunătăţirii continue

Potrivit acestui principiu, se recomandă ca o organizaţie (prin conducerea sa) să analizeze şi să îmbunătăţească continuu sistemul său de management de mediu, având ca obiectiv îmbunătăţirea performanţei sale globale în acest sens. Pentru o continuă adaptare şi eficienţă, conducerea organizaţiei trebuie să analizeze S.M.M. la intervale adecvate.

Analiza efectuată, în funcţie de rezultatele obţinute, va aborda eventualele necesităţi de schimbare a politicii de mediu, a obiectivelor, precum şi a altor elemente de S.M.M.

Conceptul de îmbunătăţire continuă face parte integrantă din S.M.M. şi se obţine printr-o evaluare continuă a performanţei de mediu a S.M.M. faţă de politicile, obiectivele şi ţintele de mediu pentru a se identifica oportunităţile de îmbunătăţire.

BIBLIOGRAFIE

LEGEA PROTECŢIEI MEDIULUI
Nr. 137 din 29 decembrie 1995 * * * Republicată[1]

[1] Republicată în temeiul art. 2 din Legea nr. 159/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 512 din 22 octombrie 1999, dându-se articolelor o nouă numerotare.

Emitent: PARLAMENTUL

Republicată în: MONITORUL OFICIAL Nr. 70 din 17 februarie 2000

Cap. 1

Principii şi dispoziţii generale

Art. 1

Obiectul prezentei legi îl constituie reglementarea protecţiei mediului, obiectiv de interes public major, pe baza principiilor şi elementelor strategice care conduc la dezvoltarea durabilă a societăţii.

Art. 2

Formularea definiţiilor din această lege este cuprinsă în anexa nr. I la prezenta lege.

Art. 3

Principiile şi elementele strategice ce stau la baza prezentei legi, în scopul asigurării unei dezvoltări durabile, sunt:

principiul precauţiei în luarea deciziei;

principiul prevenirii riscurilor ecologice şi a producerii daunelor;

principiul conservării biodiversităţii şi a ecosistemelor specifice cadrului biogeografic natural;

principiul „poluatorul plăteşte”;

Înlăturarea cu prioritate a poluanţilor care periclitează nemijlocit şi grav sănătatea oamenilor;

crearea sistemului naţional de monitorizare integrată a mediului;

utilizarea durabilă;

menţinerea, ameliorarea calităţii mediului şi reconstrucţia zonelor deteriorate;

crearea unui cadru de participare a organizaţiilor neguvernamentale şi a populaţiei la elaborarea şi aplicarea deciziilor;

Legea protecţiei mediului nr. 137/1995 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 304 din 30 decembrie 1995; a fost modificată şi completată ulterior prin Hotărârea Guvernului nr. 314/1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 221 din 17 iunie 1998; prin Legea nr. 453 din 18 iulie 2001, precum şi prin Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr.91 din 2002 publicată în Monitorul Oficial al României nr.455 din 28 iunie 2002.

dezvoltarea colaborării internaţionale pentru asigurarea calităţii mediului.

Art. 4

Modalităţile de implementare a principiilor şi a elementelor strategice sunt:

— Adoptarea politicilor de mediu, armonizate cu programele de dezvoltare;

— Obligativitatea procedurii de evaluare a impactului asupra mediului în faza iniţială a proiectelor, programelor sau a activităţilor;

— Corelarea planificării de mediu cu cea de amenajare a teritoriului şi de urbanism;

— Introducerea pârghiilor economice stimulative sau coercitive;

— Rezolvarea, pe niveluri de competenţă, a problemelor de mediu, în funcţie de amploarea acestora;

— Elaborarea de norme şi standarde, armonizarea acestora cu reglementările internaţionale şi introducerea programelor pentru conformare;

— Promovarea cercetării fundamentale şi aplicative în domeniul protecţiei mediului;

— Instruirea şi educarea populaţiei, precum şi participarea organizaţiilor neguvernamentale la elaborarea şi aplicarea deciziilor.

Art. 5

Statul recunoaşte tuturor persoanelor dreptul la un mediu sănătos, garantând în acest scop:

accesul la informaţiile privind calitatea mediului;

dreptul de a se asocia în organizaţii de apărare a calităţii mediului;

dreptul de consultare în vederea luării deciziilor privind dezvoltarea politicilor, legislaţiei şi a normelor de mediu, eliberarea acordurilor şi a autorizaţiilor de mediu, inclusiv pentru planurile de amenajare a teritoriului şi de urbanism;

dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unor asociaţii, autorităţilor administrative sau judecătoreşti în vederea prevenirii sau în cazul producerii unui prejudiciu direct sau indirect;

dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit.

Art. 6

Protecţia mediului constituie o obligaţie a autorităţilor

administraţiei publice centrale şi locale, precum şi a tuturor persoanelor fizice şi juridice.

Art. 7

Responsabilitatea privind protecţia mediului revine autorităţii centrale pentru protecţia mediului şi agenţiilor sale teritoriale.

Cap. 2

Reglementarea activităţilor economice şi sociale cu impact asupra mediului

Secţiunea 1

Procedura de autorizare

Art. 8

Autorităţile pentru protecţia mediului conduc procedura de autorizare şi emit acorduri şi autorizaţii de mediu în conformitate cu art. 11.

Cererea de acord de mediu este obligatorie pentru investiţii noi, modificarea celor existente şi pentru activităţile prevăzute în anexa nr. Îl la prezenta lege.

Cererea de autorizaţie este obligatorie la punerea în funcţiune a obiectivelor noi care au acord de mediu şi, în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentei legi, pentru activităţile existente.

Activităţile care nu implică lucrări de construcţii-montaj necesită numai autorizaţie de mediu, cu excepţia celor prevăzute la pct. 8 lit. g) şi îl din anexa nr. Îl la prezenta lege.

Acordul şi/sau autorizaţia de mediu se eliberează după obţinerea tuturor celorlalte avize necesare, potrivit legii.

Art. 9

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului elaborează procedura specifică de autorizare pentru activităţile economice şi sociale, modelul-cadru de întocmire a raportului privind studiul de impact asupra mediului şi nivelul competent să elibereze acordul şi/sau, după caz, autorizaţia de mediu, în termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi.

Valabilitatea acordului şi a autorizaţiei de mediu este de maximum 5 ani.

Acordul sau autorizaţia de mediu nu se emite în cazul în care nicio variantă de proiect sau program pentru conformare nu prevede eliminarea efectelor negative asupra mediului, raportate la standardele şi la reglementările în vigoare.

Art. 10

Acordul sau autorizaţia de mediu poate fi revizuită, dacă apar elemente noi, necunoscute la data emiterii, şi în cazul reînnoirii acestora, când se poate cere şi refacerea raportului privind studiul de impact asupra mediului.

Acordul sau autorizaţia de mediu se suspendă pentru neconformare cu prevederile precizate în aceasta, după o somaţie prealabilă, cu termen, şi se menţine până la eliminarea cauzelor care au determinat suspendarea, dar nu mai mult de 6 luni.

Autorităţile pentru protecţia mediului dispun, după expirarea termenului de suspendare, oprirea execuţiei proiectului sau încetarea activităţii.

Pentru activităţile existente care nu întrunesc condiţiile de autorizare, autoritatea pentru protecţia mediului dispune efectuarea bilanţului de mediu şi stabileşte programul pentru conformare, de comun acord cu titularul. După expirarea fiecărui termen acordat, în caz de neconformare, autoritatea competentă pentru protecţia mediului dispune încetarea activităţii respective. Dispoziţia de încetare este executorie.

Litigiile generate de eliberarea, revizuirea sau de suspendarea acordului ori a autorizaţiei de mediu se soluţionează potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990*).

*) Legea contenciosului administrativ nr. 29/1990 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 122 din 8 noiembrie 1990.

Art. 11

Procedura de evaluare a impactului asupra mediului constă din fazele: preliminară, propriu-zisă şi cea de analiză şi validare.

Autoritatea pentru protecţia mediului organizează şi decide aplicarea fazelor procedurii, după cum urmează:

3.6. cererea, însoţită de descrierea proiectului, adresată în scris, autorităţii pentru protecţia mediului de către titularul proiectului sau al activităţii;

3.7. Încadrarea acţiunii propuse în tipurile de activităţi care se supun sau nu studiului de impact asupra mediului; dacă sunt necesare informaţii suplimentare, se poate cere titularului un studiu preliminar;

3.8. analiza scopului acţiunii propuse, cu participarea autorităţii

pentru protecţia mediului, a titularului, a unor experţi şi reprezentanţi ai administraţiei publice locale, care pot fi afectaţi de modificările de mediu generate de punerea în aplicare a acesteia;

3.9. Întocmirea de către autoritatea pentru protecţia mediului a îndrumarului cu problemele rezultate pe baza analizei conform lit. c) şi care trebuie urmărite în raportul privind studiul de impact asupra mediului; comunicarea acestuia către titular, odată cu lista celorlalte avize necesar a fi obţinute;

3.10. prezentarea, de către titularul proiectului sau al activităţii, a raportului privind studiul de impact asupra mediului, ţinând seama de toate alternativele, inclusiv de cea de renunţare la acţiunea propusă;

3.11. analiza preliminară a raportului de către autoritatea pentru protecţia mediului şi acceptarea sau dispunerea motivată a refacerii acestuia;

3.12. aducerea la cunoştinţă şi dezbaterea publică a raportului; consemnarea observaţiilor şi a concluziilor rezultate;

3.13. decizia finală a autorităţii pentru protecţia mediului, făcută publică şi motivată pe baza celor constatate la lit. f) şi g);

3.14. eliberarea sau respingerea motivată a acordului sau a autorizaţiei de mediu în maximum 30 de zile de la decizia finală.

Art. 12

Procedura de autorizare este publică. Mediatizarea proiectelor şi activităţilor pentru care se cere acord sau autorizaţie de mediu şi a studiilor de impact, precum şi dezbaterea publică se asigură de către autoritatea pentru protecţia mediului.

Studiile de impact se realizează prin unităţi specializate, persoane fizice sau juridice atestate, cheltuielile fiind suportate de titularul proiectului sau al activităţii şi atunci când i se cere refacerea sau reluarea studiului.

Răspunderea pentru realitatea informaţiilor furnizate privind acţiunea propusă revine titularului, iar pentru corectitudinea raportului studiului de impact, executantului acestuia.

Art. 13

Autorităţile pentru protecţia mediului încasează sumele provenite din taxele pentru emiterea acordurilor şi autorizaţiilor de mediu.

Cuantumul taxelor se stabileşte la propunerea autorităţii

centrale pentru protecţia mediului, prin hotărâre a Guvernului.

Art. 14

Autorităţile pentru protecţia mediului încasează, de asemenea, sume provenite din tarife pentru lucrările şi serviciile prestate la solicitarea persoanelor fizice şi juridice, în cadrul activităţilor pe care le desfăşoară în limitele competenţelor lor legale.

Nomenclatorul lucrărilor şi serviciilor prestate, precum şi cuantumul tarifelor se aprobă prin ordin al conducătorului autorităţii centrale pentru protecţia mediului şi se publică în Monitorul Oficial al României.

Sumele încasate din tarife se utilizează de autorităţile pentru protecţia mediului, pentru finanţarea unor cheltuieli materiale, expertize tehnice, dotări şi investiţii specifice. Acestea se evidenţiază într-un cont distinct şi se gestionează în regim extrabugetar.

Autorităţile pentru protecţia mediului pot utiliza o cotă de până la 15% din aceste venituri extrabugetare pentru acordarea de stimulente personalului acestora. Metodologia de acordare a stimulentelor se aprobă prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorităţii centrale pentru protecţia mediului, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Disponibilităţile înregistrate şi neutilizate la finele anului se reportează în anul următor şi se utilizează cu aceleaşi destinaţii prevăzute la alineatele precedente.

Art. 15

La schimbarea destinaţiei sau a proprietarului investiţiei, precum şi la încetarea activităţilor generatoare de impact asupra mediului este obligatorie asigurarea efectuării bilanţului de mediu de către fostul proprietar, în scopul stabilirii obligaţiilor privind refacerea calităţii mediului în zona de impact a activităţii respective.

Autoritatea competentă pentru protecţia mediului revizuieşte bilanţul de mediu, stabileşte programul pentru conformare, iar fostul proprietar negociază cu noul proprietar asumarea unor obligaţii anterioare şi compensaţiile de care va beneficia prin aplicarea măsurilor de protecţie şi reconstrucţie ecologică.

Secţiunea a 2-a

Regimul substanţelor şi deşeurilor periculoase, precum şi al altor deşeuri

Art. 16

Activităţile supuse unui regim special de gestionare şi gospodărire privesc fabricarea, comercializarea şi utilizarea substanţelor periculoase şi transportul, tranzitul, depozitarea temporară sau definitivă, distrugerea, manipularea, precum şi importul şi exportul de substanţe şi deşeuri periculoase.

Art. 17

Importul în România de deşeuri de orice natură, în stare brută sau prelucrată, este interzis, cu excepţia anumitor categorii de deşeuri ce constituie resurse secundare de materii prime utile, în conformitate cu reglementările dispuse prin acte normative propuse de autoritatea centrală pentru protecţia mediului şi aprobate de Guvern.

Tranzitul şi exportul de deşeuri de orice natură se pot realiza în conformitate cu acordurile şi convenţiile la care România este parte.

Art. 18

Activităţile prevăzute la art. 16 şi 17 sunt permise numai în baza acordului şi/sau a autorizaţiei de mediu.

Art. 19

Autoritatea centrală şi agenţiile pentru protecţia mediului, după caz, supraveghează şi controlează respectarea reglementărilor privind substanţele şi deşeurile periculoase.

Art. 20

Autorităţile administraţiei publice locale sunt obligate să ia măsuri de prevenire şi limitare a impactului asupra mediului al substanţelor şi deşeurilor de orice natură şi să anunţe autorităţile teritoriale pentru mediu despre orice activitate neconformă cu reglementările legale.

Art. 21

Autorităţile vamale controlează şi răspund de aplicarea prevederilor art. 18 referitoare la intrarea şi ieşirea substanţelor şi deşeurilor periculoase din ţară, pe baza reglementărilor autorităţii centrale pentru protecţia mediului.

Art. 22

Persoanele fizice şi juridice au următoarele obligaţii în domeniu:

— Să ţină evidenţa strictă – cantitate, caracteristici, mijloace de asigurare – a substanţelor şi deşeurilor periculoase, inclusiv recipienţii şi ambalajele acestora care intră în sfera lor de activitate, şi să furnizeze lunar autorităţilor competente pentru protecţia mediului

datele necesare;

— Să ceară acordul şi/sau autorizaţia de mediu şi să aplice reglementările legale privind substanţele şi deşeurile periculoase;

— Să asigure, prin sisteme proprii, supravegherea mediului, pe baza prevederilor din autorizaţia de mediu, pentru identificarea şi prevenirea riscurilor, să ţină evidenţa rezultatelor şi să anunţe iminenţa sau producerea unor eliminări neprevăzute sau a accidentelor, autorităţilor competente pentru protecţia mediului şi de apărare împotriva dezastrelor.

Art. 23

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului elaborează, în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, reglementările privind:

amplasarea, amenajarea şi supravegherea diferitelor tipuri de depozite;

colectarea, prelucrarea, tratarea, neutralizarea deşeurilor, precum şi reciclarea celor refolosibile;

transportul deşeurilor;

refacerea cadrului natural al zonelor deteriorate;

Instalaţiile pentru incinerarea deşeurilor industriale, menajere, agricole şi altele;

Instalaţiile de epurare a apelor uzate şi a nămolurilor;

folosirea nămolurilor, a apelor uzate, a deşeurilor industriale, menajere şi a celor rezultate din incinerare;

procedura de autorizare pentru amplasarea şi amenajarea depozitelor, transportul, incinerarea, prelucrarea şi utilizarea deşeurilor de orice fel;

Importul, exportul şi tranzitul de deşeuri şi substanţe periculoase.

Art. 24

Controlul gospodăririi deşeurilor de orice fel revine autorităţilor pentru protecţia mediului şi celorlalte autorităţi competente, potrivit legii.

Art. 25

Autorităţile administraţiei publice locale, persoanele fizice şi juridice, care au în profilul lor activităţi supuse reglementărilor cuprinse în art. 23, au următoarele obligaţii:

să ceară acordul şi/sau autorizaţia de mediu, conform art. 23 lit.

h);

să depoziteze deşeurile menajere, industriale, agricole sau altele, numai pe suprafeţe autorizate în acest scop;

să utilizeze, în cazul incinerării deşeurilor, numai instalaţii omologate de către autorităţile pentru protecţia mediului şi sănătate;

să amenajeze, conform competenţelor atribuite prin lege, depozitele de deşeuri;

să respecte condiţiile de refacere a cadrului natural în zonele de depozitare prevăzute în acordul şi/sau autorizaţia de mediu şi să garanteze, cu mijloace financiare, pentru aceasta;

să recupereze deşeurile refolosibile şi să le valorifice prin unităţi specializate;

să folosească pe terenurile agricole numai deşeurile autorizate de autorităţile competente pentru protecţia mediului, sănătate şi agricultură;

să depoziteze în mediul subteran deşeuri numai în cazul în care deţin acordul şi/sau autorizaţia de mediu.

Secţiunea a 3-a

Regimul îngrăşămintelor chimice şi al pesticidelor

Art. 26

Îngrăşămintele chimice, pesticidele şi alte produse folosite în profilaxia fitosanitară, sanitar-umană şi veterinară se produc numai prin tehnologii şi biotehnologii autorizate.

Produsele vor fi însoţite la livrare de normele tehnice de utilizare autorizate, în condiţiile stabilite prin lege.

Art. 27

Ministerele competente, cu avizul autorităţii centrale pentru protecţia mediului, au următoarele obligaţii:

să reglementeze regimul produselor fitosanitare şi al altor pesticide care se utilizează în profilaxia sanitar-umană şi veterinară;

să organizeze, la nivel teritorial, reţeaua de laboratoare pentru analiza şi controlul îngrăşămintelor chimice şi al pesticidelor, precum şi ale concentraţiilor pesticidelor în sol, recolte, furaje, produse agroalimentare vegetale şi animale;

să întocmească lista cu îngrăşămintele chimice şi pesticidele din ţară şi străinătate, precum şi cu limitele maxime admise ale concentraţiilor pesticidelor, potrivit standardelor internaţionale.

Lista îngrăşămintelor chimice şi a pesticidelor se întocmeşte în

termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi şi se actualizează anual.

Art. 28

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului, împreună cu autorităţile pentru agricultură, silvicultură, sănătate şi serviciile descentralizate ale acestora în unităţile administrativ-teritoriale, după caz, supraveghează şi controlează modul de aplicare a reglementărilor privind îngrăşămintele chimice şi pesticidele.

Art. 29

Persoanele fizice şi juridice care produc, comercializează şi/sau utilizează îngrăşăminte chimice şi pesticide au următoarele obligaţii:

4. să ceară acordul şi/sau autorizaţia de mediu pentru fabricarea acestora;

5. să livreze, să manipuleze, să transporte şi să comercializeze îngrăşămintele chimice şi pesticidele ambalate cu inscripţii de identificare, avertizare, prescripţii de siguranţă şi folosire, în condiţii în care să nu provoace contaminarea mijloacelor de transport şi a mediului;

6. să depoziteze îngrăşămintele chimice şi pesticidele numai ambalate şi în locuri protejate;

7. să nu folosească îngrăşămintele chimice şi pesticidele în zonele sau pe suprafeţele unde sunt instituite măsuri speciale de protecţie;

8. să se administreze pesticide cu mijloace aviatice numai cu avizul agenţiilor pentru protecţia mediului, direcţiilor sanitare şi al comisiilor judeţene de bază meliferă şi stupărit pastoral, potrivit reglementărilor în vigoare;

9. să aplice, în perioada înfloririi plantelor a căror polenizare se face prin insecte, numai acele tratamente cu pesticide care sunt selective faţă de insectele polenizatoare;

10. să nu folosească momeli periculoase, cu excepţia cazurilor special autorizate.

Secţiunea a 4-a

Regimul privind asigurarea protecţiei împotriva radiaţiilor ionizante şi securităţii surselor de radiaţii

Art. 30

Regimul protecţiei populaţiei, mediului şi a bunurilor materiale împotriva expunerii la radiaţii ionizante şi asigurarea securităţii

surselor de radiaţii se realizează prin aplicarea diverselor proceduri şi echipamente pentru menţinerea dozelor şi riscurilor la nivelul raţional cel mai scăzut, în limitele admise şi în scopul prevenirii accidentelor, limitării şi înlăturării consecinţelor acestora.

Art. 31

Activităţile în domeniul nuclear necesită asigurarea mijloacelor de protecţie şi securitate şi se pot desfăşura numai în baza acordului şi autorizaţiei de mediu, eliberate potrivit art. 8.

Acordul şi autorizaţia de mediu privind instalaţiile cu risc nuclear major – centrale nuclearoelectrice, reactoare de cercetare, uzine de fabricare a combustibilului nuclear şi depozite finale de combustibil nuclear ars – se emit de către Guvern.

Art. 32

Autoritatea competentă în domeniul nuclear elaborează norme tehnice, standarde şi regulamente de aplicare privind:

— Protecţia populaţiei şi a mediului în zone de risc nuclear;

— Protecţia fizică a materialelor şi a instalaţiilor nucleare;

— Nivelurile şi planurile de intervenţie care privesc şi evenimentele transfrontieră;

— Transportul substanţelor radioactive;

— Proceduri specifice de autorizare.

Procedura de autorizare pentru instalaţiile cu risc nuclear major se elaborează în termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi.

Art. 33

Controlul activităţilor nucleare se face de autoritatea centrală pentru protecţia mediului şi de alte autorităţi competente potrivit legii.

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului are următoarele atribuţii:

organizează monitorizarea radioactivităţii mediului pe întregul teritoriu al ţării;

supraveghează, controlează şi dispune luarea măsurilor ce se impun pentru respectarea prevederilor legale privind radioprotecţia mediului;

colaborează cu organele competente în apărarea împotriva dezastrelor.

Art. 34

Persoanele fizice şi juridice care desfăşoară activităţi în domeniul nuclear au următoarele obligaţii:

să respecte normele de radioprotecţie şi de securitate;

să evalueze, direct sau prin forurile autorizate, riscul potenţial, să efectueze bilanţul de mediu pentru activităţile existente şi să ceară autorizaţie de mediu;

să aplice procedurile şi să prevadă echipamentele pentru activităţile noi, care să permită realizarea nivelului raţional cel mai scăzut al dozelor şi riscurilor asupra populaţiei şi mediului, şi să ceară acord şi autorizaţie de mediu;

să ţină evidenţa strictă a surselor de radiaţii ionizante şi să le asigure protecţia fizică;

să aplice, prin sisteme proprii, programe de supraveghere a contaminării radioactive a mediului şi de evaluare a expunerii grupurilor critice – populaţia din zona de supraveghere – care să asigure că nu vor fi încălcate condiţiile prevăzute în autorizaţie, de eliminări de substanţe radioactive şi că dozele se vor menţine în limitele admise;

să menţină în stare de funcţionare capacitatea de monitorizare a mediului local pentru a depista orice contaminare radioactivă semnificativă care ar rezulta dintr-o eliminare accidentală de substanţe radioactive;

să efectueze înregistrarea rezultatelor supravegherii şi a dozelor estimate pentru grupurile critice;

să raporteze, la intervalele stabilite, rezultatele înregistrărilor autorităţilor competente;

să raporteze prompt autorităţii competente orice creştere semnificativă a contaminării mediului şi dacă aceasta se datorează sau nu activităţii desfăşurate;

să verifice continuu exactitatea presupunerilor făcute prin evaluările probabilistice privind consecinţele radiologice ale eliberărilor radioactive.

Cap. 3

Protecţia resurselor naturale şi conservarea biodiversităţii

Art. 35

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului, cu consultarea autorităţilor centrale de specialitate care gestionează resursele naturale, elaborează, pe baza prezentei legi, reglementări tehnice

privind măsurile de protecţie a ecosistemelor, de conservare a biodiversităţii, de gospodărire durabilă a resurselor naturale şi pentru asigurarea sănătăţii umane.

La proiectarea lucrărilor care pot modifica cadrul natural al unei zone este obligatorie procedura de evaluare a impactului asupra acesteia, urmată de avansarea soluţiilor tehnice de menţinere a zonelor de habitat natural, de conservare a funcţiilor ecosistemelor şi de ocrotire a organismelor vegetale şi animale, inclusiv a celor migratoare, cu respectarea alternativei şi a condiţiilor impuse prin acordul şi/sau autorizaţia de mediu, precum şi monitorizarea proprie până la îndeplinirea acestora.

Suprafeţele terestre şi acvatice supuse unui regim de conservare ca habitate naturale sau pentru refacere ecologică sunt gestionate de deţinătorii legali numai în cazul în care aceştia se angajează să aplice măsurile de conservare stabilite de autoritatea centrală pentru protecţia mediului.

Deţinătorii cu orice titlu, care aplică aceste măsuri, sunt scutiţi de impozit; deţinătorii particulari vor fi compensaţi în raport cu valoarea lucrărilor de refacere întreprinse.

Protejarea unor specii şi organisme rare ameninţate cu dispariţia, conservarea biodiversităţii şi instituirea de arii protejate, precum şi măsurile stabilite de autorităţile pentru protecţia mediului sunt prioritare în raport cu alte interese.

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului, cu consultarea Academiei Române şi a Comisiei Naţionale UNESCO, stabileşte criteriile pentru instituirea ariilor protejate şi de conservare a biodiversităţii.

Secţiunea 1

Protecţia apelor şi a ecosistemelor acvatice

Art. 36

Protecţia apelor de suprafaţă şi subterane şi a ecosistemelor acvatice are ca obiect menţinerea şi ameliorarea calităţii şi productivităţii naturale ale acestora, în scopul evitării unor efecte negative asupra mediului, sănătăţii umane şi bunurilor materiale.

Art. 37

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului elaborează, în termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, reglementările privind:

normele tehnice referitoare la protecţia apelor şi a ecosistemelor acvatice, inclusiv a populaţiei umane în cazul poluărilor accidentale şi în context transfrontieră;

procedura de autorizare pentru exploatarea surselor de apă şi a ecosistemelor acvatice, realizarea construcţiilor hidrotehnice pentru lucrările de îndiguire şi regularizare a cursurilor de apă, de irigaţii şi de desecare-drenaj;

standardele de emisie;

standardele de calitate a apelor;

cerinţele de evacuare, epurare a apelor uzate şi limitare a evacuării de efluenţi în ape.

Art. 38

Controlul respectării reglementărilor de protecţie a apelor şi a ecosistemelor acvatice este organizat şi exercitat de către autorităţile de mediu, de ape, sănătate şi de alte autorităţi, potrivit competenţelor legale.

Art. 39

Autorităţile pentru protecţia mediului, pentru gospodărirea apelor, împreună cu autorităţile navigaţiei, supraveghează şi controlează respectarea prevederilor şi aplică măsurile legale privind protecţia apelor ca urmare a activităţilor de navigaţie, respectând convenţiile internaţionale în domeniu la care România este parte.

Art. 40

Persoanele fizice şi juridice au următoarele obligaţii:

— Să ceară acordul şi/sau autorizaţia de mediu pentru activităţile prevăzute în anexa nr. Îl la prezenta lege. Sunt exceptate de la autorizare puţurile forate la adâncimi până la 50 m pentru satisfacerea cerinţelor gospodăriilor individuale;

— Să respecte standardele de emisie şi de calitate a apelor, prevederile din acordul şi din autorizaţia de mediu şi să pună la dispoziţie laboratoarelor autorizate, la termenele stabilite, probele de apă pentru analiză;

— Să nu arunce şi să nu depoziteze pe maluri, în albiile râurilor şi în zonele umede, deşeuri de orice fel şi să nu introducă în acestea explozibile, tensiune electrică, narcotice sau alte substanţe periculoase;

— Să nu spele în apele naturale autovehicule, utilaje şi ambalaje care au în conţinut uleiuri, combustibili lichizi, lubrifianţi, substanţe

periculoase sau pesticide;

— Să execute toate lucrările de refacere a resurselor naturale, de asigurare a migrării faunei acvatice şi de ameliorare a calităţii apei, prevăzute cu termen în acordul şi în autorizaţia de mediu, şi să monitorizeze zona de impact;

— Să se doteze, în cazul deţinerii de nave, platforme plutitoare sau foraje marine, cu instalaţii de stocare sau de tratare a deşeurilor, instalaţii de epurare a apelor uzate şi racorduri de descărcare a acestora în instalaţii de mai sau plutitoare;

— Să amenajeze porturile cu instalaţii de colectare, prelucrare, reciclare sau neutralizare a deşeurilor petroliere, menajere sau de altă natură, stocate pe navele fluviale şi maritime, şi să constituie echipe de intervenţie în caz de poluare accidentală a apelor şi a zonelor de coastă;

— Să nu evacueze ape uzate de pe nave sau platforme plutitoare direct în apele naturale şi să nu arunce de pe acestea niciun fel de deşeuri.

Secţiunea a 2-a

Protecţia atmosferei

Art. 41

Prin protecţia atmosferei se urmăreşte prevenirea, limitarea deteriorării şi ameliorarea calităţii acesteia pentru a evita manifestarea unor efecte negative asupra mediului, sănătăţii umane şi a bunurilor materiale.

Art. 42

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului promovează politicile regionale şi globale, fundamentând principiile şi acţiunile specifice, atât la nivel naţional, cât şi local, privind protecţia atmosferei.

Politica naţională de protecţie a atmosferei constă în principal din următoarele:

Introducerea de tehnici şi tehnologii adecvate pentru reţinerea poluanţilor la sursă;

gestionarea resursei de aer, în sensul reducerii emisiilor de poluanţi până la realizarea celor mai scăzute niveluri şi care să nu depăşească capacitatea de regenerare a atmosferei;

gestionarea resursei de aer, în sensul asigurării calităţii corespunzătoare securităţii sănătăţii umane;

modernizarea şi perfecţionarea sistemului naţional de monitorizare integrată a calităţii aerului.

Art. 43

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului, cu consultarea ministerelor competente, elaborează normele tehnice, standardele şi regulamentele de aplicare privind:

— Calitatea aerului în funcţie de factorii poluanţi din atmosferă;

— Emisiile de poluanţi atmosferici pentru surse fixe şi mobile, precum şi condiţiile de restricţie sau de interdicţie pentru utilizare, inclusiv pentru substanţele care afectează stratul de ozon;

— Calitatea combustibililor şi carburanţilor, precum şi reglementările privind vânzarea-cumpărarea şi transportul acestora;

— Pragul fonic şi reglementări pentru limitarea zgomotelor;

— Supravegherea calităţii aerului, proceduri de prelevare şi analiză, amplasarea punctelor şi instrumentelor pentru probare şi analiză, frecvenţa măsurătorilor şi altele;

— Identificarea, supravegherea şi controlul agenţilor economici a căror activitate este generatoare de risc potenţial şi/sau de poluare atmosferică;

— Sistemul de notificare rapidă, în caz de poluare acută a atmosferei cu efecte transfrontieră, a autorităţilor desemnate cu aplicarea Convenţiei privind efectele transfrontieră ale accidentelor industriale.

Normele tehnice, regulamentele de aplicare, respectiv standardele, se elaborează în termen de un an, respectiv 2 ani de la intrarea în vigoare a prezentei legi.

Art. 44

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului supraveghează şi controlează aplicarea prevederilor legale privind protecţia atmosferei, în care scop:

— Constată apariţia episoadelor de poluare a atmosferei, dă alertă şi/sau emite prognoze legate de acestea;

— Dispune încetarea temporară sau definitivă a activităţilor generatoare de poluare, în vederea aplicării unor măsuri de urgenţă sau pentru nerespectarea programului pentru conformare;

— Solicită măsuri tehnologice, aplică restricţii şi interdicţii în vederea prevenirii, limitării sau eliminării emisiilor de poluanţi;

— Aplică sancţiunile prevăzute de lege în caz de nerespectare a

măsurilor dispuse.

Art. 45

Proprietarii şi deţinătorii legali de teren sunt obligaţi să întreţină şi să extindă perdelele şi aliniamentele de protecţie, spaţiile verzi, parcurile, gardurile vii pentru îmbunătăţirea capacităţii de regenerare a atmosferei, protecţia fonică şi eoliană.

Art. 46

Autorităţile vamale au obligaţia să nu permită intrarea/ieşirea din ţară a surselor mobile poluante care nu respectă dispoziţiile autorităţilor competente, conform legii.

Art. 47

Persoanele fizice şi juridice au următoarele obligaţii în domeniu:

să respecte reglementările privind protecţia atmosferei, adoptând măsuri tehnologice adecvate de reţinere şi neutralizare a poluanţilor atmosferici;

să doteze instalaţiile tehnologice, care sunt surse de poluare, cu sisteme de măsură, să asigure corecta lor funcţionare, să asigure personal calificat şi să furnizeze, la cerere sau potrivit programului pentru conformare, autorităţilor pentru protecţia mediului, datele necesare;

să îmbunătăţească performanţele tehnologice în scopul reducerii emisiilor şi să nu pună în exploatare instalaţiile prin care se depăşesc limitele maxime admise;

să asigure, la cererea autorităţilor pentru protecţia mediului, diminuarea, modificarea sau încetarea activităţii generatoare de poluare;

să asigure măsuri şi dotări speciale pentru izolarea şi protecţia fonică a surselor generatoare de zgomot şi vibraţii, să verifice eficienţa acestora şi să pună în exploatare numai pe cele care nu depăşesc pragul fonic admis.

Secţiunea a 3-a

Protecţia solului, a subsolului şi a ecosistemelor terestre

Art. 48

Protecţia solului, a subsolului şi a ecosistemelor terestre, prin măsuri adecvate de gospodărire, conservare, organizare şi amenajare a teritoriului, este obligatorie pentru toţi deţinătorii, indiferent cu ce titlu.

Art. 49

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului, cu consultarea ministerelor competente, stabileşte:

sistemul de monitorizare a calităţii solului în scopul cunoaşterii stării actuale şi a tendinţelor de evoluţie a acesteia;

reglementările privind protecţia calităţii solului, subsolului, a ecosistemelor terestre şi conservarea biodiversităţii;

procedura de autorizare privind probleme de protecţie a mediului, cuprinse în planurile de amenajare a teritoriului, amenajarea torenţilor pentru întocmirea amenajamentelor silvice, combaterea eroziunii solurilor, foraje de studii şi prospecţiuni geologice şi hidrogeologice, precum şi pentru activităţi miniere de extracţie;

reglementări privind refacerea cadrului natural în zonele în care solul, subsolul şi ecosistemele terestre au fost afectate de fenomene naturale sau de activităţi cu impact negativ asupra mediului.

Art. 50

Autorităţile centrale pentru agricultură şi silvicultură au următoarele obligaţii:

I. să elaboreze reglementări privind sistemele de agricultură, tehnologiile de cultură a plantelor şi de creştere a animalelor, regenerarea pădurilor, recoltarea, colectarea şi transportul lemnului şi standardele de calitate a solurilor, în scopul menţinerii şi ameliorării acestora, eliminării consecinţelor negative asupra ecosistemelor terestre şi acvatice şi asigurării conservării funcţiilor specifice, biodiversităţii şi habitatelor naturale şi să le comunice autorităţii centrale pentru protecţia mediului;

j. să ţină evidenţa terenurilor devenite improprii pentru producţia agricolă şi să ofere, la solicitarea deţinătorilor, asistenţa tehnică de specialitate pentru ameliorarea sau schimbarea folosinţei;

k. să îndrume şi să exercite controlul tehnic de specialitate pentru lucrările de îmbunătăţiri funciare şi agropedoameliorative;

1. să îndrume şi să ofere asistenţa tehnică, la cererea cultivatorilor de terenuri, privind cele mai adecvate tehnici şi tehnologii de gospodărire şi ameliorare a solurilor.

Art. 51

Controlul asupra respectării reglementărilor legale privind protecţia şi conservarea, ameliorarea şi folosirea judicioasă a solurilor, a subsolului şi a ecosistemelor terestre se organizează şi se exercită de

autorităţile pentru protecţia mediului, precum şi, după caz, de alte autorităţi ale administraţiei publice competente, potrivit dispoziţiilor legale.

Art. 52

Deţinătorii de terenuri cu orice titlu, în scopul asigurării protecţiei calităţii solurilor, au următoarele obligaţii:

să prevină, pe baza reglementărilor în domeniu, deteriorarea calităţii solurilor;

să asigure la amplasarea, proiectarea, construirea şi punerea în funcţiune a obiectivelor de orice fel, ca şi la schimbarea destinaţiei terenurilor, condiţiile prevăzute în acord şi în autorizaţia de mediu;

să nu ardă miriştile, stuful, tufărişurile sau vegetaţia ierboasă, fără autorizaţie din partea autorităţii competente pentru protecţia mediului.

Art. 53

Deţinătorii, cu orice titlu, ai pădurilor, vegetaţiei forestiere din afara fondului forestier şi pajiştilor au următoarele obligaţii:

să menţină suprafaţa împădurită a vegetaţiei forestiere din afara fondului forestier, inclusiv a jnepenişurilor, tufişurilor şi pajiştilor existente, fiind interzisă reducerea acestora, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege;

să exploateze masa lemnoasă numai în limita posibilităţii pădurilor, stabilită de amenajamentele silvice şi aprobată prin lege;

să asigure respectarea regulilor silvice de exploatare şi transport tehnologic al lemnului, stabilite conform legii, în scopul menţinerii biodiversităţii pădurilor şi a echilibrului ecologic;

să respecte regimul silvic pentru împădurirea suprafeţelor exploatate, stabilit de autoritatea centrală pentru silvicultură, în acord cu condiţiile de utilizare durabilă a pădurilor, prevăzute de autoritatea centrală pentru protecţia mediului;

să asigure aplicarea măsurilor speciale de conservare pentru pădurile cu funcţii deosebite de protecţie, situate pe terenuri cu pante foarte mari, cu procese de alunecare şi eroziune, pe grohotişuri, stâncării, la limita superioară de altitudine a vegetaţiei forestiere, precum şi pentru alte asemenea păduri;

să respecte regimul silvic stabilit pentru conservarea vegetaţiei lemnoase de pe păşunile împădurite care îndeplinesc funcţii de protecţie a solului şi a resurselor de apă;

să asigure exploatarea raţională, organizarea şi amenajarea pajiştilor, în funcţie de capacitatea de refacere a acestora;

să exploateze resursele pădurii, fondul cinegetic şi piscicol, în limitele potenţialului de regenerare, potrivit prevederilor legale;

să sesizeze autorităţile pentru protecţia mediului despre accidente sau activităţi care afectează ecosistemele forestiere sau alte asemenea ecosisteme terestre.

Art. 54

Persoanele fizice sau juridice, care prospectează sau exploatează resursele subsolului, au următoarele obligaţii:

§ să ceară acord şi/sau autorizaţie de mediu, potrivit legii, şi să respecte prevederile acestora;

§ să refacă terenurile afectate, aducându-le la parametrii productivi şi ecologici naturali sau la un nou ecosistem funcţional, în conformitate cu prevederile şi termenele din acordul şi/sau din autorizaţia de mediu, garantând mijloace financiare pentru aceasta şi monitorizând zona;

§ să anunţe autorităţile pentru protecţia mediului sau pe cele competente, potrivit legii, despre orice situaţii accidentale care pun în pericol ecosistemul terestru şi să acţioneze pentru refacerea acestuia.

Secţiunea a 4-a

Regimul ariilor protejate şi al monumentelor naturii

Art. 55

Pentru conservarea unor habitate naturale, a biodiversităţii care defineşte cadrul biogeografic al ţării, precum şi a structurilor şi formaţiunilor naturale cu valoare ecologică, ştiinţifică şi peisagistică, se menţine şi se dezvoltă reţeaua naţională de arii protejate şi de monumente ale naturii.

Ariile protejate şi monumentele naturii se declară prin acte sau reglementări cu caracter normativ, inclusiv prin amenajamentele silvice; cele declarate până la data intrării în vigoare a prezentei legi îşi păstrează această calitate.

Ariile protejate sunt evidenţiate în planurile de urbanism şi de amenajare a teritoriului, aprobate conform legii.

Art. 56

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului:

3. la propunerea Academiei Române, declară noi zone pentru extinderea reţelei naţionale de arii protejate şi monumente ale naturii

şi le încadrează pe categorii;

4. organizează reţeaua de supraveghere, de pază a ariilor protejate şi a monumentelor naturii şi stabileşte regimul lor de administrare şi de abordare turistică;

5. controlează modul de aplicare a reglementărilor de către cei ce administrează ariile protejate şi monumentele naturii;

6. elaborează, editează, ţine la zi şi difuzează „Catalogul ariilor protejate şi al monumentelor naturii", precum şi „Cartea roşie a speciilor de plante şi animale" din România.

Art. 57

Autorităţile administraţiei publice locale asigură informarea agenţilor economici, a populaţiei şi a turiştilor cu privire la existenţa în zonă a ariilor protejate şi a monumentelor naturii, la semnificaţia lor, la regulile şi restricţiile stabilite, precum şi la sancţiunile aplicabile pentru nerespectarea statutului acestora.

Art. 58

Autorităţile administraţiei publice locale, la solicitarea agenţiilor pentru protecţia mediului, a altor organizaţii interesate, persoane fizice sau juridice, pe baza documentaţiei avizate de către Academia Română, pot să pună sub ocrotire provizorie, în vederea declarării, arii protejate sau monumente ale naturii ori anumite obiective care justifică aceasta.

Art. 59

Deţinătorii de suprafeţe terestre sau acvatice limitrofe ariilor protejate, monumentelor naturii sau pe ale căror terenuri s-au identificat elemente susceptibile de a fi ocrotite sunt obligaţi să respecte statutul acestora pentru a asigura transmiterea lor generaţiilor viitoare.

Art. 60

Culegerea şi comercializarea plantelor, capturarea prin orice mijloace, deţinerea şi comercializarea animalelor declarate monumente ale naturii, precum şi dislocarea, deţinerea şi comercializarea unor piese mineralogice, speologice şi paleontologice, provenite din locuri declarate monumente ale naturii, sunt interzise.

Introducerea pe teritoriul ţării, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege, de culturi de microorganisme, plante şi animale vii, fără acordul eliberat de autoritatea centrală pentru protecţia mediului, cu consultarea Academiei Române, este interzisă.

Secţiunea a 5-a

Protecţia aşezărilor umane

Art. 61

În procesul de dezvoltare social-economică, al planurilor de urbanism şi amenajare a teritoriului şi a localităţilor este obligatorie respectarea principiilor ecologice, pentru asigurarea unui mediu de viaţă sănătos. În acest scop, consiliile locale, precum şi, după caz, persoanele fizice şi juridice răspund pentru:

Îmbunătăţirea microclimatului urban, prin amenajarea şi întreţinerea izvoarelor şi a luciilor de apă din interiorul localităţilor şi din zonele limitrofe acestora, înfrumuseţarea şi protecţia peisajului şi menţinerea curăţeniei stradale;

amplasarea obiectivelor industriale, a căilor şi mijloacelor de transport, a reţelelor de canalizare, a staţiilor de epurare, a depozitelor de deşeuri menajere, stradale şi industriale şi a altor obiective şi activităţi, fără a se prejudicia salubritatea, ambientul, spaţiile de odihnă, tratament şi recreere, starea de sănătate şi de confort a populaţiei;

respectarea regimului de protecţie specială a localităţilor balneoclimaterice, a zonelor de interes turistic şi de agrement, a monumentelor istorice, a ariilor protejate şi a monumentelor naturii. Sunt interzise amplasarea de obiective şi desfăşurarea unor activităţi cu efecte dăunătoare în perimetrul şi în zonele de protecţie a acestora;

adoptarea elementelor arhitecturale adecvate, optimizarea densităţii de locuire, concomitent cu menţinerea, întreţinerea şi dezvoltarea spaţiilor verzi, a parcurilor, a aliniamentelor de arbori şi a perdelelor de protecţie stradală, a amenajamentelor peisagistice cu funcţie ecologică, estetică şi recreativă;

reglementarea, inclusiv prin interzicerea, temporară sau permanentă, a accesului anumitor tipuri de autovehicule sau a desfăşurării unor activităţi generatoare de disconfort pentru populaţie în anumite zone ale localităţilor cu predominanţa spaţiilor de locuit, zone destinate tratamentului, odihnei, recreerii şi agrementului;

adoptarea de măsuri obligatorii, pentru toate persoanele fizice şi juridice, cu privire la întreţinerea şi înfrumuseţarea clădirilor, a curţilor şi împrejurimilor acestora, a spaţiilor verzi din curţi şi dintre clădiri, a arborilor şi arbuştilor decorativi;

Iniţierea pe plan local a unor proiecte de amenajare a grupurilor

igienico-sanitare şi de întreţinere şi dezvoltare a canalizării stradale.

Art. 62

Autorităţile pentru protecţia mediului precizează, la eliberarea acordului de mediu pentru planurile de urbanism şi amenajarea teritoriului, măsurile de menţinere şi ameliorare a fondului peisagistic natural şi antropic al fiecărei zone şi localităţi, zonele deteriorate şi condiţiile de refacere peisagistică şi ecologică a acestora şi de dezvoltare a spaţiilor verzi şi controlează realizarea acestora.

Art. 63

Autorităţile administraţiei publice locale, persoanele fizice şi juridice care administrează domeniul public au obligaţia să asigure realizarea măsurilor şi a condiţiilor prevăzute la art. 62.

Schimbarea destinaţiei terenurilor amenajate ca spaţii verzi prevăzute în planurile urbanistice se face potrivit legii.

Art. 64

Autorităţile pentru protecţia mediului şi consiliile locale vor iniţia acţiuni de informare şi participare, prin dezbatere publică privind programele de dezvoltare urbanistică şi gospodărie comunală, asupra importanţei măsurilor destinate protecţiei mediului şi aşezărilor umane.

Cap. 4

Atribuţii şi răspunderi

Secţiunea 1

Atribuţii şi răspunderi ale autorităţilor pentru protecţia mediului

Art. 65

Autoritatea centrală pentru protecţia mediului are următoarele atribuţii şi răspunderi:

— Elaborează şi promovează strategia naţională de mediu pentru dezvoltarea durabilă, în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentei legi;

— Elaborează recomandările pentru strategiile sectoriale şi politica de mediu, stabilind termene în concordanţă cu etapele parcurse în tranziţia către economia de piaţă, precum şi planificarea de mediu corelată cu cea de amenajare a teritoriului şi de urbanism, restaurarea şi reconstrucţia ecologică, în scopul asigurării strategiei naţionale de mediu;

— Creează cadrul organizatoric care să permită accesul la

informaţii şi participarea la deciziile privind mediul – politici, reglementări, proceduri de autorizare, planuri de dezvoltare a teritoriului şi urbanism – pentru celelalte autorităţi ale administraţiei publice centrale şi locale, a organizaţiilor neguvernamentale şi populaţiei;

— Iniţiază proiecte de legi, norme tehnice, reglementări, proceduri şi directive în concordanţă cu standardele internaţionale; avizează normele şi alte reglementări elaborate de alte ministere şi departamente, privitoare la activităţi cu impact negativ asupra mediului, sau de către organizaţii de protecţia mediului şi controlează aplicarea acestora. Proiectele de legi speciale, menţionate la cap. VI, vor fi iniţiate în termen de până la 2 ani, iar reglementările în termen de până la un an de la intrarea în vigoare a prezentei legi, cu excepţia cazurilor în care este altfel prevăzut în prezenta lege;

— Organizează sistemul naţional de monitorizare integrată de fond şi de impact, pentru toţi factorii de mediu şi sistemul de inspecţie privind mediul, în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentei legi;

— Creează cadrul instituţional-administrativ pentru identificarea şi promovarea programelor de cercetare, pentru formarea şi instruirea unui personal calificat pentru supraveghere, analiză, evaluare şi control al mediului şi atestă acest personal;

— Numeşte comisii de experţi, când este cazul, pentru revizuirea bilanţului de mediu; autorizează laboratoarele proprii pentru controlul calităţii mediului, al substanţelor şi deşeurilor periculoase, al pesticidelor şi indică tipurile de analize cerute şi laboratoarele de referinţă;

— Elaborează şi implementează programe; elaborează materiale educative privind importanţa protecţiei mediului;

— Urmăreşte aplicarea programului şi a măsurilor pentru respectarea convenţiilor internaţionale la care România este parte pe linie de mediu;

— Urmăreşte şi analizează aplicarea prezentei legi şi întocmeşte anual rapoarte privind starea mediului, pe care le prezintă Guvernului; rapoartele se publică;

— Colaborează cu organizaţii şi autorităţi similare din alte ţări şi reprezintă Guvernul în relaţiile internaţionale pe linie de protecţie a mediului;

— Propune Guvernului reduceri sau scutiri de taxe, impozite, precum şi alte facilităţi fiscale pentru titularii activităţilor care înlocuiesc substanţele periculoase în procesul de fabricaţie sau investesc în procesele tehnologice şi produse care reduc impactul sau riscul de impact negativ asupra mediului, ca şi pentru cei care realizează măsurile speciale de protecţie, conservare şi reconstrucţie ecologică, stabilite de autoritatea centrală pentru protecţia mediului;

— Aplică sancţiuni titularilor activităţilor pentru neconformare;

— Publică directive şi îndrumă celelalte ministere şi departamente, agenţii economici, persoanele fizice şi juridice, în scopul diminuării efectelor negative ale activităţilor economice asupra mediului şi încurajării tehnicilor şi tehnologiilor adecvate pentru mediu;

— Pune la dispoziţie celor interesaţi datele centralizate privind starea de mediu, programele şi politica centrală de protecţie a mediului;

— Se consultă periodic cu reprezentanţii organizaţiilor neguvernamentale şi cu alţi reprezentanţi ai societăţii civile pentru stabilirea strategiei generale de mediu şi luarea deciziilor în cazuri care pot afecta mediul;

r) pregăteşte, în colaborare cu Ministerul Finanţelor, aplicarea de noi instrumente financiare care favorizează protecţia şi îmbunătăţirea calităţii factorilor de mediu, în conformitate cu cele aplicate pe plan internaţional;

s) organizează, în termen de 2 ani de la promulgarea prezentei legi, corpul de control ecologic;

t) în situaţii speciale, constatate pe baza datelor obţinute din supravegherea mediului, autoritatea centrală de mediu are împuternicirea de a declara, cu informarea Guvernului, zone de risc înalt de poluare în anumite regiuni ale ţării şi obligaţia de a elabora, împreună cu alte instituţii centrale şi autorităţile locale, programe speciale pentru înlăturarea riscului survenit în aceste zone. După eliminarea factorilor de risc înalt de poluare, pe baza noilor date rezultate din supravegherea evoluţiei stării mediului, zona respectivă este declarată reintrată în normalitate.

Art. 66

Agenţiile pentru protecţia mediului îndeplinesc la nivel teritorial atribuţiile şi răspunderile autorităţii centrale pentru

protecţia mediului căreia i se subordonează, potrivit art. 65 lit. b), c), d), h), i), j), m), o), p), r) şi t), şi fac raport cu privire la activităţile desfăşurate pe perioada anului financiar şi a aplicării programelor de mediu, pe care îl publică în presa locală.

Art. 67

Pentru exercitarea funcţiilor sale autoritatea centrală pentru protecţia mediului:

solicită informaţiile necesare: ministerelor, autorităţilor administraţiei publice locale, persoanelor fizice şi juridice, cu referire la prevederile art. 65 lit. a), b), d), e), f), h), i), j), l), p), r) şi t);

numeşte pe inspectorii şefi şi acreditează inspectorii la nivel teritorial.

Art. 68

Inspectorii numiţi de autoritatea centrală pentru protecţia mediului, pentru a-şi exercita atribuţiile pot intra, în condiţiile legii, cu autorizaţia autorităţilor de mediu, oricând şi în orice incintă unde se desfăşoară o activitate generatoare de impact negativ asupra mediului.

Persoana fizică sau juridică prejudiciată, ca urmare a exercitării atribuţiilor de inspecţie, poate depune plângere la instanţa judecătorească competentă, în termen de 30 de zile de la data constatării acesteia.

Cuantumul compensaţiei pentru eventualele daune produse se stabileşte prin acordul părţilor, iar în caz de neînţelegeri, de către instanţa competentă.

Secţiunea a 2-a

Atribuţii şi răspunderi ale altor autorităţi centrale şi locale

Art. 69

Autorităţile administraţiei publice centrale şi locale sunt obligate să comunice autorităţii centrale pentru protecţia mediului, respectiv agenţiilor teritoriale, toate informaţiile solicitate conform art. 67 lit. a) şi să aplice prevederile prezentei legi.

Art. 70

Autorităţile administraţiei publice centrale au următoarele obligaţii:

— Să asigure în structura lor organizatorică compartimente cu atribuţii în protecţia mediului, încadrate cu personal de specialitate;

— Să dezvolte, cu sprijinul autorităţii centrale pentru protecţia mediului, programe de restructurare în acord cu strategia naţională

pentru mediu şi politicile de mediu şi să asiste pe agenţii economici din subordine la implementarea programelor, pentru conformare;

— Să elaboreze normele şi reglementările specifice domeniului de activitate pe linia protecţiei mediului şi să le înainteze pentru avizare autorităţii centrale pentru protecţia mediului;

— Să semnaleze măsura în care unele prevederi pot împiedica vreo autoritate să acţioneze eficient pentru protecţia mediului şi totodată să arate progresul făcut prin aplicarea prezentei legi.

Art. 71

Ministerul Sănătăţii are următoarele atribuţii şi răspunderi:

supraveghează evoluţia stării de sănătate a populaţiei în raport cu calitatea mediului;

controlează calitatea apei şi a produselor alimentare;

elaborează, în colaborare cu autoritatea centrală pentru protecţia mediului, norme de igienă a mediului şi controlează respectarea acestora;

raportează periodic despre influenţa mediului asupra sănătăţii populaţiei şi colaborează cu autoritatea centrală pentru protecţia mediului în stabilirea şi aplicarea măsurilor privind ameliorarea calităţii vieţii.

Rapoartele se publică anual;

colaborează cu celelalte ministere cu reţea sanitară proprie în vederea cunoaşterii exacte a stării de sănătate a populaţiei şi de protecţie a mediului din domeniile lor de activitate.

Art. 72

Ministerul Apărării Naţionale are următoarele atribuţii:

10. elaborează norme şi instrucţiuni specifice, în concordanţă cu legislaţia internă şi cu respectarea principiilor ecologice ale protecţiei mediului, pentru domeniile sale de activitate;

11. supraveghează respectarea de către personalul Ministerului Apărării Naţionale a normelor de protecţia mediului pentru activităţile din zonele militare;

12. controlează acţiunile şi aplică sancţiuni pentru încălcarea de către personalul Ministerului Apărării Naţionale a legislaţiei de protecţia mediului în domeniul militar.

Art. 73

Ministerul Educaţiei Naţionale asigură adaptarea planurilor şi programelor de învăţământ, la toate nivelurile, în scopul însuşirii

noţiunilor şi principiilor de ecologie şi de protecţia mediului, pentru conştientizarea, instruirea şi formarea în acest domeniu.

Art. 74

Agenţia Naţională pentru Ştiinţă, Tehnologie şi Inovare*) promovează tematici de studii şi programe de cercetare care răspund priorităţilor stabilite de autoritatea centrală pentru protecţia mediului în acest domeniu.

*) Potrivit Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 56/1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 515 din 30 decembrie 1998, aprobată prin Legea nr. 157/1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 500 din 18 octombrie 1999, atribuţiile fostului Minister al Cercetării şi Tehnologiei au fost preluate de Agenţia Naţională pentru Ştiinţă, Tehnologie şi Inovare, organ de specialitate, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului.

Art. 75

Ministerul Transporturilor şi Ministerul de Interne asigură, pe baza normelor avizate de autoritatea centrală pentru protecţia mediului, controlul:

gazelor de eşapament;

Intensităţii zgomotelor şi vibraţiilor produse de autovehicule;

transportului de materiale.

Art. 76

Autoritatea Naţională pentru Turism**) şi Ministerul Tineretului şi Sportului elaborează programe educaţionale în scopul formării unui comportament responsabil faţă de mediu şi încurajează aplicarea principiilor ecoturismului.

**) Potrivit Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 56/1998, atribuţiile fostului Minister al Turismului au fost preluate de Autoritatea Naţională pentru Turism, organ de specialitate, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului.

Art. 77

Autorităţile administraţiei publice locale au următoarele atribuţii şi răspunderi:

supraveghează aplicarea prevederilor din planurile de urbanism şi amenajarea teritoriului, în acord cu planificarea de mediu;

supraveghează pe agenţii economici din subordine pentru

prevenirea eliminării accidentale de poluanţi sau depozitării necontrolate de deşeuri şi dezvoltă sisteme de colectare a deşeurilor refolosibile;

adoptă programe pentru dezvoltarea reţelelor de canalizare, de colectare a apelor pluviale, de aprovizionare cu apă potabilă, pentru spaţii de epurare a apelor uzate ale localităţilor, precum şi pentru transportul în comun;

asigură servicii cu specialişti în ecologia urbană şi protecţia mediului şi colaborează în acest scop cu autorităţile competente pentru protecţia mediului;

promovează o atitudine corespunzătoare a comunităţilor în legătură cu importanţa protecţiei mediului.

Art. 78

Autorităţile vamale îndeplinesc atribuţiile ce le revin prin prezenta lege.

Art. 79

Poliţia şi Garda financiară sunt obligate să acorde sprijin, la cerere, reprezentanţilor autorităţilor pentru protecţia mediului în exercitarea atribuţiilor lor.

Secţiunea a 3-a

Obligaţiile persoanelor fizice şi juridice

Art. 80

Protecţia mediului constituie o obligaţie a tuturor persoanelor fizice şi juridice, în care scop:

— Solicită autorităţilor pentru protecţia mediului acord şi/sau autorizaţie de mediu, după caz, potrivit prezentei legi;

— Asistă persoanele împuternicite cu inspecţia, punându-le la dispoziţie evidenţa măsurătorilor proprii, toate documentele relevante, şi le facilitează controlul activităţilor şi prelevarea de probe;

— Se supun ordinului de încetare temporară sau definitivă a activităţii;

— Suportă costul pentru repararea prejudiciului şi înlătură urmările produse de acesta, restabilind condiţiile anterioare producerii prejudiciului;

— Asigură sisteme proprii de supraveghere a instalaţiilor şi proceselor tehnologice şi pentru analiza şi controlul poluanţilor pe raza de incidenţă a activităţilor desfăşurate şi evidenţa rezultatelor, în scopul prevenirii şi evitării riscurilor tehnologice şi eliberărilor

accidentale de poluanţi în mediu şi raportează lunar rezultatele supravegherii mediului autorităţii competente pentru protecţia mediului;

— Informează autorităţile competente şi populaţia, în caz de eliminări accidentale de poluanţi în mediu sau de accident major;

— Restructurează, pentru activităţile existente, şi propun, la solicitarea autorizaţiei de mediu, programe pentru conformare, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi;

— Adoptă soluţii adecvate pentru mediu la propunerea proiectelor sau activităţilor noi, precum şi pentru modificarea celor existente;

— Nu degradează mediul natural sau amenajat prin depozitări necontrolate de deşeuri de orice fel.

Art. 81

Răspunderea pentru prejudiciu are caracter obiectiv, independent de culpă. În cazul pluralităţii autorilor, răspunderea este solidară.

În cazul activităţilor generatoare de risc major, asigurarea pentru daune este obligatorie.

Cap. 5

Sancţiuni

Art. 82

Încălcarea prevederilor prezentei legi atrage răspunderea civilă, contravenţională sau penală, după caz.

Art. 83

Constituie contravenţii următoarele fapte şi se sancţionează astfel* * *):

1. Cu amendă de la 1.000.000 lei la 6.000.000 lei pentru persoane fizice şi de la 5.000.000 lei la 30.000.000 lei pentru persoane juridice, pentru încălcarea prevederilor din lege, privind:

2. obligaţiile autorităţilor publice centrale şi locale menţionate la art. 9 alin. 3, art. 12 alin. 1, art. 15 alin. 2, art. 32, 39, 45, art. 61 lit. a), d) – f), art. 63 alin. 1, art. 69, art. 70 lit. a) – c), art. 71 lit. a) – d), art. 72, 73, 74, 75, 76, art. 77 lit. a) – e), art. 78 şi 79;

3. cererea de acord/autorizaţie menţionată la art. 52 lit. c);

4. reglementările menţionate la art. 52 lit. a);

5. reglementările pentru protecţia ecosistemelor terestre menţionate la art. 53 lit. a), c) şi la art. 80 lit. i).

6. Cu amendă de la 2.000.000 lei la 12.000.000 lei pentru persoane fizice şi de la 10.000.000 lei la 60.000.000 lei pentru persoane juridice, pentru încălcarea prevederilor din lege privind:

7. obligaţiile autorităţilor publice locale menţionate la art. 20, art. 25 lit. d) şi f), art. 57, art. 61 lit. b) şi art. 63 alin. 2;

8. furnizarea şi utilizarea datelor corecte în elaborarea studiilor de impact menţionate la art. 12 alin. 3;

9. măsurile, dotările, prevederile legale menţionate la art. 47 lit. e) şi art. 53 lit. h);

10. reglementările pentru îngrăşăminte chimice, pesticide şi orice alte substanţe chimice, protecţia apelor şi arii protejate menţionate la art. 29 lit. c) şi art. 40 lit. d).

11. Cu amendă de la 3.000.000 lei la 15.000.000 lei pentru persoane fizice şi de la 15.000.000 lei la 75.000.000 lei pentru persoane juridice, pentru încălcarea prevederilor din lege privind:

12. obligaţiile autorităţilor administraţiei porturilor menţionate la art. 40 lit. g);

13. conformarea la dispoziţiile autorităţii pentru protecţia mediului, menţionate la art. 47 lit. d) şi art. 80 lit. b);

14. cererea de acord/autorizaţie menţionată la art. 16 – 18, art. 22 lit. b), art. 25 lit. a) – c), g), h), art. 29 lit. a), e) şi g), art. 34 lit. b) şi c), art. 35 alin. 2, art. 40 lit. a), art. 52 lit. b), art. 54 lit. a), art. 60 alin. 2 şi art. 80 lit. a) şi g);

15. standardele, normele, performanţele tehnologice, menţionate la art. 34 lit. a), art. 40 lit. b) şi art. 47 lit. c);

16. reglementările pentru îngrăşăminte chimice, pesticide şi orice alte substanţe chimice, utilizarea de resurse de radiaţii ionizante, protecţia atmosferei şi apelor, exploatarea raţională a resurselor naturale şi respectarea regimului special de protecţie, menţionate la art. 29 lit. b), d) şi f), art. 34 lit. j), art. 40 lit. c), f) şi h), art. 47 lit. a), art. 53 lit. b), art. 59, art. 60 alin. 1 şi art. 61 lit. c);

17. sistemele proprii de supraveghere menţionate la art. 22 lit. c), art. 34 lit. e) şi f) şi art. 47 lit. b);

18. evidenţa substanţelor menţionate la art. 22 lit. a) şi art. 34 lit. d), g) şi h);

19. refacerea cadrului natural şi/sau conservarea naturii, menţionată la art. 25 lit. e), art. 40 lit. e), art. 53 lit. f) şi g) şi art. 80 lit. d) şi h).

20. Cuantumul amenzilor se actualizează anual prin hotărâre a Guvernului.

* * *) Cuantumul amenzilor contravenţionale a fost reactualizat prin Hotărârea Guvernului nr. 314/1998, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 221 din 17 iunie 1998.

Art. 84

Constatarea contravenţiilor şi aplicarea sancţiunilor se fac de către personalul împuternicit în acest scop de autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului, de către ofiţerii şi subofiţerii de poliţie, de către personalul împuternicit al administraţiei publice judeţene şi locale şi de personalul Ministerului Apărării Naţionale împuternicit în domeniile sale de activitate, potrivit competenţelor legale.

Împotriva procesului-verbal de constatare a contravenţiei şi de aplicare a sancţiunii se poate face plângere în termen de 30 de zile de la data comunicării actului.

Plângerile se soluţionează de către judecătoria competentă.

Prevederile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea şi sancţionarea contravenţiilor, cu excepţia art. 25, 26 şi 27, sunt aplicabile.

Art. 85

Constituie infracţiuni faptele menţionate mai jos şi se pedepsesc astfel:

— Cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă de la 250.000 lei la 1.500.000 lei, dacă acestea au fost de natură să pună în pericol viaţa ori sănătatea umană, animală sau vegetală:

— Arderea mirиştilor, stufului, tufărişurilor şi vegetaţiei ierboase din ariile protejate şi de pe terenurile supuse refacerii ecologice (art. 55 alin. 2 şi 3);

— Defrişarea vegetaţiei lemnoase din afara fondului forestier, situată pe terenuri cu pante foarte mari sau la limita superioară a vegetaţiei forestiere [art. 53 lit. e)];

— Provocarea de poluare accidentală, datorită nesupravegherii executării lucrărilor noi, funcţionării instalaţiilor, echipamentelor tehnologice şi de tratare şi neutralizare, menţionate în prevederile acordului şi/sau autorizaţiei de mediu [art. 80 lit. e)];

— Provocarea de poluare prin evacuarea, cu ştiinţă, în apă, în atmosferă sau pe sol, a unor deşeuri sau substanţe periculoase [art. 80

lit. i)].

— Cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă de la 500.000 lei la 3.000.000 lei, dacă faptele au fost de natură să pună în pericol viaţa ori sănătatea umană, animală sau vegetală:

— Nerespectarea restricţiilor sau interdicţiilor stabilite pentru protecţia apelor şi atmosferei [art. 36 – 39, art. 40 lit. a), b), c), e), f), g) şi h) şi art. 47 lit. a) – d)];

— Folosirea de momeli periculoase şi de mijloace electrice pentru omorârea animalelor sălbatice şi a peştilor în scopul consumului sau comercializării [art. 29 lit. g) şi art. 40 lit. c)];

— Spălarea în apele naturale a ambalajelor de pesticide şi de alte substanţe periculoase, precum şi a utilajelor cu care s-au transportat sau aplicat acestea [art. 40 lit. d)];

— Producerea de zgomote peste limitele admise, dacă prin aceasta se pune în pericol grav sănătatea umană [art. 47 lit. e)];

— Nerespectarea restricţiilor şi a interdicţiilor la vânat şi pescuit ale unor specii protejate sau oprite temporar prin lege şi în zonele cu regim de protecţie integrală [art. 53 lit. h) şi art. 60 alin. 1];

— Continuarea activităţii după suspendarea acordului sau autorizaţiei de mediu (art. 10 alin. 2);

— Nesupravegherea şi neasigurarea depozitelor de deşeuri şi substanţe periculoase [art. 22 lit. a) şi art. 29 lit. c)].

— Cu închisoare de la 1 la 5 ani:

— Eliberarea acordului şi/sau autorizaţiei de mediu fără documentaţia obligatorie şi completă (art. 9 alin. 3);

— Prezentarea în studiile şi analizele de impact a unor concluzii şi informaţii false (art. 12 alin. 3);

— Introducerea în ţară a unor deşeuri sau substanţe periculoase în scopul depozitării şi/sau distrugerii (art. 17);

— Nesupunerea la testare a oricărei substanţe noi din ţară sau străinătate (art. 16 – 18);

— Transportul sau tranzitul de pesticide, substanţe sau deşeuri periculoase fără autorizaţie [art. 16, 17 şi art. 22 lit. b)];

— Omisiunea de a raporta prompt despre orice accident major [art. 22 lit. c)];

— Incinerarea deşeurilor periculoase în instalaţii neomologate [art. 25 lit. c)];

— Amenajarea, fără autorizaţie, de depozite subterane sau de

suprafaţă pentru deşeuri periculoase [art. 25 lit. d) şi h)];

— Depozitarea în spaţii subterane a deşeurilor sau substanţelor periculoase [art. 25 lit. d) şi h)];

— Fabricarea, livrarea şi utilizarea substanţelor periculoase şi a pesticidelor neautorizate (art. 26);

— Nerespectarea interdicţiilor în legătură cu utilizarea pe terenuri agricole de pesticide sau îngrăşăminte chimice [art. 29 lit. d), e) şi f)];

— Provocarea, datorită nesupravegherii surselor de radiaţii ionizante, a contaminării mediului şi/sau a expunerii populaţiei la radiaţii ionizante [art. 34 lit. f)];

— Omisiunea de a raporta prompt creşterea peste limitele admise a contaminării mediului [art. 34 lit. i)];

— Descărcarea apelor uzate şi a deşeurilor de pe nave sau platforme plutitoare direct în apele naturale [art. 40 lit. h)];

— Ascunderea unor date sau difuzarea de către funcţionarii publici de informaţii false în legătură cu calitatea mediului şi sănătatea umană [art. 65 lit. j) şi art. 69];

— Continuarea activităţii după dispunerea încetării acesteia [art. 80 lit. c)];

r) neluarea măsurilor de limitare a impactului asupra mediului a substanţelor sau deşeurilor periculoase (art. 20);

s) aprobarea şi facilitarea intrării în ţară a deşeurilor şi substanţelor periculoase (art. 21).

— Cu închisoare de la 2 la 7 ani:

— Aplicarea necorespunzătoare sau neluarea măsurilor de intervenţie în caz de accident nuclear;

— Refuzul intervenţiei în cazul poluării accidentale a apelor şi a zonelor de coastă [art. 40 lit. g)];

— Provocarea, cu ştiinţă, de poluare prin evacuarea sau scufundarea în apele naturale, direct sau de pe nave ori platforme plutitoare, a unor substanţe sau deşeuri periculoase [art. 40 lit. h)].

— Dacă faptele prevăzute la pct. 3 şi 4 au pus în pericol sănătatea sau integritatea corporală a unui număr mare de persoane, au avut vreuna dintre urmările arătate în art. 182 din Codul penal ori au cauzat o pagubă materială importantă, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea unor drepturi, iar în cazul în care s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane ori pagube importante

economiei naţionale, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 20 de ani şi interzicerea unor drepturi.

Tentativa se pedepseşte.

Art. 86

Constatarea şi cercetarea infracţiunilor se fac din oficiu de către organele de urmărire penală, conform competenţei legale.

Art. 87

Organizaţiile neguvernamentale au drept la acţiune în justiţie în vederea conservării mediului, indiferent cine a suferit prejudiciul.

Cap. 6

Dispoziţii tranzitorii şi finale

Art. 88

În sensul prezentei legi autoritatea centrală de protecţia mediului este Ministerul Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului.

Art. 89

În scopul aplicării eficiente a măsurilor de protecţia mediului, se vor reglementa prin legi speciale, revizuite sau noi, care să dezvolte dispoziţiile generale din prezenta lege, domeniile:

— Regimul substanţelor şi al deşeurilor periculoase;

— Gospodărirea deşeurilor menajere, industriale şi agricole;

— Regimul pesticidelor;

— Regimul privind asigurarea radioprotecţiei;

— Desfăşurarea activităţilor nucleare şi asigurarea securităţii surselor de radiaţii, inclusiv răspunderea civilă pentru daune nucleare;

— Gospodărirea apelor şi a ecosistemelor acvatice;

— Gospodărirea lucrărilor de îmbunătăţiri funciare;

— Protecţia Litoralului şi a zonelor costiere;

— Piscicultura şi pescuitul;

— Protecţia atmosferei;

— Gospodărirea şi conservarea pajiştilor;

— Gospodărirea fondului forestier;

— Protecţia fondului cinegetic şi vânătoarea;

— Ocrotirea albinelor şi protecţia florei melifere;

— Gospodărirea obiectivelor de interes speologic, geologic şi paleontologic;

— Ariile protejate şi monumentele naturii;

r) răspunderea pentru prejudiciile aduse mediului.

Art. 90

La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 9/1973 privind protecţia mediului înconjurător, publicată în Buletinul Oficial nr. 91 din 23 iunie 1973, precum şi orice alte dispoziţii contrare prezentei legi.

ANEXA 1

ÎNŢELESUL

unor termeni în sensul prezentei legi

— *Acord de mediu* – actul tehnico-juridic prin care sunt stabilite condiţiile de realizare a unui proiect sau a unei activităţi din punct de vedere al impactului asupra mediului;

— *Arie protejată* – o zonă delimitată geografic, cu elemente naturale rare sau în procent ridicat, desemnată sau reglementată şi gospodărită în sensul atingerii unor obiective specifice de conservare; cuprinde parcuri naţionale, rezervaţii naturale, rezervaţii ale biosferei, monumente ale naturii şi altele;

— *Atmosferă* – masa de aer care înconjoară suprafaţa terestră, incluzând şi stratul de ozon;

— *Autorizaţie de mediu* – actul tehnico-juridic prin care sunt stabilite condiţiile şi parametrii de funcţionare, pentru activităţile existente şi pentru cele noi, pe baza acordului de mediu;

— *Autorizaţie pentru activitatea nucleară* – act tehnico-juridic prin care autoritatea competentă de reglementare autorizează pe titularul activităţii să amplaseze, să proiecteze, să achiziţioneze, să fabrice, să producă, să construiască, să transporte, să importe, să exporte, să primească, să localizeze, să pună în funcţiune, să posede, să folosească, să opereze, să transfere, să dezafecteze şi să dispună de orice sursă de radiaţii ionizante, instalaţii nucleare sau amenajări pentru gospodărirea deşeurilor radioactive;

— *Bilanţ de mediu* – procedură de a obţine informaţii asupra cauzelor şi consecinţelor efectelor negative cumulate, anterioare şi anticipate, care face parte din acţiunea de evaluare a impactului asupra mediului;

— *Biodiversitate* – diversitatea dintre organismele vii provenite din ecosistemele acvatice şi terestre, precum şi dintre complexele ecologice din care acestea fac parte; cuprinde diversitatea din interiorul speciilor, dintre specii şi între diversitatea din interiorul speciilor, dintre specii şi între ecosisteme;

— *Biotehnologie* – aplicaţie tehnologică în care se utilizează

sisteme biologice, organisme vii, componentele sau derivatele acestora, pentru realizarea sau modificarea de produse sau procedee cu folosinţă specifică;

— *Deteriorarea mediului* – alterarea caracteristicilor fizico-chimice şi structurale ale componentelor naturale ale mediului, reducerea diversităţii şi productivităţii biologice a ecosistemelor naturale şi antropizate, afectarea echilibrului ecologic şi al calităţii vieţii cauzate, în principal, de poluarea apei, atmosferei şi solului, supraexploatarea resurselor, gospodărirea şi valorificarea lor deficitară, ca şi prin amenajarea necorespunzătoare a teritoriului;

— *Deşeuri* – substanţe rezultate în urma unor procese biologice sau tehnologice, care nu mai pot fi folosite ca atare, dintre care unele sunt refolosibile;

— *Deşeuri periculoase* – deşeuri toxice, inflamabile, explozive, infecţioase, corozive, radioactive sau altele, care, introduse sau menţinute în mediu, pot dăuna acestuia, plantelor, animalelor sau omului;

— *Dezvoltare durabilă* – dezvoltarea care corespunde necesităţilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generaţiilor viitoare de a le satisface pe ale lor;

— *Echilibru ecologic* – ansamblul stărilor şi interrelaţiilor dintre elementele componente ale unui sistem ecologic, care asigură menţinerea structurii, funcţionarea şi dinamica armonioasă a acestuia;

— *Ecosistem* – complex dinamic de comunităţi de plante, animale şi microorganisme şi mediul lor lipsit de viaţă, care interacţionează într-o unitate funcţională;

— *Ecoturism* – practicarea unui turism cu respectarea regulilor de protecţie a mediului;

— Efluent – orice formă de deversare în mediu, emisie punctuală sau difuză, inclusiv prin scurgere, jeturi, injecţie, inoculare, depozitare, vidanjare sau vaporizare;

— *Emisii* – poluanţi evacuaţi în mediu, inclusiv zgomote, vibraţii, radiaţii electromagnetice şi ionizante, care se manifestă şi se măsoară la locul de plecare din sursă;

— *Evaluarea impactului asupra mediului* – cuantificarea efectelor activităţii umane şi a proceselor naturale asupra mediului, a sănătăţii şi securităţii omului, precum şi a bunurilor de orice fel;

— *Habitat* – locul sau tipul de loc în care un organism sau o

populaţie există în mod natural;

— *Mediu* – ansamblul de condiţii şi elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul şi subsolul, toate straturile atmosferice, toate materiile organice şi anorganice, precum şi fiinţele vii, sistemele naturale în interacţiune cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv valorile materiale şi spirituale;

— *Monitorizarea mediului* – sistem de supraveghere, prognoză, avertizare şi intervenţie, care are în vedere evaluarea sistematică a dinamicii caracteristicilor calitative ale factorilor de mediu, în scopul cunoaşterii stării de calitate şi semnificaţiei ecologice a acestora, evoluţiei şi implicaţiilor sociale ale schimbărilor produse, urmate de măsuri care se impun;

— *Monument al naturii* – specii de plante şi animale rare sau periclitate, arbori izolaţi, formaţiuni şi structuri geologice de interes ştiinţific sau peisagistic;

— *Poluant* – orice substanţă solidă, lichidă, sub formă gazoasă sau de vapori ori formă de energie (radiaţie electromagnetică, ionizantă, termică, fonică sau vibraţii) care, introdusă în mediu, modifică echilibrul constituenţilor acestuia şi al organismelor vii şi aduce daune bunurilor materiale;

— *Prejudiciu* – efect cuantificabil în cost al daunelor asupra sănătăţii oamenilor, bunurilor sau mediului provocat de poluanţi, activităţi dăunătoare sau dezastre;

— *Program pentru conformare* – plan de măsuri cuprinzând etape care trebuie parcurse în intervale precizate prin prevederile autorizaţiei de mediu, de către autoritatea competentă, în scopul respectării reglementărilor privind protecţia mediului;

— *Resurse naturale* – totalitatea elementelor naturale ale mediului ce pot fi folosite în activitatea umană: resurse neregenerabile – minerale şi combustibili fosili –, regenerabile – apă, aer, sol, floră, faună sălbatică – şi permanente – energie solară, eoliană, geotermală şi a valurilor;

— *Risc ecologic potenţial* – probabilitatea producerii unor efecte negative asupra mediului, care pot fi prevenite pe baza unui studiu de evaluare;

— *Substanţe periculoase* – orice substanţă sau produs care, folosit în cantităţi, concentraţii sau condiţii aparent nepericuloase, prezintă risc semnificativ pentru om, mediu sau pentru bunurile

materiale; pot fi explozive, oxidante, inflamabile, toxice, nocive, corozive, iritante, mutagene, radioactive;

— *Sursă de radiaţii ionizante* – entitate fizică, naturală, fabricată sau utilizată ca element al unei activităţi care poate genera expuneri la radiaţii, prin emitere de radiaţii ionizante sau eliberare de substanţe radioactive;

— *Titularul proiectului sau al activităţii* – persoana fizică sau juridică, care propune, deţine şi/sau gospodăreşte o activitate economică sau socială;

— *Utilizare durabilă* – folosirea resurselor regenerabile într-un mod şi o rată care să nu conducă la declinul pe termen lung al acestora, menţinând potenţialul lor în acord cu necesităţile şi aspiraţiile generaţiilor prezente şi viitoare;

— *Zonă umedă* – zonă cu exces de umiditate care include mlaştini, regiuni inundabile, limane, estuare şi lagune.

ANEXA 2

LISTA

activităţilor care sunt supuse procedurii de evaluare a impactului asupra mediului pentru eliberarea acordului şi/sau autorizaţiei de mediu

Transporturi

Trafic rutier autostrăzi;

şosele cu flux intens;

alte drumuri principale; toate drumurile din ariile protejate;

parcuri pentru staţionare (terenuri sau clădiri) pentru mai mult de 300 de maşini;

linii noi de transport în comun.

1.2. Trafic feroviar

11. noi linii de cale ferată;

12. alte instalaţii feroviare, inclusiv dublarea sau extinderea liniilor existente.

1.3. Navigaţie pe ape instalaţii portuare pentru navele companiilor publice de navigaţie;

porturi industriale cu instalaţii fixe de încărcare şi descărcare;

porturi de agrement cu mai mult de 100 de locuri de acostare (amarare);

căi navigabile.

1.4. Navigaţie aeriană aeroporturi;

aerodromuri, cu excepţia helioporturilor;

helioporturi în ariile protejate.

Energie

2.1. Producţie de energie

— Instalaţii destinate producerii de energie nucleară (centrale nuclearoelectrice), instalaţii în care are loc o reacţie nucleară autoîntreţinută (reactori de cercetare), instalaţii destinate extracţiei şi producţiei de combustibili nucleari şi alte instalaţii generatoare de radiaţii ionizante;

— Instalaţii termice destinate producţiei de energie cu putere mai mare de 10 MW;

— Centrale hidroelectrice cu putere mai mare de 1 MW;

— Instalaţii geotermice, inclusiv cele care exploatează căldura apelor subterane;

— Uzine de gaz, cocserii, instalaţii de lichefiere a cărbunelui;

— Prospectarea, explorarea şi exploatarea petrolului, gazului natural sau cărbunelui şi a altor resurse minerale, inclusiv a celor din mare.

2.2. Transport şi stocare de energie instalaţii de transport prin conducte al combustibililor sau carburanţilor lichizi ori gazoşi;

liniile aeriene şi cabluri de înaltă tensiune îngropate, dimensionate pentru 220 kv sau mai mult;

rezervoarele destinate stocărilor de gaz, de combustibili sau de carburanţi;

depozite de cărbune şi de alte resurse minerale;

construirea mijloacelor de transport pentru hidrocarburi, substanţe şi deşeuri periculoase.

3. Construcţii hidrotehnice lucrări de regularizare a nivelului sau a scurgerii apelor din lacurile naturale;

amenajări hidrotehnice ca: îndiguiri, corecţii, instalaţii pentru reţinerea aluviunilor sau pentru protecţia contra inundaţiilor;

descărcări de material sedimentar în lacuri;

exploatarea de pietriş, nisip, nămol terapeutic sau de alte materiale din lacuri, cursuri de apă sau din pânzele de apă subterană (cu excepţia extragerilor punctuale motivate de prevenirea inundaţiilor);

lucrări de captare a apelor subterane şi de suprafaţă;

lucrări de amenajare a zonei de coastă şi de exploatare a

resurselor naturale aferente;

puţuri de alimentare cu apă mai adânci de 50 m.

4. Eliminarea deşeurilor şi a ambalajelor depozite destinate stocării temporare sau definitive a deşeurilor periculoase şi radioactive;

Instalaţii de prelucrare şi tratare a deşeurilor radioactive;

cimitire;

descărcări şi/sau depozitări de materiale inerte;

descărcări controlate, bioactive;

descărcări controlate pentru deşeuri stabilizate;

Instalaţii destinate triajului, tratării, reciclării sau incinerării deşeurilor;

depozite provizorii pentru deşeuri sub formă lichidă, solidă sau păstoasă (mâloasă);

Instalaţii de tratare a apelor uzate.

5. Apărarea naţională*)

*) Cu respectarea legislaţiei în domeniul apărării naţionale.

arsenale, terenuri de tir şi de exerciţii pentru armată;

aerodromuri militare;

alte instalaţii aparţinând armatei, care sunt asimilabile unuia dintre tipurile de instalaţii menţionate în prezenta anexă.

6. Sport, turism, agrement

— Teleferice şi teleschiuri (pentru punerea în valoare turistică a noilor pârtii de schi sau a noilor zone situate în domeniile de schi deja existente ori pentru legarea între ele a diferitelor pârtii de schi);

— Piste pentru vehicule cu motor, destinate manifestărilor sportive;

— Tunuri cu zăpadă;

— Stadioane care au tribune fixe prevăzute să adăpostească mai mult de 20.000 de spectatori;

— Parcuri de distracţie;

— Zone verzi.

7. Industrie uzine de aluminiu;

oţelării;

uzine de metale neferoase;

Instalaţii destinate pretratării şi topirii metalelor vechi;

Instalaţii pentru sinteza produşilor chimici, inclusiv a apei grele;

Instalaţii pentru transformarea produselor chimice;

depozite destinate stocării produselor chimice;

fabrici de explozivi şi de muniţii;

abatoare şi măcelării cu o capacitate de producţie mai mare de 5.000 tone pe an;

fabrici de ciment;

fabrici de sticlă cu capacităţi de producţie mai mari de 20.000 tone pe an;

fabrici de celuloză şi hârtie;

fabrici destinate extragerii şi transformării lianţilor şi materialelor care conţin lianţi;

fabrici care produc panouri de aglomerate;

Instalaţii pentru prelucrarea lemnului;

Instalaţii pentru produse textile şi de pielărie;

r) fabricarea, comercializarea şi utilizarea substanţelor periculoase şi a pesticidelor;

s) instalaţii de depozitare a produselor petroliere, petrochimice şi chimice;

t) unităţi industriale pentru fabricarea produselor alimentare şi agrotehnice;

4. unităţi de ecarisaj.

8. Alte lucrări sau instalaţii îmbunătăţiri funciare realizate prin lucrări de artă, precum şi intervenţiile pe suprafeţe care sunt mai mari de 200 ha şi/sau acompaniate de măsuri tehnice în scopuri agricole, ca irigarea sau desecarea terenurilor agricole pe suprafeţe mai mari de 20 ha, ca şi proiecte generale de scoatere din circuitul agricol;

cariere de pietriş, nisip şi alte exploatări de extragere a materialelor nefolosite în scopul producerii de energie;

construcţii şi instalaţii pentru creşterea animalelor de fermă, cu capacităţi mai mari de:

— 100 locuri pentru bovinele de carne;

— 500 locuri pentru porcii pentru carne;

— 6.000 locuri pentru găini ouătoare;

— 6.000 locuri pentru pui pentru carne;

— 1.500 locuri pentru curcani pentru carne;

centre comerciale;

locuri de transbordare a mărfurilor şi centre de distribuire;

echipamente fixe destinate transmiterii electrice sau radioelectrice de semnale, imagini sau sunete (numai echipamentele

de transmisie), cu o putere mai mare de 500 kW;

defrişări de vegetaţie forestieră din afara fondului forestier;

amenajări piscicole;

Importul şi exportul plantelor şi ale animalelor din fauna şi flora spontană;

planurile de urbanism şi amenajare a teritoriului.

Lista activităţilor care se supun procedurii de evaluare a impactului pentru obţinerea acordului şi/sau autorizaţiei de mediu se va completa de către autoritatea centrală pentru protecţia mediului cu orice activitate nouă, necunoscută la data întocmirii listei.

---

[i] A se vedea **Ionel Cloşcă**, *Drepturile omului şi dreptul umanitar în lumea contemporană*, revista "Drepturile omului" nr.1-4/1991, pag.37 şi **Daniela Marinescu**, *Dreptul mediului înconjurător*, Ed. a II-a, Ed. Şansa, Bucureşti, 1993, pag.42.

[ii] **Mircea Duţu**, *Dreptul mediului*, Bucureşti, 1993, pag.50-51 şi *Dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos şi echilibrat din punct de vedere ecologic* în revista "Drepturile omului" nr.1/1992, pag.17; **Alexandre Kiss**, *Definition et nature juridique d'un droit de l'homme a l'environnement*, U.N.E.S.C.O., 1987, pag.19 ; **Jean Paul Jacqué**, *La protection du droit a l'environnement au nuveau européan ou regional*, U.N.E.S.C.O., 1987, pag.65 şi pag.70.

[iii] **Nicole Duplé**, *Le droit à la qualité de l'environnement: un droit en devenir, un droit à definir*, Montreal, 1988, pag.35; **Pierre Bercis**, *Pour les nouveau droits de l'homme*, J.C.Lottes, Paris, 1985, pag.228.

[iv] **Alexandre Kiss**, *Droit international de l'environnement*, Ed. A. Pedone, Paris, pag.26.

[v] **Gheorghe Iancu**, *op.cit.*, pag.168-170

[vi] Art.35 şi art. 135 lit.e din Constituţie

[vii] În legătură cu această problemă, în literatura de specialitate s-au conturat o serie de teorii cum ar fi: teoria antropocentrică, teoria cosmogonică, teoria finalităţii umane, etc.

[viii] Pentru detalii, a se vedea **Ioan Muraru,** *Drept constituţional şi instituţii politice*, Ed. Actami, Bucureşti, 1977, pag.206-208 şi **Nistor Prisca**, *Drepturile şi îndatoririle fundamentale ale cătăţenilor din R.S.R.*, Ed. E.S.E., Bucureşti, 1978. pag.34-52.

[ix] **Jean Paul Jaqué**, *op. cit.*, pag.65.

[x] Pentru că un astfel de drept reprezintă îndrituirea creditorului unui raport juridic de a pretinde debitorului îndeplinirea obligaţiei corelative de a da, a face sau a nu face ceva; a se vedea în acest sens, **Mircea Costin, Mircea Mureşan** şi **Victor Ursu**, *Dicţionar de drept civil*, E.S.E., Bucureşti, 1980, pag.199.

[xi] Pentru dezvoltare a se vedea **Ioan Muraru**, *op. cit.*, pag.208 şi **Gheorghe Iancu**, *op. cit*. pag.205.

[xii] **J. de Malafosse**, *Le droit de l'emvironnement. Le droit de la nature*, Paris, 1973, pag.250.

[xiii] **Jean Paul Jaqué**, *op. cit.* pag. 66.

[xiv] Convenţia africană a drepturilor omului; Earth Law Journal, Vol. I, pag.187, Leyde, 1975.

[xv] Pentru detalii a se vedea, **Mircea Duţu**, *Drepturile fundamentale ale omului la un mediu sănătos şi echilibrat din punct de vedere ecologic*, Revista Drepturile omului, nr.1/1992, pag.18.

[xvi] **Alexandru Kiss**, *op. cit.*, pag.20.

[xvii] **Michel Belanger**, *La reconnaissance d'un droit fondamental à un environnement de qualité*, U.Montreal, 1990, pag.4.

[xviii] Pentru explicitare , a se vedea **R. Pelloux**, *Vrais et faux droits de l'homme*, în Revista de Drept Public, Paris, 1981, pag.68.

[xix] Pentru opinii contrare , a se vedea **Ernest Lupan**, *op. cit.*, pag.83-85.

[xx] **F. Dore**, *Consequences des exigences d'un environnement equilibré est sain sur la définition*, Conférence de Strasbourg, vol.I, pag.7-9 precum şi **S. Carbonneau**, *L'État et droit a l'environnement*, Paris, 1976, pag.392-394.

[xxi] Vezi , **Gheorghe Iancu** , *op. cit.*, pag.179.

[xxii] Este vorba despre Constituţia statului Peru din 1993, (art.31); Constituţia Statului Chile din 1991, (art.8); Constituţia Braziliei din 1988 (art.225); Constituţia Republicii Paraguay din 1992 (art.7).

[xxiii] Menţionăm Constituţia Ungariei din 1990 (art.18); Constituţia Bulgariei din 1991(art.55); Constituţia Croaţiei din 1991 (art.52); Constituţia Republicii Moldova din 1994 (art.37).

[xxiv] De exemplu, statele Illinois, Pennsylvania, Texas, Massachusetts, recunosc dreptul fundamental la "aer şi la apă, pure".

[xxv] Pentru detalii, a se vedea **Michele Bélanger**, *op. cit.*, pag.69 şi **Alexandre Kiss**, *op. cit.*, pag.22.

[xxvi] Sintagma "întreaga lume" desemnează: statul, colectivităţile şi indivizii.

[xxvii] Astfel de modalităţi se găsesc în constituţiile Elveţiei, Australiei şi chiar a Italiei care deşi este stat unitar, repartizează prin dispoziţiile constituţionale atribuţii în acest domeniu între stat şi regiuni.

[xxviii] Pentru detalii, a se vedea **Jean Paul Jaqué**, *op. cit.*, pag.75 şi **Alexandre Kiss**, *op. cit.*, pag.60.

[xxix] Art.6 şi art.7 din Legea nr.137/1995 privind protecţia mediului, republicată.

[xxx] A se vedea **Gheorghe Iancu**, *op. cit.*, pag.201.

[33] Pentru discuţii pe această temă, a se vedea: **M. Constantinescu, I. Muraru, A. Iorgovan**, *Revizuirea Constituţiei – explicaţii şi comentarii*, Ed. Rosetti, 2003, precum şi **C. Ionescu**, *Constituţia României, legea de revizuire comentată şi adnotată cu dezbateri parlamentare*, Ed. All Beck, 2003.

[1] Primul studiu cu privire la necesitatea recunoaşterii dreptului mediului ca şi ramură de drept distinctă, aparţine lui **Mircea Duţu**, intitulat „*Despre necesitatea, conceptul şi trăsăturile definitorii ale dreptului ecologic*", în Revista Română de Drept

nr. 5/1989, pag.21-28
[2] **Daniela Marinescu**, *op. cit.*, pag.31-33
[3] Vezi, **Ernest Lupan**, *Dreptul mediului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 1998, pag.47-48
[4] A se vedea, **Liviu Pop**, *Despre metoda de reglementare în dreptul civil*, în „Studia Universitatis" Babeş-Bolyai, Jurisprudenţia nr.1/1997, pag.49-54
[5] Constituţia României din 2003 stabileşte că tratatele internaţionale la care România este parte sau le-a ratificat fac parte din dreptul intern şi, ca urmare, ele se aplică în măsura în care nu aduc atingere prevederilor constituţionale (art.11).
[6] A se vedea, **M. Uliescu**, *Principiile generale ale dreptului mediului*, în Rev. „Studii de drept românesc" nr.1-2/2001, pag.17 şi urm.

[7] Din punct de vedere istoric, acest principiu a fost formulat pentru prima dată la nivel internaţional în cadrul OCDE în 1987, iar la nivel european, Tratatul de la Maastricht cuprinde regula precauţiei
[8] Acest principiu a fost adoptat pentru prima dată de către OCDE în anul 1972, printr-o Recomandare a „Organizaţiei celor 24"
[9] A se vedea, **Mircea Duţu**, *op. cit.*, pag.106
[10] Această dispoziţie a fost odată în 1989, în Raportul Comisiei Mondiale pentru Mediu şi dezvoltare, intitulat „Viitorul nostru al tuturor„.
[11] Acest principiu este în concordanţă cu Directiva C.E. 35/2003 care prevede participarea publicului atunci când se elaborează anumite planuri şi programe privind mediul.

[12] **Mircea Duţu**, *op. cit.*, pag.82-83
[13] **Ernest Lupan**, *op. cit.*, 1998, pag.61-62
[14] **Ion Muraru**, *Drept constituţional şi Instituţii politice*, Ed. Actami, Bucureşti, 1997, pag.19
[15] A se vedea, în detaliu, funcţiile dreptului mediului, **Mircea Duţu**, *op. cit.*, pag.107-108
[16] Pentru detalii privind raportul de dreptul mediului, a se vedea, **Ernest Lupan**, *op. cit.*, vol. I, 1996, Cap. II şi **Daniela Marinescu**, *op. cit.*, Cap. II
[1] Publicată în Monitorul Oficial nr.625 din 4 decembrie 2000.
[2] Ariile protejate au cunoscut mai multe clasificări atât la nivel internaţional (în cadrul Uniunii pentru Conservarea Naturii) cât şi la nivelul legislaţiei naţionale; astfel în cadrul UICN s-au stabilit 10 categorii de arii protejate; CE a propus în anul 1973 patru categorii de arii protejate, iar în anul 1980 Comisia UE a propus 8 categorii de arii protejate; a se vedea pentru analiza acestor categorii **Mircea Duţu**, *op.cit.*, pag.304-312.
[3] Pentru procedura instituirii regimului de arie protejată, a se vedea, art.8 din Ordonanţa de Urgenţă nr.236/2000.
[4] Art.21 din Ordonanţă.
[5] Art.55 alin.1 din Legea privind protecţia mediului, republicată în 2000, modificată şi completată în 2002.
[6] Prin ordinul Ministrului Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului, nr.201 din 14

martie 1997, s-a aprobat procedura de autorizare a activităţilor de recoltare, capturare şi achiziţie a plantelor şi animalelor din flora şi fauna sălbatică a României, în scopul comercializării acestora pe piaţa internă sau externă.
[7] Decretul nr.103 din 7 august 1990, privind sistarea lucrărilor de amenajare a Deltei Dunării.
[8] Această Convenţie a fost adoptată de Conferinţa Generală a UNESCO la 16 noiembrie, 1972.
[9] Pentru detalii privind Convenţia UNESCO din 1972 şi Convenţia de la Ramsar din 1971, a se vedea **Al. Kiss**, *op. cit.*, pag.216 şi urm.
[10] Pentru detalii, a se vedea, **Mircea Duţu**, *Regimul juridic de protecţie şi conservare a Rezervaţiei Biosferei Delta Dunării*, Rev. „Dreptul" nr.5 şi 6 din 1994, pag.68-74.
[11] Publicată în Monitorul Oficial nr.283 din 7 decembrie 1993, modificată şi completată prin Legea nr.69/1996, modificată şi completată ulterior.
[12] Nu aparţin domeniului public de interes naţional: terenurile din perimetrul Rezervaţiei care sunt proprietate privată a persoanelor fizice; cele proprietate publică sau privată a unităţilor administrativ-teritoriale; terenurile ocupate cu amenajări agricole şi piscicole ce constituie domeniu public de interes judeţean.
[1] Art. 48 din Legea nr.137/1995, republicată în 2000.
[2] Art. 61 din Legea nr.18/1991, republicată, pentru o analiză a instituţiei perimetrului de ameliorare, a se vedea **Mircea Duţu,** *op. cit.* , pag.279-280.
[3] Regimul juridic general este stabilit prin Legea îmbunătăţirilor funciare nr.84/1996, publicată în Monitorul Oficial nr.159 din 24 iulie 1996.
[4] Cu privire la aceste particularităţi, a se vedea **Ernest Lupan,** *op. cit.* vol. II, 1997, pag.10-13.
[5] A se vedea, în acest sens, art.49 din Legea nr.137/1995, republicată în 2000, care stabileşte atribuţiile Autorităţii centrale pentru protecţia mediului.
[6] Art.52 din Legea nr.137/1995, republicată.
[7] Prin stoparea alunecărilor de teren, a salinizării, mlăştinirii sau uscării excesive a terenurilor agricole, prin stoparea poluării solului cu pesticide, îngrăşăminte minerale, substanţe toxice şi periculoase.
[8] Pentru o analiză a acestor reglementări cuprinse în art.69-84 din Legea fondului funciar nr.18/1991, republicată, a se vedea **Ernest Lupan,** *op. cit.,* 1998, pag.92-98.
[9] În legătură cu sancţiunile specifice de mediu, a se vedea **Mircea Duţu,** *Specificul sancţiunilor de drept al mediului,* rev "Dreptul", nr.10-11/1994, pag.71-74.
[10] A se vedea, pentru detalii legate de subsol, **C. L. Popescu,** *Regimul constituţional al subsolului României,* rev. "Dreptul" nr.3/1995, pag.6 şi urm.
[11] Publicată în Monitorul Oficial nr.301 din 29 decembrie 1995, modificată şi completată în 1998.
[12] Art.136 alin.4 din Constituţia României.
[1] **Const. C. Giurescu**, *Pădurea în viaţa şi istoria poporului român*, Ed. R.S.R., Buc., 1981.
[2] **E.Lupan**, *Drept agrar, partea I.*, pentru uzul studenţilor, Univ. Cluj-Napoca, Facultatea de Drept, 1989, pag.229.

[3] Pentru aprofundarea acestor aspecte, a se vedea, **E. Lupan**, *op.cit.*, 1997, pag. 43-45.
[4] O definiţie legală a pădurii se regăseşte în art.2 din Codul silvic din 1996, iar fondul forestier naţional este definit de art.3 din Legea nr. 26/1996, acesta a fost publicată în Monitorul oficial al României nr.93 din 8 mai 1996, fiind modificată şi completată ulterior.
[5] Vezi, **D. Marinescu**, *op.cit.*, pag.126-127, precum şi art.20 din Codul silvic din 1996 (Legea nr. 26/1996).
[6] Privind importanţa şi necesitatea protecţiei pădurii, a se vedea, **V. Giurgiu**, *Protejarea şi dezvoltarea durabilă a pădurilor României*, Ed. Artă Grafică, Buc., 1995, pag. 9-18.
[7] A se vedea, **C.Stătescu**, **C.Bârsan**, *Drept civil. Teoria generală a drepturilor reale* Univ. Bucureşti, 1998, pag.195; Jurisprudenţa apreciază acţiunea în revendicare ca fiind acţiunea prin care proprietarul neposesor revendică bunul de la posesorul neproprietar. Vezi, Decizia civilă nr.516/1972 din Rev. „Dreptul" nr.9/1973, pag.153.
[8] Publicată în Monitorul Oficial nr.144 din 6 aprilie 2000.
[9] Pentru un studiu amănunţit al efectelor acestei infracţiuni, a se vedea şi *Jurisprudenţa adnotată* din Rev. „Studia Universitatis" – Jurisprudenţia, nr.1/2001, Cluj-Napoca, Ed. Rosetti, pag.158.
[10] Pentru o aprofundare, a se vedea, **V. Enescu**, *Silvicultura durabilă*, Bucureşti, 2002, 135-207.

[11] *Comisia Brundthland* a fost numită astfel după numele celei ce a condus comisia, Bo Harley Brundtland, desemnată ulterior, prim-ministru al Norvegiei.
[12] Amintim în acest sens: Agenda 21 din 1992; Declaraţia Generală a Conferinţei Ministeriale pentru protecţia pădurilor din Europa (Helsinki 1993); Declaraţia Generală a Conferinţei ministeriale pentru protecţia pădurilor din Europa (Lisabona, 1998) şi rezoluţiile acestora, precum şi convenţiile globale în materie (Declaraţia de principiu privind pădurile, Rio de Janeiro, 1992, Declaraţii adoptate la Conferinţa de la Johanesburg, 2002).

[13] Pentru detalii privind gestionarea durabilă a pădurilor, a se vedea, **I. Machedon**, *Silvicultura şi dezvoltarea rurală*, Bucureşti, Ed. Tridona, 2003, pag.105-122.

[1] Amintim în acest sens: Raportul C.E. pentru Protecţia Mediului din septembrie 1997 ; Rezoluţia C.E. privind lupta împotriva poluării aerului din 8 martie 1968.
[2] A se vedea *Convenţia asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanţe lungi* art.1, lit.b, ratificată de România prin Legea nr.8/1991, publicată în Monitorul Oficial nr.18 din 26 ianuarie 1991; în acelaşi sens, vezi **Ernest Lupan,** *Dicţionar de protecţia mediului*, Cluj - Napoca, 2000, pag.164.
[3] Despre sursele de poluare atmosferică, a se vedea **Mircea Duţu,** *Ecologie. Probleme ale protecţiei mediului şi conservării naturii,* note de curs, Bucureşti, 1994, pag.22-29.
[4] O.U. nr.243 din 2000 a fost publicată în Monitorul Oficial nr.633 din 6 decembrie 2000 Legea nr.655 din 2001 a fost publicată în Monitorul Oficial nr.773 din 4 decembrie 2001.

[5] Conform art.3 Ordonanţa de Urgenţă nr.243/2000.
[6] Amintim: Declaraţia C.E. privind Programul de acţiune în domeniul mediului, Măsurile privind controlul poluării aerului, adoptată de Consiliul O.C.D.E. în 1974, Declaraţia de principiu asupra luptei împotriva poluării aerului, adoptată de CE în anul 1968, ulterior, au fost adoptate o serie de acte normative comunitare cu privire la calitatea şi protecţia aerului. Amintim în acest sens: Directiva cadru 96/62 C.E. privind evoluţia şi managementul calităţii aerului înconjurător, Directiva Consiliului 2002/3/C.E. privind ozonul în atmosferă. Directiva 77/537/CEE privind armonizarea legislaţiei Statelor membre cu privire la măsurile luate împotriva emisiilor poluante. Directiva 2001/81/CE care fixează plafoanele de emisii naţionale pentru anumiţi poluanţi atmosferici.
[7] Ţara noastră a aderat la Convenţia de la Viena şi la Amendament prin Legea nr.84/1993.
[8] Ratificată de România prin Legea nr.8/1991, publicată în Monitorul Oficial nr.18 din 26 ianuarie 1991.
[9] Este vorba de Protocolul de la Helsinki din anul 1985 adoptat la Conferinţa de la Ottawa din 1984, prin care cele 10 state semnatare se obligau să reducă drastic emisiile sulfuroase şi Protocolul de la Sofia din anul 1988 adoptat de 25 de state.
[10] Ordonanţa nr.29 din 22 august 1997 privind fondul aerian, republicată în Monitorul Oficial nr.45 din 26 februarie 2001.
[11] Pentru detalii, a se vedea, **C. Sima**, *Infracţiuni prevăzute în legi speciale*, commentate şi adnotate, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2002, pag.414-415
[12] A se vedea **C.R. Romiţan, V. Voicu**, ş.a., *Protecţia juridică a mediului*, Ed. Semne, Bucureşti, 2002, pag.120.
[13]Conform art.50 din Ordonanţa de Urgenţă nr.243/2000.
[1] Publicată în Monitorul Oficial nr.267 din 29 octombrie 1996, republicată în Monitorul Oficial nr.8 din 13 ianuarie 1998, modificată şi completată ulterior.
[2] Prin dispoziţiile art.29-31 din Liga privind protecţia mediului s-au stabilit reguli, cu valoare de principiu, în domeniul utilizării energiei nucleare.

[3] Sunt definiţi termenii de: accident nuclear, activitate nucleară, autorizaţi, combustibil nuclear, radiaţie ionizantă, deşeuri radioactive, instalaţie nucleară etc.

[4] A se vedea, art.25-27 din Legea nr.111/1996, republicată în 1998.

[xciii] Legea apelor nr.8/1974 şi Legea nr.5/1980, privind gospodărirea raţională, protecţia şi asigurarea calităţii apelor.
[xciv] Publicată în Monitorul Oficial nr.244 din 8 octombrie 1996, modificată şi completată.
[3] Publicată în Monitorul Oficial nr.325 din 24 noiembrie 1997.
[4] Art.1. aliniatul 1 din Legea apelor nr.107/1996.

[5] Publicată în Monitorul oficial nr.691 din 20 septembrie 2002, prin care se înfiinţează Administraţia Naţională „Apele Române", prin reorganizarea Companiei Naţionale „Apele Române" care se desfiinţează.

[6] Art.2 din Legea apelor nr.107/1996.

[7] Art.7 alin.2 din Legea nr.107/1996 (Regia Autonomă „Apele Române" este denumită în prezent Administraţia Naţională „Apele Române").

[8] Aceste obligaţii sunt stipulate prin art.40 din Legea privind protecţia mediului nr.137/1995, republicată.

[9] A se vedea, în scopul protecţiei resurselor de apă interdicţiile stabilite prin art. 16 din Legea apelor, precum şi obligaţiile instituite în sarcina tuturor utilizatorilor de apă pentru folosirea raţională şi protejarea calităţii ei (art.17).

[10] Statele riverane semnatare ale acestei Convenţii sunt statele dunărene: Germania, Austria, Cehia, Slovacia, Ungaria, Croaţia, Slovenia, România, Moldova şi Ucraina, precum şi Comunitatea Europeană.
[11] Publicată în Monitorul Oficial nr.99 din 9 august 1990, modificată prin legea nr.36/2002, publicată în Monitorul oficial nr.77 din 31 ianuarie 2002.

[12] A se vedea art.87 pct.1-25 şi urm. Din legea nr.107/1996.

[13] Art.92-105 din Legea apelor, ca lege specială, incriminează un fascicul de 27 de infracţiuni la regimul de utilizare durabilă şi protecţie a apelor.

[1] Publicată în Monitorul Oficial nr.267 din 29 octombrie 1996, republicată în Monitorul Oficial nr.8 din 13 ianuarie 1998, modificată şi completată ulterior.
[2] Prin dispoziţiile art.29-31 din Liga privind protecţia mediului s-au stabilit reguli, cu valoare de principiu, în domeniul utilizării energiei nucleare.

[3] Sunt definiţi termenii de: accident nuclear, activitate nucleară, autorizaţi, combustibil nuclear, radiaţie ionizantă, deşeuri radioactive, instalaţie nucleară etc.

[4] A se vedea, art.25-27 din Legea nr.111/1996, republicată în 1998.

[1] A se vedea **Ernest Lupan**, *op. cit.,* 1997, pag.268-269, precum şi op.cit., 2001, partea a V-a..
[xcviii] **Jacques Dufresne,** *La responsabilité colective,* Colloque juridique IX –eme, Paris, pag.131-138.

[3] Cu privire la regimul juridic al răspunderii pentru poluare, a se vedea, **E. Lupan, I. Trofimov**, *Răspunderea de dreptul mediului*, în Rv. „Fiat Justitia", Cluj-Napoca, nr.1/1998, pag.207-208.

[4] **G. Martin,** *La responsabilité civile, pour faits de pollution,* P.P.S., 1978; **Mircea Duţu,** *În legătură cu răspunderea civilă pentru daune ecologice,* Rev."Dreptul" nr.10-11/1991, pag.23-32, precum *şi Specificul sancţiunilor de drept al mediului*, Rev. „Dreptul" nr.10-11/1994.

[5] A se vedea, **Ernest Lupan**, *Noţiunea juridică a poluatorului mediului*, Rev. „Curentul juridic", Tg-Mureş, nr.1-2/2002, pag.82-87.

[6] **Mircea Duţu,** *op. cit.,* pag.160-161.

[7] **F. Caballero,** în *Essai sur la notion juridique de nuisance,* L.G.D.R., Paris, 1981, la pag.293, defineşte dauna ecologică ca fiind orice pagubă cauzată direct mediului, independentă de repercusiunile sale asupra persoanelor şi bunurilor.

[8] A se vedea, Legea nr.73/2000 privind Fondul pentru Mediu publicată în Monitoprul oficial nr.207 din 11 mai 2000.

[9] Încă înainte de adoptarea prezentei legi-cadru, în doctrină s-a pus problema obiectivizării răspunderii juridice pentru poluarea mediului; a se vedea, **Mircea Duţu,** *art. cit.;* **Ernest Lupan,** *Consacrarea caracterului obiectiv al răspunderii juridice pentru poluarea mediului*, Analele Universităţii din Oradea, 1995, pag.82-84.

[10] Vezi, **Mircea Eliescu**, *Răspunderea civilă delictuală* ,Ed. Academiei, Bucureşti, 1972, pag.372 ;**Francisc Deak,** *Condiţiile şi fundamentul răspunderii cauzate de lucruri,* Rev. Română de drept, nr.1/1967, pag.25; **Gheorghe Tomşa,** *Răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate de lucruri pe care le avem sub pază,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980, pag.163.

[11] A se vedea, **S. Lungu,** *Răspunderea civilă în cazul poluării mediului înconjurător, Rev.* Română de drept, nr.3/1978, pag.25.

[1 xcviii] Art.81 alin.2 din Legea nr.137/1995 dispune că "în cazul activităţilor generatoare de risc major, asigurarea pentru daune este obligatorie".

[13] În cazul prejudiciului ecologic, coautorii răspund solidar, indiferent de culpă, obiectiv, în raport cu victima acestuia.

[14] A se vedea, **Mircea Duţu,** *op. cit.,* pag 181.

[15] Art.16 din Legea nr.103/1996 a fondului cinegetic şi piscicol, republicată; art.67 din Legea nr.18/1991 fondului funciar, modificată şi completată; art. 24 din Legea apelor nr.107/1996.

[16] Codul aerian din 1953 a fost aprobat prin Decretul nr.516 din 30 decembrie 1953, modificat ulterior.

[17] Prin această lege s-a abrogat Legea nr.61/1974, cu privire la desfăşurarea activităţilor în domeniul nuclear.

[18] Pentru detalii privind răspunderea civilă pentru pagubele nucleare, a se vedea: **I. Anghel,** *Răspunderea civilă pentru pagubele produse prin folosirea în scopuri paşnice a energiei atomice,* Rev. română de drept nr.2/1971, pag.66-68; **Mircea Duţu,** *Răspunderea civilă pentru pagubele nucleare,* Rev. Dreptul, nr.10-11/1993, pag.47-50.

[19] România a aderat la acestea, prin Legea nr.106/1992.

[20] Art. XI din Convenţia de la Viena din 1963 prevede două cazuri în care termenul

general de prescripţie de zece ani poate fi prelungit.

[21] Pentru detalii, a se vedea, **Mircea Duţu,** *op. cit.,* pag.192-194.

[22] Temeiul legal general îl constituie prin Ordonanţa de Urgenţă nr.2/2001, privind constatarea şi sancţionarea contravenţiilor, publicată în Monitorul Oficial nr.413 din 25 iulie 2001.

[23] A se vedea, în detaliu, aspecte legate de prescripţia aplicării şi executării sancţiunii contravenţionale, **Mircea Duţu,** *op. cit.,* pag.202-203.

[24] Art.84 din Legea privind protecţia mediului; Reglementările speciale prevăd că faptele contravenţionale să fie constatate de specialişti civili (inspectori, etc.).

[25] În cadrul C.E. s-a elaborat proiectul unei Convenţii privind protecţia mediului prin mijloace penale.

[26] A se vedea, **A. Ungureanu,** *Consideraţii cu privire la răspunderea persoanelor fizice şi a prepuşilor persoanelor juridice pentru săvârşirea faptelor penale înscrise în Legea protecţiei mediului nr.137/1995,* Rev. Română de drept, nr.4-6/1996.

[27]A se vedea, **Mircea Duţu,** *op. cit.,* pag.208.

[28] La infracţiunea de pericol, infracţiunea s-a consumat atunci când prin faptele incriminate s-a creat o stare de pericol pentru viaţa sau sănătatea umană, animală sau vegetală, chiar dacă pericolul respectiv nu s-a materializat.

[1] Pentru un studiu în detaliu privind SMM a se vedea **Ioan Jelea**, *Managementul mediului înconjurător*, Ed. S.C. Internaţional Gheorgheni, pag.24-65.
[2] Cu privire la acest aspect, a se vedea, **Cicerone Ionescu**, *Cum să construim şi să implementăm un sistem de management de mediu în conformitate cu ISO 14001*, Ed. Economică, Bucureşti, 2000, pag.101 şi urm.
[3] A se vedea, **Cicerone Ionescu**, *op.cit.*, pag.101 şi urm.